

Boris Lazić

LEPTIRI OD OBSIDIJANA I ŽADA

ANTOLOGIJA POEZIJE STAROGA MEKSIKA

BALKANSKI KNJIŽEVNI GLASNIK
MMIX

ANTOLOGIJA POEZIJE STAROGA MEKSIKA

Preveo i predgovor napisao
Boris Lazić

*Teško l'zemlji će se lest podvuče
Evropejca!...
Sve žderavša, nigde l'nenasita...
Montecuma, vječno plemeniti, teb'me evo,
i moj vrug je beo.*

S. M. Sarajlija

PREDGOVOR

*Ostavice samo
našu pesmu i žal.*

I

Najstariji zapis o poeziji u srednjoj Americi, po mišljenju naučnika¹, nalazimo u teotiuakanskim slikama koje potiču iz 400-450 godine posle Hrista. Glifske sekvence prikazane na tim slikama označavaju vodu, cveće, krubove, životinjske i ljudske glave, ruke i školjke itd., za koje se pretpostavlja da predstavljaju pisani trag antičke srednjoameričke pesme. Da bi značenje ovih slika postalo pristupačno, amerikanisti smatraju da bi ove grafeme trebalo čitati u njihovom linearnom nizu, odnosno, onim postupkom kojim su astečki tlamatinimi (učeni ljudi sveštenečkog staleža kao i filosofi) čitali i tumačili svoje kodekse španskim fratrima. Međutim, kako je već primećeno, da bi se imao potpuniji uvid u književno i poetsko stvaralaštvo kultura Anauaka, potrebno je iščitati jedine dostupne izvore o predkolumbovskom (tačnije, predkortesovskom) Meksiku, sadržane u manuskriptima i kodeksima koji potiču iz sredine šesnaestog veka. Fratri poput Andre de Olmosa, Diega Durana i, najpre, Bernardina de Saaguna, kao i Asteci rođeni mahom posle razaranja carstva Mešikasa (ili tokom intenzivne akulturacije i hristijanizacije Meksika koja je usledila odmah nakon pada Meksiko-Tenočtitlana 1521. godine), kao što su šimalpain ili Alvarado Tezozomok, unuk Montesumin, astečki istoričar carskog roda, te Fernando de Alva Istlilsoćitl, takođe meksikanac carskog roda po majci, i Huan Batista Pomar, mešanac, beleže da su sve relevantne informacije o povesti i literaturi ove nacije navodili prema originalnim izvorima: oslikanim knjigama. Među tim piktoglifskim knjigama (danas veoma retkim kodeksima brižno čuvanim po evropskim i američkim muzejima) bilo je i onih koje su Asteci nazivali Kuikamatlima, odnosno, papirnim pesmama, tj. pesmaricama iliti zbirkama poezije. Fratri, ali ponajpre autohtoni hroničari (duboko svesni da svojim književnim radom trgaju od zaborava deliće vlastite kulture zanavek uništene svemoću španske inkvizicije i političkim i duhovnim posledicama konkviste) navode da su im pesme pevane od staraca i starica koji su umeli da ispevavaju oslikane knjige.

Najstariji meksikanski zapis potiče iz Monte Albana I, u Oašaki. Na

---

¹ Miguel Leon-Portilla: *Fifteen poets of the Aztec World*, University of Oklahoma Press: Norman & London, 1992. Str: 4.

jednoj steli tog arheološkog nalazišta prikazani su plesači. Obično se ovaj zapis datira 600. godinom pre Hrista. Već tada su Olmeci, najstarija kultura srednje Amerike, posedovali dva osnovna vida iskazivanja istorijske svesti: razvili su precizni kalendar, kao i piktografsko i ideogramsko pismo. Kasnije su nacije Meksičke zaravni, kao i Maje, dalje razvijali olmečko pismo i kalendar. Najdalje su u tome dospeli Maje, koji su stvorili savršeni kalendar, poznavali nulu i vršili kompleksne matematičke operacije u svojim astrološkim, astronomskim i istorijskim datacijama, i koristili pismo u kome je bilo i slogovnih znakova. Pismeni sistem Meksikanaca, iako jednostavniji, omogućavao je ovima da beleže datume, mesta, imena sa jedne strane, kao i određeni zbir vrednosti i ideja (odnosno apstraktnih koncepata) sa druge. Piktografski prikazi (predmeta) dopunjavani su ideografskim znacima (brojevnim ili kalendarskim, kao i znacima koji su označavali apstraktne pojmove - božanstvo, moć, duhovna vrednost itd...) i delimično fonetskim elementima (kojima su označavali glasove i slogove). Ovakvim oblikom pismenosti zapisivane su hronike, priče, besede (*tlatoli*) i pesme (*kuikatl*). To su ujedno bila i dva osnovna astečka književna roda. Osim samog crteža, i boje su u američkim knjigama bile nosioci smisla: *crvena* i *crna* boja su se uvek odnosile na *pismo* i *učenost*, *plava* na astečko plemensko božanstvo *Uicilopoktlija*, dok je *žutom* bojom obeležavana žena, odnosno, *ženska figura*.

Amoštli je nauatl reč za knjigu. U svom doslovnom prevodu, ona bi značila „slepljeni listovi papira”². Asteci su pisali na papiru dobijenom od fikusa. O knjigama su brinuli *amošuaque*, ljudi knjiga, tačnije, knjižari, u bibliotekama koje su se nazivale *amoškalijama*, Kućama knjiga³. Većina astečkih knjiga danas više ne postoji⁴. Knjige i usmeno predanje kodifikova-

---

² Miguel Leon-Portilla ; str. 15.

³ O samom načinu čitanja knjiga, u Kalmekacima, imamo i ovakve, stihovane podatke:

*Pevam oslikane,
naširoko poznate knjige,
ja sam dragocena ptica
koja čini da progovaraju knjige,
onde, u Kući knjiga oslikanih.*

⁴ Među najznačajnijim postojećim kodeksima ističemo sledeće:

Anales de Tlatelolco. Narodna biblioteka, Pariz.

Cantares mexicanos. Državna biblioteka Meksika.

Codex Borbonicus. Burbonska palata, Pariz.

Codex Borgia. Vatikanska biblioteka.

Codex Mendoza. Univerzitetska biblioteka u Oksfordu.

Codice florentino. Laurentinska biblioteka, Firenca.

Codices matritenses. Dvorska biblioteka, Madrid.

Historia Tolteca-Chichimeca. Narodna biblioteka, Pariz.

Romances de los senores de la Nueva Espana. Teksaska univerzitetska biblioteka, Ostin.

no i precizno utvrđeno njima bili su osnovni radni materijali i štiva u astečkim akademijama za visoko obrazovanje, *kalmekacima*. Učilo se i pevalo tako što se pomno pratio piktoglifski zapis u knjigama. Katolička inkvizicija je, po osvajanju Meksika, preko prilježnih fratara, masovno uništavala hronike i kodekse čuvane u nekadašnjim *Kućama knjiga*. Zabranjivano je pevanje starih himni i pesama. Ukinute su akademije, škole. Nakon razaranja društvenog uređenja, uništen je i celokupni astečki obrazovni sistem. Ovim postupkom je nekadašnja inteligencija Meksika (nakon što je bezmalo celokupno njeno plemstvo izginulo pri očajničkom opiranju španskom nadiranjju) bila osuđena na ćutanje ravno propasti, bezumu. Uništivši vladajuću strukturu, kao i nosioce kapitala i građanske vlasti, katolici su jednakom snagom uništavali i misao astečkog sveta paleći njihove knjige i ubijajući sveštenstvo i tlamatinime. Uništivši, za manje od jedne generacije, elitu jedne kulture i civilizacije (pripomognuti u tome i posledicama zaraze od variole u kojoj je izginulo sedamdeset odsto stanovništva staroga Meksika), Evropljani, Španci su mogli da na tlo Amerike presade svoj svetonazor, religiju i društveno uređenje.

Uništenim, zabranjenim kalmekacima rukovodili su *tlamatini* (*oni koji poseduju znanje*, odnosno filosofi), kao i svetštenici čiji je zadatak bio da čuvaju staro poetsko zaveštanje ili da daju konačno mišljenje povodom prihvatanja ili odbijanja novih pesničkih ostvarenja nastalih pri hramovima. Pevalo se i stvaralo i pri gore pomenutim kalmekacima, duhovnim akademijama, gde su studenti sticali, pod vrlo strogim, upravo spartanskim pravilima života, obrazovanje u umetnosti pisanja i veštini slikanja, u pevanju, besedništvu, tumačenju snova (pri bogoslovskim i kosmološkim naukama), kao i u računanju, astronomiji i arhitekturi. Kalmekaci su bili pod zaštitom Kecalkoatla, Pernate zmije, božanstva spasitelja i prosvetitelja čovečanstva. U okviru Kalmekaka, sveštenik *Obrijane glave*, koji je služio Majci dragulja pri obredima posvećenim božanstvu kiše iliti, po astečkom, Epkoue Tepiktotonu, ispitivao bi kvalitet novostvorenih pesama, prihvatao bi ih ili odbijao. U svetu uređenom po, bezmalo, teokratskom principu, moć sveštenstva bila je velika. Pevalo se, mađutim, u starome Meksiku, posvuda. Od običnog puka, zamljoradnika i zanatlja, preko veoma cenjenih trgovaca/konzula (čiji je zaštitnik bio bog Teskatlipoka, suparnik Kecalkoatlov), do visokih staleža i društava Orlova i Jaguara, tih vojno-pedagoških klubova ovijenih velom tajne i nepristupačnosti, u koja se stupalo pod strogo utvrđenim inicijacijskim pravilima. Danas, većinu poetskog zaveštanja starih Asteka čine upravo pesme nastale u kalmekacima ili pri hramovima, koje su formalno vrlo stroge i obrednog karaktera, kao i one koje su nastajale u društvima Orlova i Jaguara, na dvorima ćićimeških vlastelina i knezova, i u kojima već jasnije progovara pojedinac. O originalnom pevanju u Asteka može da se govori upravo

zahvaljujući sačuvanim pismenim svedočanstvima o plemićima i vladarima pesnicima čije su pesme (misaone i bremenite meksikanskim pogledom na svet čiju okosnicu čini opsednutost smrću i onostranim) sačuvane od zaborava zahvaljujući dragocenom radu već pomenute nekolicine hroničara i pisaca, Asteka i Španaca. Njihove su pesme sačuvane u četiri različita manuskripta⁵. To su:

1. *Teokuikatl* (božanske pesme, svete himne). Dvadeset ih je na broju. Zabeležio ih je Bernardino de Saagun od svojih astečkih saradnika, između 1558. i 1560. godine. Postoje dve varijante, obe Saagunove; Codices Matritenses Codex i florentinus. Tekstovi, pisani na nauatlu, praćeni su komentarima, objašnjenjima i tumačenjima kojima se osvetljavaju obredni karakter himni kao i značenja složenijih reči i pojmova.

2. *Ueuetlatoli* (svedočanstva mudraca; stare hronike). U njima je zabeleženo i nešto pesama.

3. *Cantares mexicanos*, antičke pesme predkortesovskog Meksika, sakupljane za jednog anonimnog sveštenika, u kojima nalazimo više imena i pesničkih ostvarenja autora čije radove navodimo u ovom izboru meksičke poezije. To je ujedno i najbogatija zbirka nauatl poezije stvarane pre konkviste kao i posle nje. Sadrži devedeset i jednu pesmu.

4. *Romances de los senores de la Nueva Espana*, koje je sakupio mešanac Huan Batista Pomar iz Teskoka 1582. godine. Pesme su mu pevali starci i starice, jer je on sam tražio da mu se pevaju veoma drevne pesme. Rukopis sadrži, po Garibaju, šezdeset pesama.

Književni rodovi poznati u srednjoj Americi ne mogu se doslovno dovesti u vezu s književnim oblicima kakvi su tada bili poznati Evropljanima. Okvirno su već pomenuta njihova dva osnovna književna roda: prozni radovi i poezija. Za samu poeziju, mezoamerikanci iz Anauaka imali su nekoliko pod-žanrova. Navešću samo neke od njih, koji se nalaze u poslednja dva navedena rukopisa, i to su: *šopankuikatl* (prolećne pesme), *šošikuikatl* (cvetne pesme), *iknokuikatl* (pesme siročadi), *kuaukuikatl* (pesme orlova), *ocelokuikatl* (pesme jaguara), *jaokuikatl* (ratničke pesme), *kiuakuikatl* (ženske pesme), *kuekueškuikatl* (zavodničke pesme), *ueuekuikatl* (pesme staraca). Pesme koje su komponovali i spevali Asteci (kao i drugi narodi jezika nauatl): po svojoj kompoziciji i osnovnim obeležjima, odgovarale su obrascima koje su svojevremeno, u centralnom Meksiku, bili uspostavili Tolteci u svojoj prestonici Tuli. Na jeziku nauatl postoji astečka složenica *Toltekajotl*, koja znači „u maniru Tolteka”, kao što su, uopšte, za vrsnog umetnika, Asteci govorili da je on Toltek.

Asteci su bili baštinici veoma složene i viševekovne kulture. Od ol-

---

⁵ Miguel Leon-Portilla ; str. 18.

mečkih vremena, osnovna obeležja mezoameričkog svetonazora bila su prisutna. Velike bazaltne figure ljudskih glava, iz doba Olmeka, zasigurno predstavljaju svojevrsni oblik kulta predaka preinačenih u božanstva. Figuri- na čoveka koji u svojim rukama drži božanstvo jaguara, nekoliko različitih figura jaguara na arheološkim nalazištima olmečke kulture u sadašnjoj državi Verakruz u Meksiku, kao i Monte Albana i u Oašaki, prikazuju nam jagu- ara kao božansko biće koje oličava mesto porekla, mesto prvobitnog počela: zemlju. Već se tada, na tlu Amerike (istovremeno sa kulturom Olmeka jav- lja se i kultura Čavin, na peruanskom primorju, sa istovetnim kulturnim i ob- rednim obeležjem obožavanja božanstva jaguara) uobličava ono što će pos- tati osnovom religijskog sveta amerindijanaca; kult predaka, kao i kult zem- lje i neba, hranitelje čovečanstva. Olmečko prvobitno biće, rođeno od ljubavi između žene i jaguara, simboličan je prikaz ljudske ovisnosti o zemlji, o zemaljskim plodovima i biljnom i životinjskom svetu koji ga okružuje. Zemlja, oličena likom Jaguara, i Nebo, odnosno, nebeska svetila i sunce, predstavljani Orlom, dva su pola u mezoameričkoj kosmologiji. Ta dva os- novna obeležja njihova svetonazora prepoznatljiva su kako u Srednjoj i Juž- noj Americi, tako i u kosmologijama severnoameričkih Indijanaca. Ne sme- mo smetnuti sa uma da je najrazvijenija astronomija u istoriji sveta stvorena upravo na tlu Amerike. Ono, što su započeli prethodnici Olmeka, u trećem i drugom mileniju pre Hrista, i što su nastavili Olmeci u prvom mileniju pre Hrista, dalje su razvijali kako Teotiuakanci, tako i Maje. Najsloženiji kalen- dar u istoriji sveta sačinili su Maje. Svaki je urbani centar (od protourbanis- tičkih nalazišta iz prvog i drugog milenija pre Hrista, preko kulturnih centara Olmeka, te stvaranja prvih tumulusa u centralnoj Americi⁶, sve do čuvene piramide sunca u Teotiuakanu i hramovnih kompleksa majanskih gradova Palenke, Tikala ili Kopana), građen u obliku savršenog četvorougona, i predstavljao je sve četiri strane sveta. Matematički, arhitektonski i astro- nomski, najsavršeniji grad, pomoću kojeg se pratilo kretanje nebeskih tela u staroj Americi, bio je Tikal. Gradeći urbana središta pomoću kojih su pom- no pratili kretanje i ustrojstvo nebeskih tela i usavršavajući svoja oruđa, Me- zoamerikanci su istovremeno razvili i složenu religioznu misao koja je bila plod njihovog istraživanja. U toku celokupnog kulturnog i civilizacijskog razvoja mezoamerike do dolaska Evropljana i kulturnog šoka koji je potom usledio (i koji je vratio izolovanije grupe indijanskih domoroca na kulturni stepen kamenog doba, odnosno, na same početke duhovnog i materijalnog razvoja njihovih dalekih predaka), jasno se prati razvijanje jedne misli i ma-

---

⁶ Spomenimo i Čirokeške tumuluse na jugo-istoku SAD-a (danas potopljeni branama) kao i veoma značajno arheološko i velepno urbano središte, građevinu piramidalne strukture, sa juga Ilinoisa.

terijalno i duhovno usavršavanje civilizacije Maja i naroda Anauaka. Po gašenju kulturnih središta Olmeka dolazi do prenošenja urbanih centara na područje Maja i Teotiuakanaca. Taj period (prvih sedam stotina godina nove ere) poznat je i kao klasičan period predkolumbovske Amerike. Sva velika duhovna i tehnička dostignuća crvene Amerike razvijena su i usavršena tada. Filosofija, umetnost, pismo, književnost, komunikacije, urbanizam, arhitektura, trgovina, novčana sredstva, državno uređenje i obrazovni centri, matematika i astronomija koja i danas zadivljuje specijaliste. Ove su tekovine nasleđivali drugi i znanje se nije gubilo: posle gašenja Teotiuakana, oko sedamstote godine, cvetaju kulturni i ekonomski centri Čolula i šikalko (700-950 nove ere) kao i Tula Tolteka (850-1070 nove ere). Ovi poslednji su ujedno i neposredni prethodnici Asteka. Osnova ekonomija svih ovih civilizacija, bila je zemljoradnja, a osnovna žitarica, kukuruz. Upravo se iz animizma i prvobitnih agrarnih kultura Meksika razvila njihova potonja religija i filosofija.

Mistična društva Orlova i Jaguara bila su slikoviti prikaz ustrojstva univerzuma, zemaljskog i nebeskog principa, smenjivanja noći i dana. Svrha vođenja obrednih ratova Orlova i Jaguara bila je hvatanje zarobljenika. Ti bi zarobljenici bili prinošeni kao žrtve bogu Uicilopoktliju, čije ime znači kolibri, i koji je i sam, budući ptica, simbolizovao rađajuće sunce, koje su Asteci hranili božanskim napitkom: ljudskom krvlju i srcima. U tu svrhu su Orlovi i Jaguari vodili ritualne bitke s neprijateljem u kojima je istinska veština bila ne da ga ubiju, već da ga zarobe. Prilikom svakog novog osvajanja gradova i teritorija, Asteci bi ostavljali dve trećine teritorija nepokoreno, kako bi imali mogućnosti da vode ritualne bitke kojima su božanstvu Uicilopoktliju plaćali danak u krvi. Neki od autorskih radova ove antologije spominju ratne veštine Orlova i Jaguara, veličinu Asteka ili nesreću koju bi ratom prouzrokovali, kako nam govore dirljivi stihovi pobeđenih Čalkalanaca. Međutim, iako nam državna religija i ekspanzionistička strategija Asteka ostavlja nepobitni utisak svireposti i nemilosti pred krvavim verskim obredima, ne bismo smeli da stičemo površne utiske o jednoj u mnogome izvanrednoj i bogatoj civilizaciji, čiji se nestanak i uništenje, čije se ćutanje, koje traje već pet stotina godina (kao i tišina crvenog čoveka uopšte), oseća sve do danas, kao krupni, nesagledivi gubitak u razvoju čovečanstva.

II

Kakva je bila misao Asteka, kakav je bio njihov svetonazor, umovanja, filosofija? O prirodi poslednje stvarnosti u misli Asteka moguće je, danas, jasnije govoriti. Radovi predanih etnologa, arheologa, istoričara i filozofa poput Sustela, Valverde Teljeza, Garibaja, Fernandez, Leon-Portilje

pružaju nam bogatu i dovoljno raznovrsnu građu kojom je moguće uhvatiti osnovne obrise astečkog svetonazora. Suštastvo njegovo jeste dualistička koncepcija kroz koju su tumačeni čovekova priroda i svet. Dualizam u filozofiji nalazio je svoj pandan u dualizmu samoga jezika i njegovih tvorbenih oblika kojima nauatl obiluje (građenjem jezičkih konstrukcija bogatih metaforama dolazilo se do saznanja koja su prevazilazila determinisanost ljudske egzistencije kao takve)⁷. Već je primećeno da je u astečkom svetu postojalo religijsko i obredno višeglasje. S jedne strane, bio je na snazi veoma jak mistični imperijalizam Asteka, religija koja je ispovedala veru u Uicilopoktlija i potrebu da se hrani sunce. Tu versku praksu podržavalo je sveštenstvo i politička nomenklatura kao i široke narodne mase. Uicilopoktli je ujedno bio i garant namoći Asteka u Anauaku. S druge strane, postojali su, pri kalmekacima, učeni ljudi, mahom, u predanjima, neimenovani (u kulturi Asteka nije bilo kulta individue u modernom smislu); već pomenuti tlamatinimi. Reč tlamatini izvodi se iz sledeće tri reči; mati (znati); ni (koji zna); i tla (stvari). Tlamatini jeste onaj koji poznaje stvari. Znanstvenik je. Naučnik. Međutim, jedna od osnovnih uloga tlamatinija u društvu Anauaka bila je obrazovne prirode. Tlamatini su bili nastavnici, pedagozi koji su vaspitavali studente u kalmekacima slično radu grčkih filozofa u atičkim akademijama. Religiozna misao tlamatinija je u petnaestom veku počela da oblikuje mitološka predanja i da iz korpusa mitološke građe stvara veoma samosvojnu ideju i poimanje bitka. Po tim shvatanjima, celokupan univerzum izgrađen je na principu dualnih elemenata. U samom središtu bića jeste Onaj koji tvori njegovu osnovu i daje mu život – Bog. Po imenima vrhovnog boga Asteka stičemo saznanja o njegovim atributima i uvid u njihova kosmološka shvatanja. Dualni Bog Asteka imao je nekoliko osnovnih imena kojima je zazivan i koja ćemo susretati pri čitanju njihovih pesama. Prvo od svih i ono ime koje, recimo, Nesaualkojotl (pa i drugi pesnici njegova vremena) koristi, jeste *Ipalnemouani*, iz koga proishodi život (sledeći Garibajeve prvobitne prepeve, u ovim prepevima je uglavnom zadržan oblik „Darovatelj života”); Bog je zatim *Ueuteotl*, Stari bog; pa *Neliteotl*, *Mojokojani*; Koji umno sebe satvori, Stvoritelj sebe samog, („Samosazdatelj” u našoj antologiji); *Iluikateotl*, Bog nebeski; *Tejokojani*, Koji umno, duhovno, stvara ljude i svet, Stvoritelj čovečanstva; *Jonali - Eekatl*, Noć - Vetar (odnosno, Nevidljiv - Neopipljiv: ovo je ime ujedno i jedan od primera dualnih jezičkih tvorbi kojima se označava simbolična stvarnost u jeziku nauatl); *In tloke in nauake*, Sveprisutni. Primetićemo da su neka od božijih imena slična atributima Jahvea ili drugih religioznih pravaca bliskih monoteizmu. Za religiju starih Asteka danas se s pravom može reći kako je to bio svojevrsni monoteizam u

---

⁷ Nekoliko primera tih tvorbi je navedeno u okviru ove antologije.

kome se vrhovni princip univerzuma (u ovom slučaju dualni) iskazivao i manifestovao svetu pomoću svojih sinova i kćeri, odnosno božanskih inkarnacija.

Kako bismo jasnije shvatili prirodu Boga koga zazivaju Astečki pesnici ili čije postojanje (a samim tim i osnovanost univerzuma kao takvog) odbacuju, neophodno je da, barem u osnovnim njenim obrisima, ovde izložimo i astečku kosmogoniju i teogoniju, koje prethode pojavi čoveka. *Ometeotl*, Bog dvojnosti, ili, tačnije, dvojni Bog, Gospodar i Gospodarica, muški i ženski princip istovremeno, obitava u Omejokanu. Budući imanentan, on je sveprisutan, i njegovo je mesto i u Tlaltikpaku. No, pošto je i transcendentan, *Ometeotl* je prisutan i u Topan/Miktlanu. Stvoritelj i prvobitni pokretač, majka je i otac bogova, i, kao takav, poreklo je svih prirodnih snaga koje ovi inkarniraju. *Ometeotl* ima zato četiri sina, četiri prvobitne snage, kroz čije neprestane borbe (svaka se borba vodi između *Kecalkoatla* i jednog od *Teskatlipoka*), i sukobljenost dolazi do izražaja, osnovni poredak svemira, cikličnost i dualnost. Prvi je crveni *Teskatlipoka*, čiji pravac je istok. Drugi je crni *Teskatlipoka*, severni. Treći je beli *Kecalkoatl*, čiji je pravac zapad. Četvrti je plavi *Teskatlipoka*, *Uicilopoktli*: njegov pravac je jug. Te četiri prvobitne snage predstavljaju i četiri elementa, odnosno četiri strane sveta. Po ovome shvatanju, uviđamo da je istinito i postojano samo ono što je trajno, a to je *Ometeotl*, *Samosazdatelj*. Ciklična evolucija četiri elementa jeste dinamična evolucija kosmičkih snaga koja označava pokretnost. Sam kosmos i mesto čovekovo u njemu bili su usaglašeni sa astronomskim istraživanjima i tako tumačeni. U svetu Asteka bilo je trinaest nebesa (1. Mesec; 2. Zvezde; 3. Sunce; 4. *Venera/Pernata zmija*; 5. Komete; 6. Siva i zelena, vidljiva boja; 7. Crna i plava, noć i dan; 8. Mesto oluja; 9-11 Božanska nebesa; 12, 13. *Omejokan*, mesto gde prebiva *Ometeotl*, dualni Bog). Jednako skrupulozno tumačen je i podzemni svet. Bazirajući svoju pedagogiju na astrološkim istraživanjima, Asteci su verovali u predodređenost ličnosti danom i satom rođenja. Verovalo se da će dete nositi sobom i izražavati one attribute nebeskih svetila i prirodnih elemenata pod čijim je znacima rođeno. Ovde je, međutim, rad pedagoga tek predstojio, jer je čitav cilj vaspitanja i obrazovanja u *Anauaku* bio usredsređen ka tome da se istaknu sve pozitivne osobnosti pojedinca (primljene, kako se tumačilo, po rođenju), kao i da se potisnu negativne. Otuda značaj školovanja u Asteka i smisao rada *tlamatinima*.

Popularna religija i krvni obredi koji su činili okosnicu astečkog vojno-religijskog sistema, insistiranje na ritualnom prolivanju ljudske krvi, podražavalo je u svesti ljudi kataklizmičke vizije stvaranja i propasti svetova opisanih u mitovima. Apokaliptičke vizije i proroštva koja su ih pratila, eshatološko iščekivanje propasti petog sveta i kompleksno ritualno odmicanje

datuma njegove propasti činilo je okosnicu religijskog i kulturnog svetona- zora stanovnika Anauaka. Pored ove državne religije koja je svoje uporište nalazila u agrarnim kultovima najširih narodnih masa, postojala su i složeni- ja viđenja čoveka i njegove sudbine, suptilnija shvatanja kako božanstva, ta- ko i čoveka. Slično razvitku ideje o božanskom u grčkoj civilizaciji, od Ho- merovih i Hesiodovih spevova do spiritualizovanog delovanja božanstva kod Eshila i moralne izgrađenosti ideje o božanstvu i njegovim atributima kod Platona, Aristotela i potonjih grčkih i rimskih filozofa, tako i razvitak ideje o božanskom u kulturi Tolteka i Asteka doživljava preobražaj sličan religijskom svetu antike: pored popularne, narodne religije nastaju, razvijaju se i ostvaruju filozofske postavke o prirodi božanskog i njegovog udela u ži- votu ljudi, srazmerno različite od obrazaca popularnih kultova. Filozofska ideja „spasenja” razvijala se u krugu dve osnovne postavke o Ometeotlu, o Bogu, kao takvom. Bog, kao poreklo svih kosmičkih i prirodnih sila jeste onaj sveprisutni prvobitni pokretač koji imanentno nastanjuje celokupni uni- verzum i dušu čovekovu. Međutim, Ometeotl, kao vrhovni princip i sušta- stvo univerzuma, jeste nevidljiv i neopipljiv, i kao takav, on u svojoj trans- cendentnosti prevazilazi sve međe prostornog i vremenskog i nastanjuje večno. Ideju Ometeotla, kao bića po sebi, možemo najispravnije da shvati- mo sledeći Tilihovu postavku o prirodi bitka i prirodi Boga. Tilih kaže: „Jedna statična, poslednja stvarnost, i živi Bog su očigledno neistovetni. Ali biće kao biće nema niti statičnih niti dinamičnih implikacija. Ono prethodi svakom zasebnom određivanju. Upućuje na prvotnu činjenicu da nečega ima umesto da ničega nema, da ono što jest ima moć da se odupre ne-biću. Jasno je da to odupiranje ima dinamičan karakter i da je moć da se bude delotvor- na u više središta moći. Ali svi su oni sudeonici moći samoga bića, bića po sebi.⁸” Karakter te dinamičnosti otkriva se, upravo kako smo već naglasili, u samom jeziku nauatl. Samo dualno poimanje Boga/bića, ukazuje na visoke domašaje astečke filozofske misli i na činjenicu da je njihova spekulativna misao uspela da prevaziđe osnovnu aporiju filozofije, razvivši upravo ovak- vo shvatanje Boga. Ometeotl jeste astečko ime za biće po sebi. Meksikanska teogonija nam otkriva pute njegovog opiranja ne-biću, ništavilu. Ta ideja o Božijoj transcendentnosti kojom premaša međe nužnosti i vremenitosti čini da pesnik, u Ometeotlu, poput Nesaualkojotla, pronalazi mogućnost spase- nja od cikličnog toka i propadljivosti. Ta misao o „spasenju” možda je naj- dublje izražena upravo u njegovoj poeziji.

Po Leon-Portilji, postoje, u poeziji tlmanatinima i knezova Anauaka, tri shvatanja, odnosno tri škole ili tri učenja o svrsi života ljudskog na zem- lji. Po prvome, život postoji samo na zemlji. Onostrano kao takvo ne posto-

---

⁸ Paul Tillich, *Religion biblique et ontologie*, Presses Universitaires de France, Paris, 1970.

ji. Bogova nema niti ima besmrtnosti. U tajnu egzistencije ljudi i smisao postojanja sveta ne može da se pronikne. Po tom učenju, čovek treba da se zadovolji onim što ima na zemlji. To bi bio smisao niza pesama koje pozivaju na ovozemaljska uživanja oličena u lepoti cveća, pesama i druženja. Druga škola uči da je priroda onostranog neodrediva kao i položaj čoveka u njemu. Bogova ima, međutim, o njima se ništa pouzdano ne može reći, niti se bilo šta pouzdano može izreći o položaju ljudske jedinice posle smrti. Ovo učenje jeste izraz svojevrsnog intelektualnog beznada⁹ i plod je bezizlaznog položaja čoveka koji o božanskom sa sigurnošću ne može nikada da zbori. Treće učenje, treća škola mišljenja, treći pravac u poimanju Boga i čoveka ostvario se, po Leon-Portilji, u poeziji. Njome, odnosno, intuitivnim saznavanjem, neki pesnici Anauaka, a među njima najpre knez Nesaualkojotl, došli su do uverenja o „smislenom” postojanju onostranog i o slovesnom delovanju Darovatelja života u životima ljudi. Kadikad se to božanstvo čovečanstvom poigrava i njemu ljudski život nije drugo do pozorišna predstava. Međutim, čak i kada zagovaraju takvu viziju i osećaj nezbrinutosti i osamljenosti pred nedokučivim Bogom, Pesnici poput Nesaualkojotla ili Kakamacina izgrađuju poetiku u kojoj dolazi do izražaja misao o osnovnom poverenju u Darovatelja života, jer je, po velikom astečkom pesniku, za čoveka neshvatljivo da se ovde živi uzalud i bez ikakvoga konačnoga smisla. Svoje poverenje u božanstvo pesnik ne koristi u daljem izgrađivanju kakvoga filofskega sistema niti ponovnog uobličavanja religiozne dogme. U Nesaualkojotla sve ostaje u ravni slutnji i nagoveštavanja, u intuitivnom spoznavanju prirode božanstva i položaja čoveka naspram njega.

Ono što je knez Nesaualkojotl ostvarivao vanrednim stihovima i retkim pesničkim darom, tlamatinimi su ostvarivali jednim praktičnim radom i jasno definisanom pedagogijom. Oblikovavši veoma izazovnu ontologiju, kosmogoniju, teogoniju i, najposle, teologiju i filosofiju, stvorili su i antropologiju čiji je krajnji cilj i ideal bilo oblikovanje ostvarene ličnosti. Vaspitni centri, tepoškali (trgovačke i vojne škole) i kalmekaci (akademije visokog obrazovanja), prvi pod pokroviteljstvom boga Teskatlipoke, drugi pod zaštitom Kecalkoatla, bila su dva obrasca obaveznog školovanja kroz koje je svako dete astečke države moralo da prođe u toku svog odrastanja. Roditelji su slali decu u škole počev od njihove šeste ili devete godine života. Krajnji cilj vaspitanja bio je, osim osposobljavanja studenata u njihovim budućim profesionalnim i građanskim dužnostima, pomagati svakom detetu i studentu, da otkrije vlastitu ličnost. Reč jolotl, srce, u nauatl jeziku označava i suštinski dinamizam ljudske ličnosti, izraz je sebstva i ljudske volje. Zadatak tlamatinima bio je da pomaže mladima u oblikovanju njihovih ličnosti. Pra-

---

⁹ Miguel-Leon Portilla, *Aztec Thought & Culture*, University of Oklahoma Press, str : 179.

vi je pedagog bio onaj koji je ljudima, kako jedan od njegovih naslova glasi, pomagao u oblikovanju njihovih lica, ličnosti. Sledstveno, loš pedagog bio je onaj koji je kvario lica ili stvarao pometnju (u dušama)¹⁰. Takav pedagoški rad oslanjao se na učeničkoj samodisciplini i na slobodnom izražavanju volje. To su bila dva ključa kojima se prevazilazio momenat predodređenosti astrološkim znamenima i kojima je ličnost sebe ostvarivala. Ostvarena ličnost bila je oblik lepote ka kojoj je, kao krajnjem cilju, težilo kako božansko stvaranje, tako i ljudska zajednica i njeno vaspitanje. No, za razliku od etike hrišćanstva u kojoj dimenzije onostrane nagrade ili kazne pri vaspitnom radu nisu uvek za potcenjivanje, moralni kodeks tlamatinima nije bio vezan za ideju religioznog spasenja (o onostranom se, po filosofima Anauaka, ništa nije moglo sa sigurnošću znati). Zato je strogi korpus moralnih odredbi u astečkoj kulturi (ta je spartanska strogost eksplicitna u trećem delu „Kodeksa Mendoze” posvećenom vaspitanju mladeži i položaju staraca) prevashodno bio vezan za potrebe društva i pojedinca, za potrebe zajednice u kojoj nije postojala ideja o „metafizičkoj nagradi” niti pak misao o padu i intimnoj, ličnoj krivici čovekovo pred Bogom.

---

¹⁰ Pesa koju ovde navodimo na najbolji način iznosi astečko shvatanje prirode pedagoškog rada tlamatinima:

Mudrac: svetilo, luča, jasna luča koja se ne dimi.

Probušeno ogledalo, ogledalo izbušeno sa obe strane.

*Crna su i crvena njegova mastila; njegove knjige oslikane, izučava
knjige oslikane.*

On sam je mudrost i pisanje.

On je put, istinita staza za druge.

U sve upućuje narod; vodič je u poslovima ljudskim.

Mudrac je poput vidara pažljiv i brižan čuvar predanja.

On je nasleđena mudrost; poučava je; hodi stazom istine.

Učitelj istine, besprestani je karatelj.

*Umudruje lica drugih; daruje im lica; upućuje ih na to kako
da ih razvijaju.*

Otvora im sluh; prosvetljuje ih.

On učitelj je putovođama; pokazuje im puteve njihove.

O njega svi ovise.

*Pred druge ogledalo postavlja; čini ih pažljivima, obazrivima,
Uobličava njihova lica.*

Određuje puteve i upravlja njima.

Svetlošću svojom obasjava svet.

Pozna što jest iznad nas i ono što u predelu je smrti.

Ozbiljan je.

Svako njime je ohrabren, ispravljen, podučen.

Zahvaljujući njemu ljudi volju svoju očovečuju i primaju strogo vaspitanje.

Utešitelj srca, utešitelj naroda, pomaže, krepi i svakog izlečuju.

III

Jasno, ono što je, od tog bogatog mitološkog, religioznog, filozofskog predanja ostalo dostupno do danas samo su fragmenti, krnji i nepotpuni, nekada bogatog književnog i spisateljskog rada.

Postojali su, pri hramovima, pevači zvani *kuikapike* (u doslovnom prevodu reč bi značila stvaralac, skladatelj pesama), koji su, za redovnu platu, komponovali ritualne himne i pesme. Ti su profesionalni pisci i pevači u obliku himničkih spevova uobličavali svetonazor kojim su bili prožeti svi segmenti života stanovnika staroga Meksika. U korpusu ovih pevanja mi imamo, poput drevnih pevanja Sumerana, Egipćana ili Grka, mitologizovano shvatanje sveta i života ljudi Anauaka.

Prvobitno pevanje Meksika bilo je verske prirode i proishodilo je iz verskih shvatanja, a pratilo verske obrede. Pevali su, po shvatanju drevnih Meksikanaca, samo oni čija su srca bila obožena, *jolteotlii*, jer se verovalo da samo božanstvo nadahnjuje pesnika i progovara njime. Po starim Astecima, pesnik svojim glasom i sudbinom nadilazi ovozemaljski usud i čovečiju predodređenost smrću (podređenost cikličnom poretku), koja je bila okosnica staromeksikanskih verovanja. Prevazilazeći *okove smrtne tjelesine*, pesnik je bio nosilac jedinih dugovečnih vrednosti na zemlji. Po Astecima (tu misao ponovno nalazimo kasnije u evropskom romantizmu, pa i u Hajdegerovom shvatanju znjačenja poezije), poezija jeste jedina ovozemaljska istina i oruđe pomoću kojeg čovek može da izrazi sebe, svoje sebstvo, odnosno, vlastite strahove, čežnje i stremljenja. I, ukoliko je tačno da je prvobitna poezija Meksika kosmička, ritualna, mitotvoračka, toliko danas izgubljena ostvarenja Tolteka i sačuvane pesme dvadesetak pesnika nauatl jezika iz četrnaestog, petnaestog i šesnaestog veka nam govore o rađanju visoke, samosvesne individualne poezije, koja je progovorila krhkim i istinitim jezikom pojedinca u potrazi za imeniteljem i označiteljem njegove egzistencije. Tako jasna misao, toliko bliska modernom shvatanju poezije i metafizičkom u poeziji i pevanju, mogla je da se rodi samo u visokorazvijenoj civilizaciji i kulturi u kojoj je individualni glas postajao sve značajniji i prisutniji u društvu. Za savremeni svet gubitak astečke civilizacije postaje jasniji. Španci su razorili prvobitnu američku kulturu koja je bila u punom zamahu, u zvezdanom usponu. Od svega toga nama danas ostaju samo spomenici antičke američke arhitekture i ovaj pregršt poetskih ostvarenja koji pleni svojom izgrađenošću i stvaralačkom snagom njenih autora. Toj poeziji još možemo da se okrenemo.

Vetar od bogova poslat, tako su Asteci nazivali poeziju pisanu i pevanu na jeziku nauatl, koji sam znači *milozvučan*. Prepevane himne ovog

antologijskog izbora govore o središnjim božanstvima meksikanskog panteona. Već je rečeno da je antička Amerika razvijala svoju filosofiju u tesnoj sprezi sa praćenjem nebeskih svetila. Prvobitna agrarna i animistička verovanja ustupila su mesto božanstvima jasno profilisanih karaktera i delovanja koji su oličavali, kako rekosmo, univerzum i prirodne sile.

Icpapalotl, obsidianov leptir (leptir simbolizuje vaskrsenje, reinkarnaciju ljudi i, šire, celog biljnog i životinjskog sveta, bivajući time i svojevrnsni znamen proleća - simbol je i pesnika), bila je Majka zemlja. Asteci su je zvali Koatlikue, Zmijska suknja (rekli bismo, na srpskom, misleći na naš folklor i predanja, *zmijski svlak*). Ona je rodila *Uicilopoktlija*, astečkog boga sunca. Zvali su je i *Tlasoteotl*, boginjom izmeta i ljubavi (ovde primećujemo da je uočen osnovni paradoks genitalnih organa, kojima se izražava ljubav, stvaraju i rađaju bića, ali se i vrši nužda; to ime Majke zemlje simbolizuje prolaznost i propadljivost svega; ona je jedan od izraza antičke američke svesti o cikličnom ustrojstvu sveta). Čuvena je statua Koatlikue, pronađena početkom devetnaestog veka, a čije je otkriće označilo početak meksikanske borbe za nezavisnost i oslobođenje od Španaca. Tada je taj kip (ljudskog oblika, zastrašujući je amalgam zmijskih glava i telesa, ljudskih lobanja, orlovih šapa i njima stisnutih, žrtvovanih ljudskih srca, dok je njena glava predstavljena dvema suprotstavljenim zmijskim čeljustima, tako da se može reći kako celokupna skulptura predstavlja sažetak drevne meksikanske religije), kao i pronađeni *Sunčev kamen*, sveti, ritualni kalendar Asteka, označio nova znamenja za Meksiko i znak da je, po cikličnom toku, za Špance došlo vreme da napuste Ameriku. Na mestu gde je nekada bio piramidalni hram posvećen toj boginji danas se nalazi bazilika posvećena bogorodici od Guadalupe, čije čudesno obznanjenje indijanskom seljaku Huanu Dijegu Vatikan nikad nije prihvatio kao istinito obznanjenje Djeve.

Sintelotl je veoma drevno božanstvo kukuruza, žitarica uz čiju pomoć su se razvile sve kulture meksičke zaravni. Preobraženski rituali koji su pratili dane posvećene Sintelotlu ukazivali su na ljudsku težnju ka samostvarenju, kao što klip kukuruza teži ka tome da postane živodajna namirnica. Pisma koja je posvećena Sintelotlu govori o staroj legendi po kojoj su Tolteci propali jer su se okrenuli urbanoj kulturi i pisanoj reči koja je simbolizuje, tako da im je Sintelotl poslao sušu od koje umalo nisu izginuli. Žrtvovavši mladu devojkicu, ćerku vladara Toskuekueša, Tolteci su umirili božanstvo i kukuruz je iznova rađao. Treba li videti u ovom mitu i jedan od prvih tragova sukobljavanja agrarnog i urbanog sveta?

Šipe Topek, Odrani gospodar, Koji ispija noć¹¹, zajedno sa Tlalokom bio je božanstvo plodnosti. Njemu su prinošene ljudske žrtve, čije su kože bile odrane, i kojima su kipovi Šipe Topeka prekrivani. Ovaj je obred prikazivao odricanje od materijalnog sveta i put kojim duša ide ka svom ostvarenju. Kao i u svakom radikalnom dualizmu, i ovde se do *spasenja* dolazilo samo oslobođanjem od tela, od materije. Vrhovni sveštenik koji je upravljao ceremonijom prinošenja ljudskih žrtava bio je ujedno, pri žrtvovanjima, i inkarnirani Šipe Topek.

Važno božanstvo, kako rekosmo, bio je i Tlalok, bog vode i kiše, čija je boja bila zelena, a dragi kamen žad. Takođe je simbolizovan i perjem od kecala. Kult boga plodnosti bio je rasprostranjen širom Srednje Amerike, kako u Anauaku i Mičoakanu, tako i u Majanskim gradovima na Jukatanu (Ušmal, Čičen Ica) ili Gvatemali.

Međutim, u doba Asteka, vrhovno božanstvo bio je Uicilopoćtli. Uicilopoćtli je bio rađajuće sunce. Vladao je svetom u punom sjaju za vreme svog izabranog naroda koji je sa njime bio vezan svetim savezom. Uicilopoćtli izveo je Asteke iz Tamoankana i naselio ih u Anauak. Pokazao im je mesto, sred laguna, gde će njemu u slavu podići grad. Po proročanstvu, na mestu gde na kaktusu orao bude proždirao zmiju, trebalo je osnovati grad Meksiko. Tako je, za vreme poglavara Tenoća, i učinjeno. Pošto je narod ugledao znamen koji je bog nagovestio, na istovetnom mestu podigne grad i odatle, u slavu mladog ratnika, poče da širi svoju vlast. Orao koji na kaktusu jede zmiju postaje simbol carstva, simbol politike i ekonomske prevlasti Asteka. Ovaj simbol se i danas vijori na zastavi savremenog Meksika. Kult Uicilopoćtlija bio je vezan za verovanje da je kraj sveta neizbežan ukoliko peto sunce ne bude dostojno proslavljano. Četiri prethodna sveta propala su, uništena jaguarima, vetrom, vatrom i vodom. Peto je sunce zaveštano propadanju pod udarima jakih zemljotresa. Kako se ne bi ugasilo sunce i zemlja propala, Uicilopoćtli/Sunce trebalo je hraniti božanskim napitkom: krvlju ljudi. Da bi, u svetlu toga, uvek imali dovoljan broj žrtava za svoje obrede, Asteci su pod Montesumom I uveli gore pomenute *Cvetne ratove*. Obredni po karakteru, cilj tih ratovanja nije bio, dakle, u uništavanju neprijatelja, nego u njegovom zarobljavanju u svrhu prinošenja srca bogu sunca. Prilikom osveštavanja Velikog hrama, centralne piramide koja je dominirala Meksiko-Tenoćtitlanom, ubijeno je, po hronikama, dvadeset hiljada zarobljenika. Monstruoza verska praksa Asteka jedan je od razloga zbog kojih je Hernan

---

¹¹ Neka piscu ovih redova bude dopušteno da u ovom nazivu nejasnog značenja vidi misao po kojoj je Šipe Topek bio bog koji prima ništavilo koje čovek postaje u trenutku smrti. Sledstveno, *noć* bi bila smrt, dok bi se *ispijanje* odnosilo na krv žrtvovanih koja, otičući (božanstvo je ispija), označava i konac života žrtvovanih.

Kortes, u Tlaškalancima i drugim, slobodnim ili porobnjenim narodima Meksika, našao saveznike prilikom osvajanja carstva Mešikasa. Niko tada nije pomišljao da će Kortes i Španci izazvati veći pomor nego što ga je ikad mogao učiniti Uicilopoćtli. Ostaje da je svirepost obrednih klanja, izraz magijsko-totalitarnog oblika vladavine Asteka pod državnim savetnikom Tlakaelom, u sebi nosila i klicu svoje propasti. U svetu u kome magijsko i ovozemaljsko nije bilo jasno razgraničeno, kakav je bio svet staroga Meksika, jedan vladar, Montesuma II, odlučio se za predanje o povratku Kecalkoatla i video u nadirućim Špancima pobjedu ovoga i njegova kulta nad kultom Uicilopoćtlija / Teskatlipoke. Sva je tragedija propasti carstva Asteka sadržana u tom sukobu unutar njihovog religioznog sistema. Suviše dugo trajale su borbe između Kecalkoatla i Teskatlipoke, Uicilopoktlija i svih krvavih božanstava meksičkog panteona. Reforme tolteka Kecalkoatla, kao ni reforme astečkog kneza i pesnika Nesaualkojotla nisu, do dolaska Španaca, uspjele da izopšte iz verske prakse obrede u kojima su ljudi prinošeni na žrtve bogovima. Spiritualizacija kulta, monoteizacija religije nije lako prodirala u široke narodne slojeve, niti je mogla da odgovara državnoj religiji i njenim potrebama za konsolidacijom državne uprave nad pokorenim pokrajinama. Međutim, jasna vera u jedan, dualni, vrhovi božanski princip, blizak filozofskom poimanju božanskog, u starom je Meksiku postojao. Vezan starodrevnim predanjima i proročanstvima, Montesuma Drugi prihvatio je – iako se neprestano kolebajući i lomeći – Kortesa za Kecalkoatla. Španac je umeo da vešto iskoristi ovu carevu neodlučnost i neodlučnost dela sveštenstva. Predominacija iracionalnog u njihovom državničkom delovanju dovela je do propasti njihovog carstva i njih samih. Poslednji astečki vladar, mladi Kuautemok, svestan španske podvale, pružio je očajnički i junački otpor konkvistadorima. Njegova viteška smrt, u najboljim godinama (pošto je herojski branio Meksiko-Tenoćtitlan, sramno je udavljen od strane Kortesa u svojoj dvadeset i petoj godini života) poslednji je simbol umiranja jedne američke civilizacije koja je bila u punoj snazi, jedra i mlada, na pragu velikih filozofskih i tehnoloških preobrazbi. U ličnosti Montesume i Kuautemoka su poslednji put progovorili Kecalkoatl i Uicilopoćtli. Ni proročka blagost niti sunčeva jarost nisu uspeli da od evropske pomame spasu svet starodrevnih Meksikanaca. Sa smrću poslednjih svojih careva, nestali su i Asteci i njihovi bogovi, kao i njihova kultura, bremenita vlastitim bogatstvom i protivurečijima.

Središnja ličnost i božanstvo kultura mezoamerike bio je, i za vreme vladavine Asteka i preimućstva Uicilopoktlija, Kecalkoatl. Deo našeg pesničkog izbora posvećen je i ciklusu pesama o ovom toltečkom knezu i svešteniku. Rodio se kao knez Tulanski i posmrtni sin ćićimečkog kneza Miškoatla, Oblačne zmije, na dan 1-Trska, odnosno, 935. godine. Tako je i na-

zvan, po danu rođenja, Ce Akatl Topilcin. Za svoje vladavine pokušao je da izvrši opsežnu reformu kulta. Knez Topilcin je, kao sveštenik kulta Kecalkoatla preuzeo ime tog božanstva, zabranivši ljudske žrtve i radivši na ukidanju kulta htonskog božanstva Teskatlipoke. Njegova je namera bila da pruži preimućstvo agrarnim nad ratničkim ritualima. U toku svoje vladavine i sveštenstva sukobio se sa sveštenikom kulta Teskatlipoke i na koncu, podlegavši u neravnopravnoj borbi za čije se detalje pouzdano ne zna, bio je izgnan iz Tule, izgubivši vladarski tron. Ostala njegova sudba opisana je u pesmama koje čine ciklus pevanja o Pernatoj zmiji. U himničnim spegovima stvorenim u doba Asteka (ali čiji su obrasci verovatno bili raniji i delom preuzeti od Tolteka) došlo je do poistovećenja božanstva sa tulanskim kraljem Topilcinom. Kralj Tule bio je, po verovanju Tolteka, Asteka i Maja inkarnacija Pernate zmije, sina Ometeotla, vrhovnog božanstva naroda Anauaka. Prosvetitelj čovečanstva, naučio je, po predanju, ljudski rod pisanju, graditeljstvu, zemljoradnji i svim veštinama korisnim za zajednicu i po tome bismo ga, ne bez razloga, mogli porediti s Prometejem. I on je, kao usrećitelj čovečanstva, izazvao zavist suparnika, bio zbačen i prognan. Ipak, razlika među njima je velika: u kulturnom kontekstu Meksika, gde je opsednutost smrću gradila svetonazore i kulturne obrasce naroda Anauaka i koja je, kao opsesivna tema, ostala u Meksiku živa sve do danas, religijska reforma Kecalkoatla značila je, po rečima Benjamina Perea, „egzaltaciju života nauštrb smrti”, i to je ono što Kecalkoatla razlikuje od svih drugih manifestacija Ometeotla u obliku krvoločnih i krvi žednih Teskatlipoka. Rekli bismo, to je ono što razlikuje Kecalkoatla od drugih mitskih ličnosti i velikih graditelja kultura; Zarastustre, Bude, Isusa Hrista sa kojima ga zapadna literatura često poredi. Sudeći po arheološkim nalazima iz Teotiuakana, čija je kultura bila hiljadugodišnja, nema indikacija po kojima bi se zaključilo da su se tada odvijali obredi žrtvovanja ljudi. Sedentarne kulture Anauaka, čiji su religijski obredi bili nadasve agrarni i solarni, bile su okrenute kultu bele, pernate zmije, simbola jedinstva neba i zemlja, posrednika božanstvene harmonije. Po svoj prilici, biće da su varvarska plemena sa severa, i pre dolaska Asteka u Anauak, isticala prevashodno kult božanstva Teskatlipoke, boga noći, Ogleдалa koji obasjava stvari (po drugom prevodu on je Dimno ogledalo, *Onaj koji zatavnjuje stvari* i čini ih nerazgovetnima, dualni bog po svojoj prirodi i čije ime to govori, koji podjednako seje među ljude i dobro i zlo, poput egipatskog boga Abrakse ili starohebrejskog Jahvea, stvoritelja svetlosti i tame) nad kultom Kecalkoatla. To je očevidno po religijskom životu Teotiuakana, najvećeg verskog središta predkolumbovske Amerike, gde je sam plan grada, poput Kopana ili Tikala u Maja, odgovarao jasno profilisanom svetonazoru.

Dva su topografska obrasca kojima su građeni mezoamerički gradovi, a pre svih, Teotihuacan: sa jedne strane, tu je ceremonijalni centar, podjeljen na Nebo i Zemlju. Nebo čini kompleks piramida (najveći u Americi), kojim dominira piramida Sunca i, nešto manja od nje, piramida Meseca. Njih preseca i povezuje Bulevar Smrti, na pravcu Istok-Zapad, kao vidljivi simbol putanje kojom ide duša od inkarnacije i rođenja do smrti i prelaska u ništavilo/ili spasenje od tela. Zemlju simbolizuje kvadrat u čijem se središtu uzdiže piramidalni hram boga Kecalkoatla. Istok, mesto mrtvih, ukazivao je na put kojim je polazio čovek posle smrti. Sam plan grada potvrđuje filozofskih istraživanja zapadnih etnologa i lingvista, od Saaguna do Garibaja i Leon-Portilje: suština filosofije naroda Anauaka bila je izraz onoga sklada i ravnoteže koju je meksikanski čovek pronalazio u ustrojstvu prirode i univerzuma. Božanstvo Kecalkoatl bilo je oličenje i ovaploćenje stoletne čežnje za harmonijom i religiozno-filosofski pokušaj da se odgovori na pitanje mesta čovekovog u prirodi i svetu, kao i njegove uloge pred Bogom.

IV

Godine 1160. Asteci ulaze u pisanu istoriju Srednje Amerike. Te godine napuštaju prapostojbinu Astlan i upućuju se ka Anauaku, meksičkoj visoravni, i velikim urbanim središtima Tolteka. Koncem dvanaestog i u toku većeg dela trinaestog veka, Asteci ili Mešikasi (po kojima će grad Meksiko i cela država dobiti ime koje nosi i danas) žive u neposrednom doticaju sa Toltecima, mešaju se sa njima i usvajaju njihove oblike kulture, pismenost, tehnološka dostignuća, tradiciju, duhovna predanja kao i veoma značajan kult Kecalkoatla, pernate zmije, božanstva koje se zalagalo za ukidanje ljudskih žrtava i stvaranja novog oblika bogoslužjenja. U periodu migracija kao i u godinama sedenterizacije u Anauaku, Asteci ostaju privrženi plemenskom božanstvu Uicilopktliju, sinu boginje zemlje Koatlikue (potonje katoličke Djeve de la Guadalupe), koji se rodio u punoj ratnoj opremi i postao bogom rata, kojim je simbolizovano ljudsko služenje bogovima u dobrovoljnom prolivanju krvi za opstanak sveta. U svetlu toga, dakle, Uicilopoktli bio je i sunce kome su se prinisile ljudske žrtve sa ciljem da se redovno hrani nebesko svetilo, onako kako su nekad bogovi dali svoju krv da bi čovečanstvo bilo stvoreno. Osnove ovog verovanja bile su zajedničke svim narodima meksičke visoravni. Razlika je bila u tome što su se Asteci, moćno polu-nomadsko pleme, još uvek držali veoma strogih i, prema neprijateljima, svirepih pravila. Upravo je fanatizam kojim su služili svome božanstvu omogućio homogenizaciju mlade varvarske nacije i održavanje precizno kodifikovanog društvenog uređenja. Govoreći istim, nauatl jezikom, kojim su se služili Tolteci i drugi starosedeooci koje su Asteci postepeno osvajali, lako su se

utopili u kulturne obrasce Anauaka i, s vremenom, postali gospodari Meksika. Godine 1325. Asteci osnivaju svoju prestonicu Meksiko-Tenočtitlan koja nosi ime po njihovom glavaru Tenoću. Poslednja dva stoleća (od 1325. do 1521.) bila su pod znakom duhovne i političke prevlasti Asteka nad Anauakom kao i većim delom sadašnjeg središnjeg i južnog Meksika, a njihov se uticaj pružao duboko duž mezoameričkog priobalnog područja kao i u gradovima državama Maja ili u Mičoakanu. 1428. osnovan je, pod vođstvom cara Ickoatla, trojni savez, između Meksiko-Tenočtitlana, Teskoka i Tlakopana, kojim je srušena dotadašnja prevlast grada Askaposalka. Nakon toga se carstvo Asteka naglo širi pod *tlatoanima*, carevima, Ašajakatlom i Montesumom Prvim, čije su vladavine prožete promišljenim političkim delovanjem njihovog visokog savetnika Tlakaelela, oca pesnikinje Makuilšoćicin. Velelepna zdanja koja sa toliko pažnje i divljenja opisuje konkvistador Bernal Diaz Del Kastijo, i koja su u doba njegove starosti već bila razorena, podizana su u toku četrnaestog i tokom celog petnaestog veka. Tako je građen Veliki hram, sa čijim kamenom su Španci posle konkviste izgradili Meksičku katedralu. Danas čitav jedan grad, čitava antička metropola, sa ruševinama svojih dvorova, škola, akademija, kasarni, observatorija i akvadukta, fresaka i skulptura leži ispod savremenog Meksiko-Sitija. I, kao što je nemali deo nekadašnjeg graditeljskog i urbanističkog genija Asteka proučen od strane naučnika, tako su nam, zahvaljujući astečkim hronikama, ostala zapisana i imena nekih od njihovih slikara, arhitekata i graditelja.

Civilizacija koju su osvojili i uništili Evropljani, zahvaljujući vojnoj tehnološkoj premoći kao i biološkom ratu koji su vodili protiv amerindijanaca, čim su spoznali pogubne efekte varirole nad domorocima, u mnogim je segmentima bila razvijenija od tadašnje evropske. Po Le Kleziou, ukoliko je tačno da je civilizacijski šok uzrokovan konkvistom pre svega bio sudar tehnologija¹², dakako vojnih, trebalo bi imati na umu, kada se spominje kultura Anauaka, da je postojao čitav niz područja u kojima su Amerindijanci prednjačili pred Evropljanima. To pogotovo važi za medicinske nauke, za poznavanje biljnog sveta i njegove kurativne moći, o čemu svedoče prvi španski hroničari, ali jednaka ocena vredi i za matematičke nauke, astronomiju, urbanizam i navodnjavanje. Umeće kojim je grad Meksiko bio sazdan, ta Venecija Novog sveta, simbolizuje, na najbolji mogući način, čitav korpus znanja i tehnika izgubljenih posle konkviste. Nauka je utvrdila da se Srednja Amerika nalazila u punom kulturnom i civilizacijskom procvatu početkom šesnaestog veka. Moćni vojni savezi osiguravali su mirni protok ljudi i robe što je otvaralo put ka razmeni ideja i znanja. Pismo se upravo tada usavršavalo, a određene kulture Meksika već su posedovale bronzu. Svet koji su

---

¹² Le Clézio, J.M.G: *Le rêve mexicain*, str: 270.

uništiti španski konkvistadori i revnitelji katoličke crkve ostaje po tome, u pisanim analima istorije čovečanstva, jedinstveni slučaj razaranja civilizacije u punom zamahu. Amerike su uništene u prvoj mladosti i u punom kreativnom procvatu. Germanski varvari su osvojili jedan Rim koji se odavno urušavao i razarao iznutra; Romeja je nestala nakon hiljadugodišnjeg postojanja i nakon što je svetu zaveštala pravoslavnu umetnost i misao, uvela slovenske nacije u krug civilizovanih nacija Evrope, ali i sačuvala i prenela grčko-rimsko nasleđe nacijama slovenske i Zapadne Evrope. To nije bio slučaj sa kulturama i civilizacijama Amerike. Usprkos totalitarnim elementima vladavine Asteka i Inka, jasno ustrojstvo tih visokocivilizovanih predkolumbovskih društava, posle konkviste i kolonijalizma, nikad više nije ostvareno. Razorene su i severnoameričke nacije, Čirokezi i Irokeška Konfederacija, dva sedentarna društva, njihovi gradovi zbrisani su s površine zemlje ili, kako je već pomenuto, potopljeni branama. Celokupna tekovina predkolumbovske Amerike dovedena je u pitanje konkvistom, a posledice uništenja amerindijanskih nacija ne mogu da se mere ni katastrofalnim posledicama otomanske provale u Evropu i robovanja pravoslavnih nacija pod islamskom vlašću. Indijancima je oduzeta misao, jezik, oduzeta im je duša. Nametnuti su im tuđ jezik, vera i svetonazor koji je ta vera sobom nosila. Pismenost, umetnost, duhovnost Asteka zbrisani su sa lica zemlje. Kolonijalizam je od prvobitnih Amerikanaca stvorio strance na rođenoj zemlji, lišivši ih materijalnih dobara i društvenih okvira u kojima su nekada živeli. To ni oslobodilački ratovi niti velike revolucija, u kojima prednjačiše i Indijanci, poput Sapate, do danas nisu izmenili. Primer Čiapasa je u tome najsvježiji i stoji kao trajna opomena. Povukavši se u sebe i stvorivši bedem od svoje tradicije i predanja, Amerindijanci su se našli na dnu društvene lestvice latinoameričkih država (isto važi i za severnu Ameriku) i sputani u svom daljem razvoju. Nekadašnje duhovno bogatstvo i sjaj postali su breme i kob s kojim do danas Indijanci ne uspevaju da odrede svoje mesto u savremenim društvima obe Amerike.

Osnovna odlika amerindijanske duhovnosti bilo je poštovanje prirodnog poretka, prirodnog reda stvari, kao i ravnoteže prirodnih snaga materijalnog univerzuma. Jasno je da se Indijanci nisu mogli uklopiti u imperijalistički koncept i sistem eksploatacije dobara. Sama pomisao na posedovanje zemlje, pogotovo kod nomadskih nacija, od Indijanaca argentinske pampе do Sijuksa, Čejena, Paunija, Apača i drugih nomadskih nacija na tlu Sjedinjenih država, bila je potpuno strana, nepojmljiva i, takoreći, skrnava. Kod Asteka, čak je i poseći drvo bio čin kojim se remetio prirodni sklad i prilikom čega su se upućivale molitve Kecalkoatlu. Le Klezio kaže da je za

„amerindijanske narode ravnoteža bila sam izraz božanskog stvaranja”¹³. Celokupna ljudska aktivnost bila je deo stvaranja, deo prirodnog poretka, i svemu je bilo cilj da se prirodni poredak održi nedirnut i očuva kao takav. Ovo je centralno zaveštanje drevnog američkog čoveka i suštastvo njegove misli. Velike civilizacije Anauaka (centralni Meksiko) i Tauantisujua (carstvo Inka), samo su pokazatelji da su i visoko razvijene kulture, mnogoljudne urbane sredine i tehnološki naprednije ljudske skupine mogle da se održe, ne narušavajući prirodni sklad i ne uništavajući okolinu. Veliki i kompleksni urbani centri Južne i Srednje Amerike potvrda su da se urbana civilizacija, plod američke indijanske duhovnosti i graditeljske zamisli, s lakoćom uklapala u svoju okolinu na zagađujući i ne narušavajući je. Za uporedbu, dovoljno je pomisliti na „ekološki” izgled predkortesovskog Meksika-Tenočtitlana (o kome postoje vrlo precizni i obimni pisani izvori) i setiti se da je danas Grad Meksiko jedan od najzagađenijih gradova planete. Slika biva još jasnija kada se setimo izgleda onovremenih evropskih gradova i uporedimo ih sa izveštajima prvih konkvistadora i fratara o lepoti gradova „Nove Španije”.

Zamisao ove antologije jeste da deo te misli, te duhovnosti, te bliskosti sa Bogom i prirodom, izraženih nadvremenskom snagom pesničke reči, danas približimo srpskom čitaocu, izborom iz anonimnih i autorskih radova pesnika staroga Meksika. Pesme su prevedene sa francuskog i engleskog jezika, uz uvide u španske prevode i originalni nauatl. U nas je poezija Asteka već prevedena. Nekoliko knjiga objavljivanih od sredine šezdesetih godina naovamo svedoče kako o interesu određene publike za ovu iščezlu kulturu (kulturu neumrlog jezika na kome se i danas, u centralnom Meksiku, peva), tako i o pregalaštvu i radu srpskih pesnika i prevodilaca koji su astečku duhovnost uneli u živo tkivo srpske pisane reči. Ovaj izbor se upisuje u ovu neprekinutu tradiciju čitanja i prenošenja književne baštine klasičnih Meksikanaca.

V

Već u najstarijoj zabeleženoj pesmi nauatl jezika nalazimo ritualne i kosmološke motive koje će u petnaestom veku da koriste najveći astečki i nauatl pesnici, čiju će ontološku zasnovanost i filozofsku valjanost da ispituju u svojim delima. Spomenuta pesma, koja je pratila pogrebni ritual u klasičnom periodu Teotiuakana, i koja peva o vaskrsenju ratnika poginulih na bojištima, glasi:

---

¹³ Isto, str : 268.

*Probudi se, nebo se zlati,
zora sviće.
Pevaju fazani boja plamenih,
lete leptiri.*

Vaskrsenje duše, njena ponovna inkarnacija u telo, po religiji starih Meksikanaca, događalo se četiri godine po smrti ratnika ili roditelje preminule u toku porođaja. Preobražaj gusenice u leptira bio je simbol prelaženja duše iz jednog materijalnog oblika u drugi, savršeniji, nakon privremenog boravka u „onostranoj” zemlji. Zora, rasvit novog dana takođe je, po ovom shvaćanju, obećanje novog života. Ovaj starodrevni poziv na uskrsnuće i ponovno ovaćenje od najstarijih vremena se u Meksiku sukobio sa slutnjom da je ovozemaljski život jedinstven i neponovljiv. Kao ritualni, potom i književni motiv, često opevana u poeziji Anauaka, dragocenost života pojedinca neprestano se sukobila sa idejom o podređenosti ljudskih bića volji bogova, odnosno, promisli vrhovnog božanstva, Tloke in Nauake, „Gospodara bliskog i prstenova sa krajeva sveta”. I, dok je religija pružala nadu da posle smrti dolazi do preobražaja jedinke u simbol lepote i vaskrsenja, dotle je u poeziji stvaranoj na dvorovima astečkih vlastelina provejavala misao o varljivosti samoga života i slutnja da je on samo magnovenje iza kojeg ne ostaje ništa. Nesaualkojotl peva:

*Da li je istina, da li je istina da živimo na zemlji?
Daleko od života večnog, mi samo na tren bivamo na zemlji.
Da je žad, izdrobi se;
zlato da je, uništi se:
da je i perje kecalovo, iscepa se.
Daleko od života večnog, mi samo na tren bivamo na zemlji.*

Dragocenosti (žad, zlato, kecalovo perje), koje čitalac sreće u poeziji Asteka, metafore sa kojima se upoređuje ljudski život nižu se jednom, za evropski duh, neobičnom gradacijom, po kojoj je perje ptice kecal najređe (i zato najveće) ovozemaljsko blago. Zlato i žad postavljeni su ovde na drugo i treće mesto. Već je primećeno kako je amerindijanska civilizacija bila civilizacija perja. U celoj Srednjoj Americi kecal, boja boga Tlaloka, simbol je vode, kao i žad, i označava osebnost zemaljskih plodova. Zlato, u svem svojem blještavilu, nije moglo da ima značaj kecala i žada: uporedo s činjenicom da su predmeti njima rađeni ukazivali na božansku stvaralačku moć, odnosno, na zemljinu plodnost, poseban razlog negovanja odevnih ukrasa rađenih od kecala nalazimo upravo u krhkosti elementa kojim je takva odeća rađena. Laka salomivost kecalova perja ukazivala je, u svesti čoveka Anaua-

ka, na krhkost i prolaznost samog ljudskog postojanja.

Uprkos ovoj jasno izraženoj svesti o prolaznosti, uprkos ovoj ličnoj, metafizičkoj uznemirenosti najvećih pesnika astečkog sveta, Tlaltekacina, Kuakuauacina i, pogotovo, Nesaualkojotla, njima svojstvena, opsesivna zao-kupljenost smrću, u poeziji poslednjeg od navedenih pesnika, razrešava se mišlju o vekovečnosti, ako ne samog ljudskog života, onda, slično slutnji Horatijevoj, pesničke reči kao takve. Nesaualkojotl peva:

*Moje cveće neće nestati, pesme moje prestati neće:
ja, pesnik, uzdižem ih.*

Pesnik dalje kaže da se

*Cveće, čak žuto i svelo,
odnosi onde,
u Kuću perja i zlata.*

U hramu duha, u skrovištu duhovnosti i umetnosti, ostaju pohranje-na, po davnašnjoj tradiciji, vrhunska ostvarenja majstora reči (tako će biti do konkviste i katoličkog spaljivanja meksikanskih arhiva i knjiga). I, mada pesnik bolno peva o svojoj čežnji za večnim životom:

*O, kad bih mogao da nikada ne umrem,
da nikada ne skončam, ja!*

i boli zbog neminovnosti same smrti

*Srce moje sluša pesme
od kojih zajeca naglo:
težak sam bonik.
Idemo međ cveće
i moramo da napustimo zemlju ovu!
Mi smo samo posuđeni,
poćićemo ka Kući Sunca!*

lucidnost kojom peva o sudbini čovekovojoj, istovetnoj sudbini cveća, seća nas mudrosti tlamatinija, kod kojih se Nesaualkojotl školovao, i čijem je re-du pripadao. Pleni, u tim stihovima, i vanredna samosvest pesnikova, pouz-danje u vanvremensku vrednost vlastitih ostvarenja. Nije li, uostalom, i ano-nimni pesnik rekao:

*O, mi ćemo ka njemu poći,
tek će pesme naše živeti,
ovde, na zemlji!*

Neposredno nakon ovog iskaza, u istoj pesmi, nailazimo, i na ovakve stihove:

*Ostavićemo samo
našu pesmu i žal.*

Ovaj dvostih, po svojoj lepoti, prevazilazi mnoga ostvarenja autora čija su imena do nas doprla. Da paradoks bude veći, nama je, u ovom slučaju, kao potvrda samog poetskoga iskaza, uistinu, ostao samo stih, i dah, za-navek nepoznatog pesnika.

Međutim, tu, ljudsku upitanost, pred smislom vlastite egzistencije, tu dilemu antičkog amerindijanskog čoveka u samu svrshodnost potrage za razrešenjem i odgovorom, nalazimo možda najjasnije postavljenu u pesmi (pesmi siročeta, iknokuikatli) „A posle”, iz Čalka. Anonimni pesnik (i ovde) kaže:

*O kuda ću to, kuda poći?
Mučna, oba puta, mučna.
Onamo, možda, u dom tvoj da siđem,
ili, u unutrašnjost neba?
Il, još jednostavnije, da ovde, pod zemlju, siđem?*

Oba puta, na koja pesnik aludira koristeći oblik paralelizma, jesu religijske projekcije onostranog života, ukoliko, po pesniku, takvoga uopšte ima. Valja podvući kako je božanski dom, kako je mesto mrtvih – u koje se, po verovanju, silazi posle smrti – tako i unutrašnjost neba, svet gornji (jer, po teogoniji i panteonu Asteka, sva božanstva su prevashodno imanentne figuracije imanentnog Ometeotla), oba su ta puta, po osećanju pesnika – obe te mogućnosti istrajavanja u svesnom postojanju po smrti – putevi mučni, jer neizvesni i sama njihova stvarnost nesigurna i ni na kakvom postojanom svedočanstvu utemeljena. Štaviše, pesnik o svojoj korenitoj sumnji i peva, u poslednjem stihu, kada veli da je možda, sa logičke, racionalne strane, najjednostavnije pomisliti kako se posle smrti ništa ne događa, kako jednostavno ničega, ni božanstva, Ometeotla, nema, i kako se ipak, možda, sve svršava smrću i ukopavanjem čoveka u zemlju. Svetska mistična literatura poznaje još ovakvih mesta. Ovi nas stihovi u nečemu sećaju i Njegoševa shvatanja smrti, kada pesnik, na jednom mestu, u svojoj prepisci, izjavljuje: „*Moja je*

ideja međ nebesima i grobnicom smjelo lećela, i ja sam smrt ovako razumjeo: ili je tihi vječni san koji sam boravio pređe rođenja ili lako putovanje iz svijeta u svijet i pričislenje besmrtnom liku i vječito blaženstvo". No, i u astečkog je pesnika, ovako smirena konstatacija, retka. Dodatni problem sa kojim se čitalac suočava u iščitavanju pesničke tradicije jedne kulture radikalno drugačije od judeo-hrišćanske, i evropske, jeste u tome što su nam dostupna pismena i književna svedočanstva nauatl jezika tek ruine, krnji fragmenti nekadašnje bogate usmene i pisane tradicije.

Danas znamo za imena nekoliko pesnika iz vremena Tolteka i Teotihuakana, međutim, ta su svedočanstva štura i ukazuju samo na razmere uništenja koje je usledilo nakon konkviste. Kada je reč o preporodu nauatl tradicije, u kojoj je ime Tlaltekacina jedno od prvih i najvećih, treba imati na umu da je taj vladar i pesnik bio baštinik višestoljetne, verovatno i milenijske književne baštine nama danas, skoro u svemu, nepoznate. Tlaltekacin je pesnik stišanog erosa, pribrani hroničar pustoši ljudske egzistencije sred koje je žena, kurtizanka, umilna ljubavnica, otelotvorenje lepote ovozemljaskog života ali i oličenje pramajke, Koatlikue. Poema, kao svojevrsni govor o ljubavnoj predigri, figuracija je zanosa nasladama čulnim, ali, i duhovnim: kao takva, pesma kneza Tlaltekacina je najpre govor o ljudskom suočavanju sa osnovnim pitanjem što ga postavlja sam život, a to je, u njegovoj poemi, smrt i nestajanje. Ovaj govor pesnik ostvaruje upravo pevanjem o telesnoj propadljivosti voljene žene i sebe samog. Lik žene u ovoj pesmi višeznačan je. „Najnežnija žena” simbol je, sa jedne strane, propadljivosti svega što je ljudsko, pa i najtankoćutnijih naslada, a sa druge, figuracija u mitu napuštene pramajke. Gubitak tela (smrt koja vrebna na samom vrhuncu čulnih doživljaja) označava vraćanje zemlji, Koatlikui. Ženu (ljudsko biće), u pesmi, napustiće ljubavnik, ali, gubeći svoje telo, ona napušta i sebe samu. I tako žena/Koatlikue izražava osnovni paradoks stvorenog sveta: ona je roditeljka, Darovateljica života, ženski princip dualnog Boga, ali i figuracija smrti i ljudskog uništenja, odnosno, sahranjivanja čoveka u zemlju. Tako žena, u ovoj pesmi, u krajnjem ishodištu, simbolizuje kako čoveka, tako i samog Boga i njihovu nužnu međusobnu povezanost (uostalom, nisu li kolumbijski amerindijanci svoje mrtve polagali u zemlju u položaju fetusa, vraćajući ih u okrilje pramajke, pripradne za neko buduće, slučajno, uskrснуće?).

Smrt je paradoksalna upravo po tome što čovek napušta sebe neželjeno. Kako bi naglasio misao o nedorečenosti ljudskog življenja, pesnik kaže:

*... na zemlji, ovde, mi još
sasvim nismo...*

Život ljudski ostaje nedorečen jer je sama spoznaja Boga (koliko se god pesnik pozivao na mit i pramajku), u osnovi, neizvodiva u ispravnom smislu:

*Načina da se On ispravno upozna
nigde na zemlji nema!*

Gradeći pesmu na odnosu muškarac/žena u ljubavnoj predigri, knez Tlaltekacin pomera govor u pravcu razmišljanja o konačnoj stvarnosti (ova se krije onkraj najintimnijeg međuljudskog opštenja, opštenja u ljubavi). Pevajući o propadljivosti ljubljene žene i svojoj, pesnik kreće u potragu za Bogom, u strasnu potragu za slučenim razrešenjem svekolikih tajni ovozemaljske stvarnosti. Govoreći o Bogu Tlaltekacin pruža i vanredan primer argumentacije svojstvene negativnoj, *odrečnoj*¹⁴ teologiji, u kojoj, po kazivanju Dionizija Areopagita: „...*možemo reći da On nije ni duša, ni um, ni predmet saznavanja... ni jedna druga stvar koju znamo mi ili bilo tko drugi.*¹⁵” No, korenita sumnja u osnovanost sveta i svetskog poretka kao takvog, neće biti duh kojim je spevana ova pesma. U ovoj jedinoj pesmi što nam je ostala od kneza Tlaltekacina, provejava osnovno poverenje i uzdanje u smislenost postojanja sveta ovakvog kakav on jeste, poverenje prepoznatljivo i u književnom opusu kneza Nesaualkojotla, i trezveno, smireno prihvatanje ljudske sudbine. Stišani patos ovih stihova nagoveštava buduće smernice nauatl poezije. Tako Nesaualkojotlovi stihovi:

*Ovde ne može niko
niko ne može biti prijatelj
sa Tvorcem života.*

sećaju nas prvotnih stihova o Bogu što ih je spevao njegov prethodnik, i verovatni uzor, Tlaltekacin. Bog, koji „se tek priziva”, kojeg ljudski um ne može da spozna, niti da shvati njegove pute, budući jezgro sveta i suštastvo vaseljene i same ljudske duše, ostaje trajna „kob” pesnikova.

Naglašeno je, već, kako su cveće i perje simvolični prikazi čovečije sudbe. Vekovima korišćeni kao pesničke slike i stilske figure, govorile su čoveku Anauaka o prolaznosti života i svetova. Prvi individualni glas, koji se oteo korpusu usmenog predanja i kolu dvorskih pevanja od ovih slika učinio je vanvremenu poeziju. Danas, možemo slobodno reći kako se u sti-

---

¹⁴ Izraz je V. Krmpotić

¹⁵ citirano po eseju Vesne Krmpotić *Poezija, Indija, Tagor*; predgovor zbirci pesama *Gitanđali* Rabindranat Tagore, Prosvjeta, Zagreb, 1983.

hovima ćíćimečkog vlastelina Tlaltekacina rodila prva literatura Meksika. Užasavanje koje smrt uzrokuje u svesti čovekovoju ovde je ukročeno, savladano, onako stameno kako će kasnije u nas o smrti propevati, recimo, jedan Antun Branko Šimić. Preobražaj tradicionalnih književnih oblika u „Pesmi Tlaltekacina jednoj auiani” plod je istančana duha osetljivog i nemirnog pojedinca:

*Jesu li velji, skupoceni žadi,
široke perjanice kecalove
cena života mog?*

da bi, po prihvatanju smrti kao ishodištu života,

*Jednostavno, otići ću,
ja nestaću.*

rekao;

*Ja, jednostavno, nestaću,
srca prekrivenog cvećem.*

*...neka nestanem dakle,
nek me odenu pokrovom samrtnim,
mene, pesnika, i nek tako bude...*

*Tad će kecalova perja biti uništena,
kao i skupoceni žad
koji sa toliko pažnje bi rađen.*

i zaključio:

*Jednostavno, neka bude tako,
ali bez nasilja.*

Na primeru Nesaualkojotlove pesme siročeta pod naslovom „Niko ne može da bude prijatelj sa Darovateljem života” mogu se najbolje uočiti osnovni elementi religijske metafizike astečkog pesnika. Ova pesma je u celosti građena na paralelizmu kao stilističkom principu. Slično starohebrejskoj poetici ili srpskoj usmenoj književnosti, i u nauatl poeziji ponavljanje i upotpunjavanje određene misli, sentence, ritmičke celine odgovarajućim izrazima koji korespondiraju na nivou ideja, i/ili ritmičkih sekvenci, ostvaruje

se u nekoliko vrsta paralelizama, od kojih su najbitniji sinonimski i ritmički. Osnovna karakteristika te poezije jeste da je u njoj izvršeno paralelno gradacijsko nizanje i ponavljanje misli. Gradacija ključnih stihova, koji otkrivaju shvatanje odnosa između Boga i čoveka, ostvaruje se na sledeći način:

Postavljanje premisa:

- a) Ideja o transcendentnom Bogu
(Dom samosazdatelja nigde ne može biti)
- b) Ideja o Bogu kao stvoritelju, izumitelju
*(On je taj koji izumljuje stvari,
stvoritelj sebe samog, Bog.)*
- v) Misao o mogućnosti/nemogućnosti prijateljstva sa Bogom
*(Ovde ne može niko,
niko ne može biti prijatelj
sa tvorcem života)*

Središnja misao:

- g) O mogućnosti ostvarivanja susreta sa Bogom, i sticanja saznanja koja iz takvog susreta nužno proističu, kao potvrda prethodno postavljenih premisa
*(Onaj koji ga sretno
to dobro zna.
On se tek priziva)*

Zaključivanje:

- v) Potvrđuje se da nije moguće ostvarivanje prijateljstva između čoveka i Boga
*(Uistinu, niko tvoj prijatelj nije,
Darovatelju života!)*
- b) Bog stvoritelj uzrokuje bol i patnju u srcima ljudi, izluđuje ih
*(Darovatelj života
nam izluđuje srca!
opija nas ovde!)*
- a) Ideja o imanentnom Bogu, uzroku sviju mena

*(Samo ti si uzrok sviju mena
i srce naše to dobro zna)*

Po ovoj shemi jasnije uviđamo na koji se način ostvaruje paralelizam u nauatl poetici. Božanstvo, Ometeotl, prikazano kao transcendentno u prvom delu poeme, postaje aktivan činilac u njenom drugom delu. Naglašeno je da su oba božanska atributa, transcendentnosti i imanentnosti, doživljena kroz njihovo odražavanje u pesnikovoj svesti o božanskom. Međutim, ono što nas, baštinike judeo-hrišćanske kulture, može najvećma da pleni, jeste osnovna, krucijalna razlika, između stava Ometeotla prema čovečanstvu i stava starozavetnog Jahvea, koja je, recimo, sasvim očevidna. Dok se psalmista, neretko, u svojoj teskobi obraća Bogu i peva o njegovoj milosti i simpatiji, dotle Nesaualkojotl samo nagađa kakav je božanski naum prema čovečanstvu i, ma koliko sam ispovedao ljubav i poverenje prema njemu, ono samo odgovara čoveku ćutnjom kojom izluđuje njegovo srce. U toj tenziji, koja nastaje božanskom ćutnjom i ljudskom čežnjom za razrešenjem tajne i odgovorom, kao i prijateljevanju sa božanskim, pesnik izgrađuje svoju pesmu.

U ovom grubom planu samo su naglašeni glavni elementi pesme nužni da se razume njen logični tok. Uzeti u celini, oblici paralelizama su u njoj mnogostruki, i jednako vredni pažnje. Već u prvoj strofi (u pesmi ih ima sedam), nakon početne postavke o prirodi Boga, slede stihovi u kojima prepoznamo parcijalni, sinonimični paralelizam:

*ali Njega prizivaju posvud,
posvud ga obožavaju,
posvud se na zemlji za slavom Njegovom traga,
za imenom Njegovim.*

ovaj se katren zatim ponavlja u drugoj strofi, nakon iskaza o božanskoj stvaralačkoj moći. Primer paralelizma po uzlaznoj gradaciji jeste početni stih treće strofe, kada pesnik kaže da „ovde ne može niko / niko ne može biti prijatelj / sa tvorcem života”. Dok se, u istovetnoj strofi, prepoznaje još jedan oblik uzlaznog paralelizma u stihovima (koji se ponavljaju i u četvrtoj strofi):

*Pokraj Njega, sasvim blizu Njega
Moguće je živeti na zemlji.*

Primer metaforičnog, simboličnog paralelizama nalazimo u petoj strofi:

*Jednostavno, kao što tragamo
Međ cvećem
Tako tebe tražimo na zemlji.*

i, na koncu, primer konstruktivnog paralelizma, u kome drugi stih dovršava misao prvog prepoznajemo u dvostihu šeste strofe, koji se ponavlja i u završnoj, sedmoj, kao poslednja pesnikova slutnja:

*Možda niko blizu Njega ne sme da prebiva,
niti da vlada nad zemljom!*

Nauatl poezija nadasve slavi prijateljstvo. Pored niza erotskih i ljubavnih pesama, od kojih su najčulenija duga, erotska pesma Akiaucina od Ajapanka (*Pesma ćalkalanskih žena*), spevana po Ašajakatlovom osvajanju njegovog grada, već navedene Tlaltekacinove poeme ili niza pesama zavodnica, kurtizanki, *kuekueškuikatle*, u kojima dolazi do nesputanog slavljenja putene ljubavi i seksualnih užitaka u, neretko, smelim i vanrednim metaforama, o vrednosti druženja i prijateljstva se najvećma pevalo u prolećnim (*šopankuikatl*) i cvetnim (*šoškuikatl*) pesmama. Takve pesme spevali su mnogi anonimni pesnici, kao i autori za čija imena i živote znamo. Možda nam je najneobičniju pesmu spevanu u slavu prijateljstva u zaveštaj ostavio nesretni Nesaualkojotlov prijatelj, pesnik i vlasteličić Kuakuaucin. Po svojoj književnoj vrsti, ona se najpre svrstava u red pesama siročeta, no po uzroku svojega postanja, ona je svedočanstvo o smrti jednog prijateljstva koja je, u ovom slučaju, bila predhodnica smrti same. Po istorijskom kazivanju, Nesaualkojotl, zaljubivši se, prilikom jedne posete prijatelju u njegovu verenicu, mladu Askalšoćicin, odlučuje se da ovoga pošalje na bojište, kako bi poginuo. Naslutivši svoju propast, Kuakuaucin je sastavio nekoliko pesama od kojih je najčulenija pesma siročeta, elegična poema sačuvana u više nauatl rukopisa (što svedoči o njenoj cenjenosti), koju je pevao prijateljima i podanicima prilikom čuvenog oprostajnog banketa. Tradicionalni motiv otuđenosti i samoće, kao i (ontološke) zebnje pred smrću, ovde je ugrađen u širu celinu. Pesme siročeta opevaju osamu, ostavljenost, neretko napuštenost od strane Boga, nepoznatljivog. Zasnivaju se na izoštreanom osećaju ontološke neosnovanosti, neutemeljenosti čovekove egzistencije. No ovde, božanstvo je najpre motiv iz senke, dok je težište pesme stavljeno na izdaji prijateljevoj, na osećaju osame i napuštenosti koji proističe iz (zlo)dela prijateljeva, ne božanske promisli/postupka. U ovome i jeste posebnost ove izvanredne, kako bi se danas reklo, *međužanrovske* pesme:

*Neka se otvori srce tvoje,
nek se visoko uzvine,
ti, koji omrže na me,
ti, koji me na smrt osudi!
Evo, već odlazim Kući Njegovoj,
i nestaću.
Možda ćeš za mnom, jednom sam, i plakati,
za mnom bolovati,
ti, prijatelju moj,
ali ja već odlazim,
Njegovoj kući odlazim.*

često korišćen motiv o jedinstvenosti i neponovljivosti života u ovoj je pesmi posebno naglašen:

*...vratiti se više neću,
pojaviti se više nikad neću, na zemlji!*

Postoje, u književnoj zaostavštini drevne nauatl poezije, i tragovi, vrlo indikativni, jasni, o Nesaualkojotlovoj reakciji na ovu pesmu. Otvaranje srca, preduslov ostvarivanja tog, međusobnog darivanja, koje je bilo ideal društava Orlova i Jaguara, ideal viteške solidarnosti i istinskog druženja, uživanja u skladu, zazivanju sreće, i, uopšte, društvenim i kulturnim vrednostima njihovog miljea, odgovaraju atmosferi potonjih Nesaualkojotlovih stihova. Razmišljajući o varljivosti života, o smrti i nestalim prijateljima, Nesaualkojotl je, u starosti, pevao da ćemo *samo jednom biti uništeni*. Reкао je i:

*Tužan sam, žalostan i
sam, ja, knez Nesaualkojotl!
s cvećem i pesmama
se prisećam knezova
koji su otišli,
njega, Tesosomokcina,
i njega, Kuakuaucina.
Ali, oni uistinu još uvek žive
u zemlji onostranoj.*

*Kad bih samo mogao da pođem za knezovima,
da im ponese našeg cveća!*

Kukuaucina pominje, doduše usiljeno i, rekli bismo, preko volje. Cveće, koje simbolizuje lepotu sveta i lepotu pesme, kao i govor čovekov o toj lepoti, vrhunske su vrednosti nauatl mudraca. U spoznajnu moć poezije najviše je, od svih astečkih pesnika, verovao Nesaualkojtl. Upitanost njegova, kao slutnja o stvarnosti onostranog, ali i neutemeljenosti osnovnih ljudskih uverenja, u ovoj pesmi se razotkriva i kao svest o konačnosti smrti i razaranju svega ljudskog u njoj:

*Kad bih mogao da učinim svoje
lepe pesme Tesosomokcina!
Da, nikad se ugasiti neće slava tvoja,
kneže moj, Tesosomokcine!*

*Žalim za tvojim pesmama,
zato plačem,
zato sam tužan
i sebe razdirem.
Da, jecam i tužim
jer te više nema, tebe nema;
u zemlji onostranoj si.
Više se nećeš vratiti, na zemlju,
zato se razdirem.*

Sad ostvarujmo prijateljstva! / upoznajmo sada svoja lica!, kaže čuvena astečka pesma, jer *samo smo na tren jedni drugima darovani*. Privremenost, prolaznost, krhkost prijateljstva, svest o neizvesnosti svega što je ljudsko jeste ono što pleni u ovim pesmama koje su, sveže, nepatvorene, došle do nas. Mladi Temilocin peva o svojoj želji da, među Orlovima i Jaguarima, stekne prijatelje: *Izaslanik Božiji* želi da obaspe bratstvo pesmama. Svojevrsni *carpe diem* nauatl pesnika, zasnovan na svesti o kratkotrajnosti života, u prvi plan postavlja ostvarivanje ljudske ličnosti, kroz obrazovanje, kroz stvaranje, kroz druženje. Česti su stihovi u kojima se naglašava kako je sama istina življenja nesigurna i kako je ostvarivanje ličnosti jedinstven događaj. Ali, kada je reč o vekovečnom, anonimni pesnik beleži da će:

*Jedino... ona, pesma, istinita
i priznata biti!
Mi ćemo ka njemu poći,
tek će pesme naše živeti,
ovde, na zemlji!*

Poezija o krhkosti ljubavi, prijateljstva, prolaznosti života, poezija o svetu koji će neminovno da iščezne i propadne (*a propast i smrt su došli sa drugog kraja sveta*¹⁶), ona danas odzvanja u nama najpre svojom lirskom razigranošću, filozofskom upitanošću i vedrom, himničnom pevanju u slavu mladosti i života. Istovetna vedrina prisutna u njenim počecima očituje se i u stihovima Temilocina, njenog poslednjeg, tragičnog predstavnika. Po propasti ovoga sveta, mi, uistinu, imamo samo ovaj pregršt pesama, *istinitih* i, verujemo, *priznatih* po bitnim vrednostima koje nose u sebi.

POGREBNI RITUAL,
O VASKRSENJU RATNIKA PREOBRAŽENIH U LEPTIRE
(Teotiuakan, klasični period)

*

Probudi se, nebo se zlati,
zora sviće.
Pevaju fazani boja plamenih,
lete leptiri.

*

---

¹⁶ Le Clézio, str : 150.

I

HIMNE I RITUALNE PESME

HIMNA MAJCI NAŠOJ

Božanstvo na kaktusu raskošnom:
Majka naša, leptir prozračni!

Posmatrajmo je: u svih devet dolina
ona proždire srca jelenja.

Ti si naša Majka, kraljica zemlje:
Odevena novim perjem i ilovačom.

Na sva četiri istoka strele se slomiše:
postala si košuta!

I na suhu zemlju dođoše da te vide
Šiunene! i Mimiš!

HIMNA ATAMALKUALOJANA

Moje je srce cvet, otvara krunicu svoju
i caruje sred noći.

Evo dođe naša Majka,
evo dođe boginja Tlacolteotl!

U Tamoankanu rodi se bog kukuruza,
u predelu cvetnom, prvoga-Cvet.

Rodi se u predelu kišnom i maglovitom.
U predelu cvetnom, prvoga-Cvet.

Gde se stvaraju deca čovečija,
gde se nalaze oni što poseduju ribice smaragdne.

A sad će dan da sine,
sad će zora da svane:
sve dragocene ptice čine libacije
u predelu cvetnom.

Uspravno stojiš na zemlji,
kneže Kecalkoatle!

Radujte se ukraj cvetnoga stabla,
vi, ptice dragocene!

Čujte reči Gospodara Našeg!
Čujte reči Ptice Dragocene:

Ne treba gađati smrt,
ne treba uzeti duvaljke!

Doneću cveće svoje:
cvet purpurni ko telo naše,
cvet mirisni, beli -
iz koga cveće niče.

Igra se loptanja,
igra se loptanja, stari Šolotl,
u dvorani svetoj, igra se Šolotl,
u prstenu od žada sačinjenog.

Gledajte prinose li Dete-Boga
u Kući noći, u Kući noći.
Dete, o Dete, žutim se cvetovima krasiš,
zauzimaš mesto svoje u igri loptanja:
u Kući noći, u Kući noći.

PESMA ŠOŠIKECALOVA

Jesam li došao iz mesta kišnog i magličastog,
ja, Šošikecal?
Ne, još nisam: u Kući sam žala,
u Kući silaženja!

- A kako si plakao, svešteniče predela vetrovitog!
O, Dete Kralju, ti si tražio Šošikecala.
Krenuće za dobrobit našu
u predeo tirkiznih magli!

PESMA CINTELOTLA

- Ja, Procvetali kukuruz, rodih se s vrpčama crvenim.

- Hrana se naša preliva bojama raznim:
uzdiže se tamo i otvara semenje svoje,
u prisustvu boga koji obasjava dan.

- U predelu kišnom i maglovitom
jedino lepe rečne cvetaju biljke:
    ja sam božje stvorenje,
    ja sam njegovo stvorenje: evo me!

- Srce tvoje živi među bojama samo:
na postolju od vlažne mahovine pevaš,
knezove na ples pozivaš:
u Atlitepanu vladaš!

Bog te je stvorio, iznedrio te je kao cvet,
oslikao te kao pesmu.

I Tolteci su slikali:
iščezle su njihove knjige oslikane:
ali, srce je tvoje neporočno, dostiglo je savršenstvo.

HIMNA ŠIPE TOPEKU

O noćni pijanče, zašto se prerušavaš?
Odeni se zlatnom maškarom, odeni se kišom!

O bože, kad tvoja voda, draguljima bogata,
teče niz akvadukte,
ona menja kiparis u kecale,
i tad me zmija plamena napušta.

Hoću li stradati, ja, nežna kukuruzna stabljika?
Srce je moje kao smaragd: ostavi mi zlato!
I moje srce postaće hladno: sazreće čovek,
biće to rođenje Gospodara Rata.

Bože moj, daruj u izobilju kukuruza!
Nek pokraj tebe uzdrhti nežna stabljika:
svoje oči drži uprte ka visovima tvojim,
zaziva te.

I moje srce hladno postaće: sazreće čovek,
biće to rođenje Gospodara Rata.

HIMNA TLALOKU

- U Meksiku bog ište svoj dug:
uspravni su, okrenuti u pravcu sva četiri vetra,
međ papirnim zastavama.
Čujte jadovanja!

- Stvorenje sam; držeći radosno
pregršt krvavog trnja,
božanstvo vodim ka teraci svetoj.
O, ti si bio poglavar moj, Kneže Čarobnjaku,
Tebi doista dugujemo hranu,
i, mada ti si prvi,
velik je broj onih koji te nipodaštavaju!

- Ako takvog i ima, koji bi mene vređao,
to je samo zato što ne poznaje me:
vi, vi ste moji roditelji,
vi, moji sveštenici-jaguari!

- Pošao je iz Tlalokana
na tirkiznoj barci,
i niko ne vide Akatonala...

Pogledaj na sva četiri istoka,
gledaj i hodi sve do Pojautlana:
s praporcima, sred magline,
ukaza se Tlalokan!
O moj brate Tockuekueše...

.....
Nestaću zauvek!
Čujte jadovanje!

Pa nek pređem u mesto tajne,
tamo gde On caruje!
Govorih to Knezu nad znamenjem:
Nestaću zauvek!
Čujte jadovanje!

Nakon četiri godine,
među nas vaskrsnuće
ni ne saznajući za to,
nebrojeni,
u Domu Bestelesnih, u Domu Kecala,
i tad zbiće se preobražaj:
Takva je sila Onog koji dariva svet!

Pogledaj na sva četiri istoka,
gledaj i hodi sve do Pojautlana:
s praporcima, sred magline,
ukaza se Tlalokan!

OMETEOTL

On je Gospod i Gospodarica dvojnosti

On je Gospod i Gospodarica održanja našeg

On je majka i otac bogova svih, bog stari

I bog vatre je
Prebiva u pupku vatrenom

On je ogledalo dana i noći

On je zvezda koja obasjava svekolike stvari
I Gospođa suknje zvezdane

On je naš otac i majka

Ali On je, nadasve, Ometeotl,
Koji prebiva u mestu dvojnosti, Omejokanu

HIMNE VRHOVNOM BIĆU

I

Bog koji se krije

Da li samo u unutrašnjosti neba
reč svoju otkrivaš,
Bože?
Može li se ona spoznati?
Možda je tebi dosadno na zemlji?
Oduzećeš nam slavu svoju i ime svoje,
ovde, na zemlji.
Kako ćeš to učiniti?

Niko ne može da bude prijatelj
s Darovateljem života,
prijatelji!
Orlovi i Jaguari,
kuda to polazimo,
kakve li će nam patnje biti?

II

Gospodar naš,
Gospod bliskog i prstenova sa kraja sveta,
misli šta hoće,
određuje,
zabavlja se.
Po hiru svom odlučuje.
Na dlanu svome
drži nas okupljene,
po volji svojoj igra se nama.
Baca nas,
kotrljamo se kao kugle,
pomera nas na sve strane.
Igračke smo njegove.
Ruga nam se.

III

Tebi, Gospodaru bliskog i udaljenog,
užitak pružamo.
Niko ne žali za bliskošću s tobom,
Darovatelju života!

Ne smatraš nas vrednijim od običnog cveta,
i mi ćemo svenuti, mi, prijatelji tvoji.
U paramparčad nas razbijaš
kao da smo smaragdi.
Ti nas kao sliku brišeš.
Polazimo svi u predeo mrtvih
gde ćemo svi naći pogibelj zajedničku.
Šta smo to za tebe, Bože?
tako živimo,
tako, na mestu samom pogibelji naše.
Da li ćemo se, mi ljudi,
izgubiti?
Gde to moramo poći?

To je razlog jecaju mom,
dok tebe to umara,
Tebe, Darovatelja života.
I žad se razbija,
iscepa se kecal,
a Ti, Ti mi se rugaš.
Mi ne postojimo.
Možda smo ništavilo za Te?
Uništavaš nas,
činiš da nestajemo odavde.
Ali posipaš darove svoje,
hranu, zaklone,
Ti koji život daješ.
Niko ne može reći, ako živi u Tvojim blizini,
da će biti u bedi.
Izvore kamena dragih,
cvetanje perja kecalovog,
da li je to srce Tvoje, Darovatelju života?

CIKLUS O KECALKOATLU

1. KECALKOATL

Bogovi su većali, govoreći: ko će ovde počivati?
Nebo se učvrsti, zemlja se učvrsti,
ko će na njoj prebivati, o bogovi?
Svi su time zabrinuti.

Ali tad Kecalkoatl dođe, stupi u Carstvo smrti,
u prisustvu je Cara i Carice smrti.
Kazuje im: - Evo zašto sam došao.
Vi čuvate svete kosti. Došao sam da ih ponesem.
I Car mrtvih mu odgovori: - kakve su tvoje namere s njima,
Kecalkoatl?
A on odgovori: brinu se bogovi oko toga ko bi na zemlji mogao
da živi.

Tad gospodar Carstva smrti reče: - dobro je!
Uzmi školjku moju i sviraj njom četiri puta hodeći
oko moga trona od smaragda.

Ali kako školjka ne bi probušena, on pozove crve,
i crvi načiniše mnoštvo rupa
kroz koje smesta prođoše stršljeni i pčele noćne.

I Gospodar Carstva mrtvih reče:

- Dobro je! Uzmi te kosti! Ali tad se obrati slugama svojim,
mrtvima: - Recite mu, bogovi, da ih ovde vratiti!

Kecalkoatl odgovori: - To nikako, uzimam ih zauvek!

Ali njegov dvojnik reče: - Reci im da ćeš ih vratiti!

I Kecalkoatl im odgovori vičući:

- Vraćiću ih! I tako bi u mogućnosti da se uspne
i uzme svete kosti.

Ovde kosti muškarca, onde kosti žene: uzima ih, sakuplja,
i odnosi sa sobom.

Ali tad iznova Gospodar mrtvih reče slugama svojim:

- bogovi!

On zaista odnosi svete kosti!

Iskopajte zamku! Kopaju zamku, i on pada u nju,
čupajući zemlju,

prepelice ga preplaše, on pada kao mrtav,

i evo, rasipaju se svete kosti
koje kljunovima svojim kljucaju prepelice.

Smesta se Kecalcoatl povrati i, plačući
nad svojom sudbom, reče dvojniku svom:

- Dvojniče! Šta sad? Ovaj odgovori:
Doista, biće onako kako mora biti!

Skupljaju kosti, jednu po jednu ih prikupljaju
i odnose ko tovar u Tamoankan.

Kad su dospeli u Tamoankan, Kilactli samelje kosti,
i u dragocenu posudicu prah pospe
koji Kecalcoatl poškropi krvlju iz svog uda moćnog.
Tad svi bogovi primiše pokoru, govoreći:
rodila se kazna božja.

2. ISKUŠENJE

Pošto Kecalkoatl nije prihvatao da božanski danak plaća u ljudima, u ljudskim žrtvama, mudraci se dogovoriše tajno.

Imena njihova bejahu Blešteće Ogledalo, Kolajna od dragocenog Perja, Veštak.

Govorili su:

- Moraće da napusti svoj grad, i tamo ćemo živeti mi.

Takođe govorahu: - pripremimo napitak od mageja, opijmo ga; iskvarićemo ga tako, pašće u nemilost bogova.

A Teckatlipoka reče: - Podajmo mu njegovu sopstvenu plot!

(Teckatlipoka govori)

- Kecalkoatle, sine, pozdravljam te!

Došao sam da telo svoje u ogledalu pogledaš.

Kecalkoatl odgovori: - čemu taj trud?

Odakle dolaziš? Zašto se za telo moje brineš?

Ali, evo, pogledaj ga!

Reče mu: - O sine, svešteniče, rob sam tvoj i dolazim sa planine Nonoualko.

Gledaj svoje telo!

Tada mu pruži ogledalo i reče:

- Sine, pogledaj se, spoznaj se: u ogledalu pojavićeš se!

Istoga trena, Kecalkoatl se ugleda i, prestravljen, reče:

- Kada bi me sluge moje ugledale, sve bi u beg udarile!

Jer mu veđe bejahu upaljene

i oči upale u svoje duplje, i celo lice

bejaše naduveno. Na nalikovaše ni po čemu na ljudsko biće!

Pošto sebe vide u ogledalu, reče:

nikada me više sluge moje videti neće.

Ovde ću da boravim sam.

(Iuimekatl, koji je izmislio rad sa perjem, pruži Kecalkoatlu mogućnost da se otrgne od svoje ružnoće)

Prvo mu sačini ures od kecalova perja, koji mu stajaše od ramena do pojasa.

Zatim sačini tirkiznu masku.

Takođe uze crvenu boju da mu oboji usne u crveno,
i boju žutu, da mu iscrta kocke po čelu.
Zatim mu učini zube kao u zmije,
sačini kosu i bradu od plavoga i crvenog perja gvakamaje,
učvrstivši ih tako da mu vise s leđa. I kada sve zgotovi,
Kecalkoatl pruži ogledalo.
Kecalkoatl uvide koliko je bio lep
te izide iz svog pribežišta,
iz samoće koja mu beše postala utočište.

(Teckatlipoka i Iuimekatl po treći put pokušavaju da ga prevare)

- Ne smem da popijem. Postim, a od ovoga može lako
da se opije!
Možda i umre! Ali mu oni odgovore:
- Probaj, bar malo, makar malim prstom, snaži,
a i godišnje doba je za to!
Kecalkoatl ga okusi vrhom prsta, i, pošta ga proba, reče:
- Očevi, tri put zaredom ću da ispijem!
I vračevi rekoše: - Četiri puta ga treba ispijati!
Ali mu oni i peti put dosuše:
- Ovo je libacija tvoja u slavu bogova, rekoše mu.
I kad pijan bi, svakom od njegovih slugu dadoše
pet čaša.
Svi ih ispiše i poznaše pijanstvo.

Zatim su vrači rekli Kecalkoatlu:
- Sine, pevaj! zapevaj sledeću pesmu.
I Iuimakatl vrač
ga pozove da ponavlja za njim:

Evo moje kuće od dragocenog perja,
moje kuće od kecalova perja,
moje kuće od crvenog sedefa:
joj, sad je napustiti moram!

Tad u veselju svome Kecalkoatl naredi:
- Dovedite mi sestru
da se zajedno ona i ja napijamo!

Poslanici polaze na planinu Nonoualko
gde je vršila pokoru. Kažu joj:
plemenita sestro koja živiš u pokori,
po tebe smo došli, da bismo te predali plemenitom
Kecalkoatlu, kako biste se oboje sjedinili.

Ona reče: Neka tako bude, hajdemo!
I kada dođe, približi se Kecalkoatlu.
Pružaju joj čašu po čašu pulka, a sa petom
se sama od sebe podaje.
Tako ih opiše Iumekatl i Toltekatl
koji zatim za nju pevaše:
- sestro moja, gde li prebivaš?
- O Kecalpetlatl, opijmo se!
Pošto se opiše, nisu li rekli:
nismo isposnici,
ne slazimo na reku za obredno prnje,
bodljama se ne mučimo
i ne prinosimo žrtve kad zora svane.

Tad je, međutim, svitala zora, i svi tužni postaše,
i njihova se srca preplašiše. tad Kecalkoatl reče:
Avaj! Beda je na meni! Teskoban beše.
Evo i tužbalice mu,
kad je to mesto napuštao:

- Više ni dan u svome domu provesti neću!
O kad bih još u njoj mogao biti!
Ovo što sričem dobro osluhните:
Moje telo je samo malo zemlje,
Bola, teskobe, robovanja.
Nikada ja više život naći neću!
I još pevao je:
- avaj, majka me je hranila moja,
boginja sa suknjom od zmija,
sin njezin bejah, a sada,
ne preostaje mi drugo no da plačem!

Kada Kecalkoatl dovrši pev,
svi dvorjani i sluge mu bejahu
tužni i plakahu,
svi s njime pesmu ovu pevahu.

- Avaj, znali smo za blagodet,
zahvaljujući onima koji vladaju,
zahvaljujući Pernatoj Zmiji!
Smaragd više ne blista,
slomi se drvo krivo:
ostale nam suze naše!

I kad mu sluge začutaše,
Kecalkoatl im reče:
Oče, svršeno je,
grad napuštam, putem svojim idem.
Obznani volju svoju, nek se kovčeg od kama sačini!

U velikoj žurbi, sačinjavaju kovčeg kameni,
i kad dovršen bi, pokazuju ga Pernatoj Zmiji:
sam, u toku nekoliko dana, u njemu leže.

Ali, pošto svoju snagu ne obnovi,
reče slugama svojim:
odlučeno je, Oče, odlazimo!
Zatvorite sve, skrijte što vam je otkriveno,
radost, blaga, sva dobra i dare naše!

I bi tako:
sve skriše onde kraj kupališta Kecalkoatlovog,
kako se naziva, na obali, to meso,
u vlažnoj mahovini.

(Kecalkoatl napušta svoj prestonicu)

Tad okrete pogled svoj ka Tuli, i zaplače:
na sav glas je plakao, dva su slapa se izlila po gradu,
i jad se njegov prosu po licu njegovom; jad, koji je,
kap po kap, cepao cveće...

3. BEG

U Tuli je postojala kuća od šiblja.
Stupovi se njeni još uzdižu ko zmiije:
odlazeći, Nakšitl Topilcin ih ostavi.
Knezovi ga naši oplakuju uz zvuk trubni.
Doista odlazi i nestaće onde, u Tlapali!

Išli smo u Čolulu, u blizini Pojauktekatla:
prošao je onde na putu za Akalu.

Knezovi ga naši oplakuju uz zvuk trubni.
Doista odlazi i nestaće onde, u Tlapali!

Stigoh u Nonoalko, ja, knez Mamali,
ko plamenac perja tananog, a sada tužim:
Gospodar je moj minuo, onaj, perja dragocenog,
ostavio me siročetom, mene, Matlakšošitla!

Brda se rastvaraju, a ja plačem!
Onamo, gde pesak leži vreli, ostadoh nezaštićen.
Gospodar je moj minuo, onaj, perja dragocenog,
ostavio me siročetom, mene, Matlakšošitla!

Čekaju ga u Tlapali, da dođe mole ga:
onde je mesto sna njegova.

Za boj se spremaš, Gospodaru,
perjem se odevaš: mole te
da dođeš u Šikalanko i u Sakanko.

Nije, nije u Ajanku,
nije u Ajanku...
Šta će biti sa domom koji si napustio?
Šta sa dvorima carskim
koje si napustio u Tuli i Nonoalku?

Oplakali smo kneza na glasu:
onamo, u Tuli, gde plakasmo;
Nakšitl Topilcin, tvoje ime nikad minuti neće,
Suze će u slugama tvojim da budi.

Ostaje dom od tirkiza samo,
dom od zmija kojeg si napustio,
onamo, u Tuli, gde plakasmo:
Nakšitl Topilcin, tvoje ime nikad minuti neće,
suze će u slugama tvojim da budi.

4. PREOBRAŽENJE

Kada dopre do mora božanskog,
Do obale bleštećeg okeana, zasta da plače.
Uze nakit svoj i odenu ga,
stavi ures svoj od perja kacalova, svoju tirkiznu
masku.

I kada se ukrasi njima, pope se na lomaču
(sam se od sebe upali),
okružiše ga plamenovi: zato se lomača zove mesto
gde spaljen bi Kecalkoatl.

I zna se da dok goraše, dok se pepeo njegov
uznosaše,
njega osmatraše
ptice perja bogatog koje nebom leteše:
gvakamaja perja crvenog, azulejo, čvorak laki,
svetla bela ptica, papagaji,
žute papige, sve ptice dragocene.

Kad mu pepeo prestade da gori,
Srce se Kecalkoatlovo uznese na nebo.
I oni koji videše uspenje njegovo rekoše da u nebo uđe.
I stari tvrde da on Zornjača posta,
prva zvezda koja se jutrom ukazuje. I ukaza se,
dođe nakon smrti Kecalkoatlove.

I zato ga još nazivamo onim koji vlada Zorom.
I još se govori da po njegovoj smrti četiri dana ga
niko ne vide jer se bejaše spustio u Carstvo smrti.
Onde, u toku četiri dana steknu mnoge zrake,
i osam dana kasnije,
pojavi se kao svetilo poveće. I znamo da od tada
vlada posvema.

UICILOPOKTLI

Veliki se Ratnik rodi od device, na štitu njenom.
Na štitu njenom rodi se devi Ratnik Veliki.

U zmijskoj gori, pobednik međ gorama,
sa tetovažom ratnom i orlovskim štitom.

Potom niko ne mogne da ga izazove; i zemlja stade
da se trese kad se bojama ratnim oboji i štit uze.

***

Dođoh iz sedam pećina.
Dođoh iz Predela Kaktusa.

Rodih se, rodih se s mojom strelom od kaktusa,
rodih se s mojom strelom od kaktusa.

Sa pletenom torbicom svojom došao sam.

Golom ga rukom zgrabih,
rukom ga zgrabih
i uhvaćen bi!

MLADI RATNIK

Uicilopoktli, Mladi Ratnik,
iznad svih je, predvodi!

- zalud se ne odenu u zlatno perje:
Evo, za me se rađa sunce!

Čudo za onoga koji stanuje među oblacima:
samo jednu nogu imaš!
Stanovniče hladnih prostranstava bića krilatih:
tvoja se otvori ruka!

I blizu zemlje od vatre
gde darivano je i razvejavano perje,
ratni se poklič čuje:
ime boga mog jest Gospodar nad ljudima!

Evo ga, dolazi, približava se odeven u papiriće,
onaj koji stanuje u zemlji vatre,
prah se, prah u vihoru diže.

Oni iz Amantle su neprijatelji naši:
pridruži mi se:
evo rata i bitaka:
pridruži mi se!

UBISTVO KOPILA

Onoj koja se Zubačom naziva, sestri Uicilopoktlija, sin govori njen, Kopil:

- Majko, prepoznajem ga; jedan od braće tvoje prolazi ovuda! Majka mu odgovara: - Tačno je da imaš ujaka koji se zove Uicilopoktli... On me je napustio, usnulu me napustio, tajno me napustio na putu! Zato i sazdadosmo dom naš na vrhu litice ove.

Kopil joj odgovori: - Majko, dobro je, sada znam, preostaje mi da ga potražim tamo gde se udomio, gde je sebi podigao dvor: tamo ću ga ubiti, tamo ga pojesti. Potom ću da svladam i uništim sve one koje je sa sobom onde doveo, knezove i sluge njegove.

I meni će pripasti plen, meni koji sam uspeo da vidim, da se divim neprojenom bogastvu njegovom! Ja ću, ja ću u njemu da uživam: u žadu, u zlatu i kecalovim perima, u svakom dragom perju; u raznobojnom kakau, u pamuku različitih boja, u neprojenom cveću, u voću neprojenom! O, mila majko, ne žalosti se time: poći ću, poći ću po tog ujaka gnusnog: podaj mi snagu tvoje žaoke!

I smesta polazi, spreman, naoružan, onaj što se Kopil zvaše. Lukav beše, moćan beše vrač, možda jednak svojoj majci, jednak možda: doista lukav beše, onaj što se Kopil zvaše.

... Uicilopoktli prepoznade sestrića svog, Kopila, ponaraslog.

I reče ratnicima svojim: - Hrabro, braćo moja, budimo spremni, jer evo dođe onaj podlac, moj sestrić! Poći ću, poći ću da ga uništim i usmrtim!

Susreće ga blizu brda i, čim ga ugleda, progovara:

- Ko si i odakle si?

A ovaj mu odgovara: - Ja sam!

- Gde ti je kuća?

- Ovde, kažem ti, na vrhu litice ove.

Tad reče Uicilopktli:

- U redu. Ali nisi li ti onaj koga rodi moja sestra?

Tad Kopil odgovori: - Da, ja sam, i došao sam da te uhvatim, došao sam da svršim s tobom zanevek. Zašto si napustio moju usnulu majku pobegavši tajno?

Ubiću te, sigurno!

Uicilopktli mu odgovori: - U redu, dođi! Boriše se vešto, lukavo; naposletku, Kopil bi zarobljen na vrhu brda. Čim je umro on ga obezglavi, otvori mu grudi i iščupa srce njegovo, i njegovu glavu na vrhu brda postavi.

O Kuautlekeci, dođi! Pogledaj srce gnusnoga Kopila: ja sam ga ubio! Trči sad ka mestu perunika, u srcu trstika. Onda ćeš ugledati stenu na kojoj se u begu svom odmorio Kecalkoatl. Tamo se nalazi napola crno napola crveno sedište: onda ćeš zastati da žrtvuješ srce Kopilovo.

ŽRTVOVANJE

Ali Uiciluitl još mrtav nije. Tad mu šalju izaslanike.

- Šta je rekao? Da ga vasali njegovi još nisu stigli?

Oni koji ga napustiše sigurno će doći!

Utom jedna devojka poče da vrišti, govoreći:

- Šta je to? Zar ne želimo mreti?

Doći će oni nekako do nas! čujte, poglavice:

Zbog čega moramo mreti? Donesite glinu, donesite perja.

Poglavice je poslušashe i dadoše zapovesti:

- Pitajte Uiciluitla da li želi glinu i perje.

I uzeše gara da zapale lomaču
ispunivši je glinom (koju i po žrtvama posuše).

Tenoć zapali vatru dok ih ubijahu na oltaru.

Prvo spališe devojku,

a ona vrištaše i stenjaše, govoreći:

- Da, odlazim, o Kolkua, onamo gde se bog odmara:

nokti moji i kosa moje u ljude preobraziće se!

I Uiciluitl vrištaše.

I, pošto ga prinesoše, rasuše krv njegovu.

***

Dom i Dvor i Palata Proleća cvetnog
bogato se krasi draguljima i predmetima skupocenim.

Bogata perja i kamenje drago, ukusno
udešeni, prevazilaze u sjaju svom i sunce.

Iz srca svog, tamnocrveni rubin zrači luče
svetloga saznanja.

Dijamant, tako redak, znamen je snage, u bleštavom
sjaju svom.

Prozračni smaragd je nada svakoga u nagradu
za učinjena dobra dela.

Topaz je vrednosti jednake smaragdu,
jer obećana nagrada je dom nebeski.

Ametist je kraljeva brižnost za podanike svoje:
predstavlja takođe i umerenost u prohtevima.

Tako se dopalo kraljevima, knezovima i vladarima
da nose dragulje na čelima i grudima svojim:

Svaki taj kam sa vrlinom svojom
krasi dom Tvoj i dvore Tvoje, Oče, Beskrajni!

II

ANONIMNI PESNICI:

*CVETNE PESME,
PESME SIROČADI,
RATNE PESME,
PESMA KURTIZANKE*

1. CVETNE PESME

***

Jednu po jednu
pesme skupljam.
Nižem žad,
sačinjavam ogrlice
od zlata večnog.

Ukrasite se njima;
one su bogatstvo vaše
u predelu cvetnom,
one su blago vaše
na zemlji.

NOVO CVEĆE

Prispelo je novo cveće!
Odenite se njime, knezovi,
primite blago njegovo!
Prolazna mu dražest,
prolazan mu sjaj.
Savršeno i sveže biće jednom samo,
žuto cveće, cveće sa hiljadu latica!
Procvetalo je cveće, u podnožju gore!

NEK SE OTVORI SRCE TVOJE

Nek se otvori srce tvoje!
Nek mi srce tvoje bliže pride!
Kako me samo mučiš,
ta zbog tebe mrem!
Odlazim onamo
gde biću uništen.

Hoćeš li plakati za mnom, poslednji put,
hoćeš li za mnom žaliti?
Prijatelji smo bili samo,
dok ja sad odlazim,
ja odlazim.

Moje srce ništa drugo do ovog ne kazuje:
ni jednom se više vratiti neću,
ni jednom više niknuti,
na dobrom mestu, tu, na zemlji!
ja sada odlazim,
ja odlazim.

SAD OSTVARUJMO PRIJATELJSTVA

Sad ostvarujmo prijateljstva!
Upoznajmo sada svoja lica!
Samo će s cvećem
da se uzvine pesma.
O, mi ćemo ka Njemu poći,
tek će pesme naše živeti,
ovde, na zemlji!

Ostavićemo samo
našu pesmu i žal.
Jedino će ona, pesma, istinita
i priznata biti!
A mi ćemo ka Njemu poći,
tek će pesme naše živeti,
ovde, na zemlji!

Srce moje sluša pesmu
te plačem, o, svestan samoće svoje.
Na zemlji, ovde, mi ćemo
se rasti od cveća!
Samo smo na tren jedni drugima darovani!
Da, mi ćemo se Njemu vratiti.

Pa nek pletem vence
od cveća raznog,
neka stoji na rukama mojim,
nek satkam sebi đerdane od cveća!
Moraćemo da rastanemo se,
ovde, na zemlji!
Samo smo na tren jedni drugima darovani!
Da, mi ćemo se Njemu vratiti.

Kao dragoceni žad,
kao prijateljstva dar,
mi izbiramo
vrle tvoje pesme,
Darovatelju života.
Izvršimo stog dužnost svoju, jednom, tu,
Na zemlji.

BUBANJ SVOJ POSTAVLJAM

Bubanj svoj postavljam
i ovde sabiram prijatelje svoje;
raduju se,
u pevanju ih vodim!
Mi ćemo jednom, tako, da nestanemo,
sećajte se tog.
Al radujte se sada,
prijatelji moji.

Da li je i ovo, mir,
Kao što bi onamo trebalo da je?
Da li je i ono, mir,
onamo gde jesu
oni
što telesa više nemaju svoja?
Moraćemo poći!

Ali ovde, ovde je zakon cveća,
ovde zakon je pesama,
na zemlji, ovde.
Radujte se zato,
odenite urese svoje,
o, prijatelji moji!

POČNI DAKLE, PEVAČU

Počni dakle,
pevaču!
Svirni
bubnjem okićenim.
Ded nasladu
pruži knezovima.
Orlovima i Jaguarima!
Jer, mi smo samo na kratko
jedni drugima darovani.

Jednostavno, to srce
Darovatelja života
želi da slomi ovde
đerdane i perje kecalova!
On će ih dotući,
On će ih rasuti,
Orlove i Jaguare!
Mi smo samo na kratko
jedni drugima darovani.

Sve što je ogrlica,
što je odora kecalova
uništeno biva, jaoj,
i od žada da je,
da je od zlata.

Eto zašto se sad veseliti treba
i zašto se mora ublažiti
tuga naša, o, knezovi!

Ali pesme naše,
naše cveće,
već su nam pokrov.
Radujte se dakle!

Njima tkamo
srčanost Orlova, junaštvo Jaguara,
Njima polazimo
onamo, istovetno.

Jedino se ovde,
na zemlji, stvara prijateljstvo.
Samo se na kratko poznajemo,
samo se na kratko jedni drugima darivamo, ovde.

Ne tužite, knezovi!
Niko, niko na zemlji ostati neće!
Mi smo samo na kratko
blizu Njega,
blizu Darovatelja života.
Samo nam je posuđeno,
to cveće sa štitova,
nama, ljudima stepe!

USPRAVI SE, NEK BUBANJ ZAJEČI

Uspravi se, nek bubanj zaječi,
odajmo priznanje prijateljstvu,
nek se srce zanesel!
Cvet i list duvana
samo su nam unajmljeni.

Uspravi se, prijatelju naš,
dohvati cveće svoje ukraj bubnja,
okiti se njime!
Nek tuga tvoja iščezne!
Taj cvet se ko trska uspravlja,
ostaje u rukama našim, zlačano cveće kakaoja!

Divan im pev, ovde,
tirkiz-ptice, kecala, kosa crnog,
prva se, međ njima, oglašava crvena žličarka,
odgovor joj šalju
bubnjevi i praporci!

Čokoladu pijem,
zato sam veseo!
Srce se moje raduje,
mom je srcu dobro!

Raspevan il tužan,
u kutu doma svog
dostojan prebivam!
Evo, ispih, smešano, cvet kakaov
i kukuruz pečeni, srce moje plače,
znam za samoću svoju, ovde, na zemlji,
samo sam nesrećan!

Sećam se svega,
nijedne radosti nema na zemlji za me,
nikakve sreće,
kako sam nesrećan!

KAO PROCVETALI LEPTIR

Čega se to prisećaš, na šta misliš?
Prijatelju, zar ti ne voliš da pevaš?
Ne žudiš li za cvećem Darovatelja života?
Raduj se s bubnjevima
i pođi kad to srce tvoje zaželi.

Cvetni leptir prolazi među ljude:
ispija med sa cveća svakog,
meša se s rukovetima i lepezama našim,
sa dimom naših trstika
i potpunom se užitku predaje kraj naših bubnjeva.

PESNIČKI POZIV

Bez sumnje, ti si crvenkasta Božja ptica,
ti si bez sumnje kralj koji život daje!
A vi, koji prvi posmatraste zoru,
sad pevate.

Da, nek srce moje obožava
samo cvet sa štitova; to je sunčev cvet!

Šta će učiniti srce moje?

Da li se uzalud rađamo, da l zalud prolazimo zemljom?

Otići ću kao
cvet što vene.

Uskoro niko neće ni znati za moje ime.

Na zemlji, zaboraviće na me!

Nek barem ostanu cveće, pesme!

Šta će učiniti srce moje?

Da li se uzalud rađamo, da l zalud prolazimo zemljom?

PEVAČ

1.

Najsvežiji cveti i najlepší
otvaraju krunice svoje:
u krilu tvome rađaju se cvetne pesme.
Ljudima ih štedro daruješ:
ti si pevač!

Radujte se prijatelji
i nek se kolo vodi.
Evo s cvećem prinosim i pesme svoje:
ja sam pevač!

2.

Tužan plačem, samo sam pevač:
o, kada bih mogao da poneseš svoje cveće,
da se okitim njime u Mestu Bestelesnih!

Na zemlji ovaj čovek je samo cvet:
samo na tren se obraduje cveću prolećnom.
Radujte se, jer ja, ostaću tužan.

Dolazim iz Kuće krhkih leptirova;
pesma moja otvara krunicu svoju: sa obiljem cvetova ovih
srce je moje raskošna slika,
pevač sam, razvijam pesmu svoju.

PESNIKOV POZIV

(Iz Čalka)

Imasmo samo jedan poziv na zemlji ovoj, prijatelji:
a sad moramo napustiti pesme,
napustiti cveće, joj!

Zato o tebi s tugom pevam, o ti, za koju živim:
jer sad moram da napustim pesme,
da napustim cveće.

Cveće pupa, sazreva, razvija se i otvara krunice svoje:
iz grudi se tvojih uzdiže pesma cvetna, pesniče,
koju ti kao kišu po drugima rasipaš.

2. PESME SIROČADI

TUGA PESME

Pesma koju ću moje srce
ispuni ga tugom, izazva suze.
Odlazimo međ cveće!
Moram da napustim ovu zemlju!
Jedni smo drugima, tek, unajmljeni:
Odlazimo ka Kući sunca!
Odenite me kolajnom od hiljadu cvetova,
neka ih držim u svojim rukama,
nek cvetaju posvud oko mene!
Moram da napustim ovu zemlju!
Jedni smo drugima, tek, unajmljeni:
Odlazimo ka Kući sunca!

ŽIVOT PROLAZI

Mi nećemo još jednom doći na zemlju,
ćićimečki knezovi.
Radujmo se i donesimo cveće.
U ovom Kraljevstvu mrtvih, mi samo prolazimo:
zaista, zaista odlazimo!
Mi zaista ostavljamo pesme i cveće i zemlju...
Jer zaista, zaista odlazimo!
Kuda to idemo? kud idemo?
Hoćemo li biti mrtvi, onamo, hoćemo li još biti živi?
Postoji li mesto gde se nastavlja život?
Postoje samo na zemlji,
melodični napev, cvet prelepi;
ona je bogatstvo naše, ona je naš ukras;
uživajmo na zemlji!
Knezovi ćićimečki, radujte se.
Onamo gde odlazimo nalazi se Kuća kralja mrtvih,
boga koji baca munje i prostire tamu, Popokacina,
onamo se vratiše očevi naši.
Bacajte se u ponor,
jer niko ne ostaje na zemlji:
Postoje samo na zemlji,
Melodični napev, lepi cvet;
ona je bogatstvo naše, ona je naš ukras;
uživajmo na zemlji!

DOŠLI SMO ZA SPAVANJE SAMO

Došli smo za spavanje samo,

došli smo za san.

Nije tačno, nije tačno da smo na zemlju došli
da živimo.

Bićemo skoro ko trava koja se pomlađuje:

srce naše cvetaće snova, otvoriće krunice svoje;

o, telo je naše cvet, i ono cveta i vene!

PIH VINA OD PEČURKE

Pih vina od pečurke; plači, srce moje, sirotane!
Samo za patnju na zemlji znam,
ne spoznah nikada užitek, nisam srećan,
na zemlji samo za patnju znam.
Sa mržnjom na smrt gledam. Šta mi je činiti?
Ništa! Tužan sam i bespomoćan!

Šta nam znači i da smo kamen drag,
što na žici se niže,
ako smo i dragulji jedne iste kolajne!
To ništa nije! Tužan sam i bez pomoći!

Prijatelju, prijatelju moj, o, prijatelju jedini,
reč Njegova je samo ljubav za nas,
nje se opominjem: jer, i ne razumevajući to,
mi jednom prestaćemo da postojimo!
A ovamo je cveće naše...
Neka se srce vaše ne žalosti time,
vi svi, prijatelji!
Vi za to znate, a znam i ja:
život naš jednom samo promine,
kroz jedan dan, jednu noć,
potom, ogoljenje:
ovde smo došli samo da bismo se sreli,
i na ovoj zemlji život je unajmljen tek.

ZAKON SMRTI

A sada velim:

- na ovaj smo svet došli poput cveta manjolije,
da samo na tren otvorimo krunice svoje.
rođeni smo da venemo...

No, neka na tren nestane gorčine:

čak i na tren, odagnajmo tugu!

O čemu da pevamo dakle, prijatelji?

Kakav užitak da jedni drugima darujemo?

Nek onde uzavru pesme,

onde, gde bubanj se rodi!

Na zemlji, gde živeli su prijatelji

moji, tužim.

Stvaraće se drugarstva,

uspostavljaće se veze,

onde, gde bubanj se rodi!

Ali, hoću li morati tamo da pođem?

Hoću li onu pesmu da pevam?

Sad ostadoh sam, drugi otidoše:

moram živeti usred zaborava, magle.

Veruj srcu svom: da li je odista zemlja naš dom?

Ona je samo središte ridanja, strepnje.

Ponavljam pesmu i pitam se:

hoću li biti kao cvet?

Hoću li ga sejati snova?

Jesam li poput klasa pšeničnog?

Hoće li me sejati snova?

Možda će me otac moj i majka moja iznova začeti?

Eto razloga jadu mom:

niko ne ostaje, na zemlji svi smo siročad!

Gde li put carstva smrti?

Gde li svi koji tela svoja pogubiše?

Da li se nastavlja život u mestu tajnom,

jesu li nam srca i tamo osetljiva tako?

U kovčegu jednom, u džepu, gde nas ukopa

Onaj kroz kojega sve živi.

Hoće li mi biti dato da ga ugledam?
Hoću li videti oca svog i mater svoju?
Hoće li moći da pesmu i reč mi svoju daju?
Niko ne ostaje, na zemlji svi smo siročad!

A POSLE

(Iz Čalka)

O kuda ću to, kuda poći?

Mučna, oba puta, mučna.

Onamo, možda, u dom tvoj da siđem,

Ili, u nutrašnjost neba?

Il, jednostavnije, ovde da, pod zemlju, siđem?

TAJNI PREDEO

(Iz Uešocinka)

Opominjite se predela tajnog:
onamo je Dom Njegov; uistinu, svi mi, ljudi, polazimo
onamo gde su bestelesni,
i duše naše poznaće Mu lice.

O čemu razmišljate, čega se prisećate, prijatelji?
Nema o čemu da se razmišlja.
Evo, pored nas lepo cveće pupa:
samo tako Darovatelj života veseli naše duše!
Kakve tužbalice, međ Orlovima i Jaguarima!
Nestaćemo svi, ni jedan neće ostati!

Mislite o tome, knezovi Uešocinka:
da smo od žada, od zlata da smo,
moramo poći tamo gde su bestelesni,
moramo poći u predeo tajni:
nestaćemo svi, ni jedan neće ostati!

GLE, KRUNICE OTVARA SVOJE

Gle, krunice otvara svoje,
cvetno stablo prijateljstva.
Koren mu sazdan od
plemenitosti koja ovde vlada.
Preda mnom su na glasu slavni
orlovi i jaguari,
i, mada je tako, nesrećan sam
jer moram da napustim bratstvo, prijatelje,
koje ovde imam.

Ti si mač-ptica!
Samo si ptica strelovita
koja stiže u letu Darovatelju života.
Vraćaš se mestu gde te očekuju,
onamo gde se tvoja uzdiže kula.
Bištiš se, otresaš,
ovde, međ bubnjevima.
To je pljusak perja,
jednostavno, kao čaplja dragocena,
bištiš se, otresaš.
Tako će biti oslikana, vatrenim bojama,
asura Orlova,
stolica Jaguara,
ona, s naslonjačima,
jer, vi se nalazite u Kući proleća,
vi, Moteukomacine i Totokiuacine!

Šta veli Darovatelj života?
Ne preostaje vam dugo na asurama biti!
Joj! same vas ostavlja onde,
čićimečki vladar, Nesualpili, joj!

Cveće rata venel!
Neko i procvetava, ali svi uvenu.
To su Jaguari, to Orlovi!

Koliko njih je otišlo,
koliko se vratilo da blizu tebe,
sasvim blizu tebe žive?
Otišli su, tamo,
tamo, u zemlju bestelesnih!
Otišao je gospodar Tlakauepancin,
kao i Ištilkuekauak.
Kratko su vreme živeli pred Njim,
sad ih eto tamo, na stepi ravnoj!

NEK PRIJATELJSTVO VLADA

Nek prijateljstvo vlada!
Upoznajmo se!
Samo sa cvećem
uznosimo pesme!
Njemu polazimo,
samo reči naše žive biće,
ovde, na zemlji!

Polazeći, ostavićemo za sobom jedino
tugu našu i pesmu našu.
Samo nas ona čini značajnima,
samo je ona, pesma, istinita.
Njemu polazimo,
samo reči naše žive biće,
ovde, na zemlji!

Srce moje sluša pesme
te plaćem, osećam se kao siročće!
Ovozemaljski život
napuštamo s cvećem.
Mi živote svoje jedni drugima unajmljujemo samo!
Joj! Njemu polazimo!

Nek pletem vence
od cveća raznolikog,
nek leži na rukama mojim,
nek satkam venac svoj.
Ovozemaljski život
napuštamo s cvećem.
Mi živote svoje jedni drugima unajmljujemo samo!
Joj! Njemu polazimo!

Kao da su žad dragoceni,
tako mi skupljamo
vrle Tvoje pesme,
Darovatelju života;
one su prijateljstva znak.

Nek nam svima od koristi budu,
na zemlji, ovde!

Zato se žalostim,
zato ja, iako pesnik, ridam.
Ne možemo da poneseemo cveće,
onamo, do Njega!
Ne možemo da poneseemo pesme,
ali, one će i dalje živeti ovde,
na zemlji!
Stog se radujte,
prijatelji!

Neka se niko ovde siročetom
ne smatra, prijatelji!
Da li zaista dom svoj možemo osnovati
na zemlji?
Niko neće ostati!

3. RATNE PESME

VEČNO ŽRTOVANJE

Ovaj lopoč ka suncu cvast okreće svoj,
ovaj dim podiže prah,
fijukanje šaka se razleže.
Ovde, u Meksiko Tenoćtitlanu!
Ovo je dom šitova,
ovo dom je bitaka:
ovde se prostire podijum Orla,
ovde je tron Jaguara:
Jer oni nose breme rata.
Frulicom se ovde poziva na boj:
to su cveti bleštećega Štita!
Uistinu, nikada, nikada nam on ne sme da umre!

PESMA BOGU RATA

O Meksiko! Ceo grad se pruža kolajnama od smaragda,
i sja od raskoši, kao perje od kecala.
Kraj njega promiču barke s vojskovođama
i na ljude, kao plašt cvetovni, pada magla.
Ovde je dom tvoj, Darovatelju života.
Ovde caruješ, naš Oče.
Tvoja se pesma čuje sve do Anauaka i širi među ljude.
Ovo je Meksiko, belog lovora dom, belih čokota dom.
Ispruži, kao golub, krila svoja nad gradom,
pridruži mu se u letu,
ukrasi svoja krila i rep,
jer na svakom mestu tvoje vladaju sluge.
Živeo Onaj koji na sebi drži i nebo i zemlju!
Kao oltar nek gore Tvoje zapovesti!
I glas Ratnika koji se u svakom mestu prolama
upali zoru:
Evo Moktezumin,
Akoluakanov i Nesualpilijev grad.
Već su na putu, s kecalovim štitovima,
ukrcavaju se, zadržavajući uzdah i suze:
šta li će biti s Meksiko Tenoćtitlanom,
kakvu li mu sudbu taj bog naznači?

O VREDNOSTI ŽRTVOVANJA

Ilovača tvoja i perja
su smaragd i tirkiz,
Darovatelju života!
To je bogatstvo knezova,
smrt na oštrici obsidijane,
smrt u ratu!

SVETI RAT

Dim sa žrtvenika!
Velika je zveka štitova!
Ovde se gazi cveće tvoje, Neprijatelju:
Ovde je grmljavina Orlova i Jaguara!

Za prijateljem čezneš sad, ljudima si milost činio.
Titraju plamenovi, žuti se prah:
Cvetaju, rastu, crveni cveti,
otvarajući krunice svoje.

Po vodama gde su lomače zasute laticama
uzdiže se Dom leptira sa štitova;
onde strelama svojim
Moktezuma od Meksika
ispunjava slike knjiga sa božanskim cvetovima,
prinoseći nam kao hranu žrtvovane!

O bože Orle, u dvoru tvome vladaš nama;
onde, sa strelama svojim,
Moktezuma od Meksika
ispunjava slike knjiga sa božanskim cvetovima,
prinoseći nam kao hranu žrtvovane!

Tvoj crveni gakamaja oskrvnuće se, a sa njime i ti,
kneže Tlakauepane: odlazi, beži!
Jer evo dođe da uzme telo tvoje
Tirkizni knez, Orao koji se uspinje.

Zastava se tvoja vijori i zapaljuje,
lomača riče:
neka to ti izgoriš, Gospode Naš:
zlačani se posipaju cveti, evo sina tvoga Tlakauepana!

Patim i srce se moje žalosti:
vidim kako se nesreća primiče hramu ovom, ulazi u nj.

Štitovi gore, to je mesto dima,
ovde se stvaraju bogovi. Vidim, kako se nesreća
primiče hramu ovom, ulazi u nj.

MISTIČNI DIJALOG DVOJICE RATNIKA

- Kuda ideš? Kuda ideš?
- U rat, k božanskim vodama,
jer samo onde, na bojnem polju,
boji ljude Naša Majka,
Icpapalot!
Podiže se prašina,
kao voda što se baca na žrtvenik,
i bog Kamaštle pati u srcu svom.
O Maktlakueje, o Makuil Malinali!
Bitka je kao cvet,
i vi je držite u rukama svojim!

4. PESMA KURTIZANKE

***

Već rasipam cveće raznoliko,
došla sam da darivam cveće, cveće opojno!
Lice sam nestašno, došla sam sa izvora vodenog
da darivam pesme i cveće opojno.
Cveće razno, ti znaš da uvek ga
tebi nosim.

Pođimo u dom tvoj, pođimo:
puna ubranog cveća,
puna sam, cveća opojnog;
ovde je dom tvoj; ovde se beli cvet,
dolazim da užitke pružam,
negovano cveće, pažljivo sejano,
eto šta nosim sa sobom.
Dragocen dan biće zadovoljan,
već rasprši se perje u Domu knjiga:
negovano cveće, pažljivo sejano,
eto šta nosim sa sobom.

III
EPIGRAMMI

1. EPIGRAMI OTOMIJA

Na nebu mesec jedan,
usta jedna na licu tvom.
Na nebu zvezda moga,
na licu tvome oka dva.

*

Od kapi rose sunce zasija:
od kapi koja isparava.
U očima mojim, u pogledu mom, ti sjaš:
a ja sam živ.

2. EPIGRAMI ASTEKA

Kotrljaju se ko zrnca smaragdi:
cvet za cvetom se rađa;
pesme tvoje.
Kad uzvineš svoje pesme
sunce sine nad Meksikom!

*

Srećan onaj koji
tirkiz glača:
pesmu svoju.
Štit od perja dragocenog
koji uzvinut blešti!

*

Pevaj, pevče:
štit je tvoj ovo sunce sjajno,
tvoje cveće koliko dugu volim!
Veselo je srce moje:
sve su to smaragdi za me!

IV

OBLICI DUALNOG GRAĐENJA REČI

1. ZAZANILLI – METAFORE

<i>In xochitl in cuicatl</i>	Cvet i pesma	Poezija, umetnost
<i>In ixitl in yolloatl</i>	Lice i srce	Ličnost
<i>In chalchihuitl in luetzalli</i>	Žad i perje dragoceno	Lepota
<i>In tllili in tlapalli</i>	Crno i crveno mastilo	Znanje
<i>In ayautli in poctli</i>	Dim i magla	Slava
<i>In atl in tlachinolli</i>	Voda i žrtvenik	Rat
<i>In atl in tepetl</i>	Voda i breg	Grad
<i>In machiotl in octacatl</i>	Uzorci i štap za merenje	Zakon
<i>In petlatl in icpalli</i>	Odar i naslonjač	Red, moć
<i>Cuatlapilli atlapalli</i>	Rep i krilo	Siromasi
<i>Mixtitlan ayauhtitlan</i>	Kroz maglu i oblake	Tajnovito
<i>In cueitl in huipilli</i>	Suknja i košulja	Žena dostojna ljubavi
<i>In ehecatl in chichinaztli</i>	Vetar i strast	Telesna zadovoljstva

2. POLISINTETIČNI IZRAZI

<i>Yollotl</i>	Pokretljivost pojedinca	Srce
<i>Yolteotl</i>	Oboženo srce	Nadahnuće
<i>Tlayolteuwiani</i>	Koji srcem daruje duh stvarima	Umetnik
<i>Moyolnonotzani</i>	Koji ume da razgovara sa svojim srcem	Umetnik
<i>Tentoltecatl</i>	Umetnik usnama	Govornik
<i>Tlitoltecatl</i>	Umetnik crnim mastilom	Pisac
<i>Matoltecatl</i>	Umetnik rukama	Slikar
<i>Ixtlamachiliztli</i>	Radnja kojom se vrši darivalje znalja	Nastava, stručna obuka
<i>Yolmelahualiztli</i>	Radnja kojom se bodri srce	Nastava, duhovna obuka
<i>Cemanahuactlahuini</i>	Koji uviđa i prosvetljuje	Naučnik
<i>Itech nitlacaneco</i>	Zahvaljujući njemu ljudi očovečuju svoju ljubav	Naučnik
<i>Teixtlamachtiani</i>	Koji poučava lica ljudi	Nastavnik
<i>Teixcuitiani</i>	Koji uobličava lica	Nastavnik
<i>Teitomani</i>	Koji razvija lica drugih	Nastavnik

<i>Tetezcaviani</i>	Koji postavlja ogledala pred lica drugih	Nastavnik
<i>Teixpoloa</i>	Koji čini da se gube lica drugih	Lažni učitelj
<i>Tlanahualpoloa</i>	Koji tajanstveno uništava stvari	Rđav nastavnik

V

STIHOVI POZNATIH PESNIKA

U MESTU VLADARSKE MOĆI

*(Najstariji poznati pesnici,
toltečki knezovi Kecalteuejak i Ikšikukuatl)*

U Mestu Vladarske moći,
u Mestu Vladarske moći, vladamo mi:
tako zapovedi Vrhovni gospodar,
Ogledalo koje obasjava stvari.

Pridružice nam se sad,
Sada su spremni.
Pijte, pijte!
Bog dvojnosti,
stvoritelj ljudi, radi.
Ogledalo koje obasjava stvari.

1. PESNICI TESKOKOANSKE POKRAJINE

1. *Tlaltekacin*; XIV vek (iz Kuaušinanka)
2. *Nesaualkojotl*; 1-Zec, 1402. - 6-Kremen kam, 1472. (iz Teskoka)
3. *Kuakuauacin*; sredina petnaestog veka (iz Tepešpana)
4. *Nesaualpili*; 11-Kremen kam, 1464. - 10-Trska, 1515. (iz Teskoka)
5. *Kakamacin*; 2-Zec, 1494. - 2-Kremen Kam, 1520. (iz Teskoka)

TLALTEKACIN

PESMA JEDNOJ AUIANI

U samoći pevam
Bogu svom.
U mestu toplom
gde reč se čuje knezova,
peni se kakao u cvatu,
napitak što ljude opija cvetovima svojim.

Gle, ono za čime čeznem,
srce moje zna,
srce se moje opija,
srce moje zna.

Crvena ptico vrata uzvinutog!
sveža,
plamsaš kao cvet.
Ti, majko!
Najnežnija ženo!

Mirisni cvete kukuruza pečenog,
samo se na kratko podaješ,
a bićeš napuštena, otići ćeš,
svoje telo izgubićeš.

Pred vlastelu
si došla,
ti, podvigu najviši,
što sladost uspravljaš.

Na odori od žutog i tirkiznog perja
stojiš uspravna.

Mirisni cvete kukuruza pečenog,
samo se na kratko podaješ,
a bićeš napuštena, otići ćeš,
svoje telo izgubićeš.

Peni se već
kakaov cvet,
već je razdeljen cvet tabakov.

Kada bi to srce moje znalo,
biće bi se moje opilo.

Al na zemlji, ovde, mi još
sasvim nismo,
o, vi, kneževi, gospodari!
Kada bi to srce moje znalo,
biće bi se moje opilo.

Ja samo patim
i kažem:
kada bih mogao da ne odem
u mesto bestelesnih.

Život je moj meni dragocen,
meni,
koji sam samo pesnik,
i svi su mi cvetovi od čistoga zlata.

Moram da je napustim, dakle,
ja samo dom sad vidim svoj
i cveće, koje je zadržalo divne redove svoje.
Jesu li velji, skupoceni žadi,
široke perjanice kecalove
cena života mog?

Moraću jednom da odem i ja,
to će biti,
Jednostavno, otići ću,
Ja nestaću.

Ja ću dakle prestati da budem,
Joj! Gospodaru! Darovatelju života!
Pa nek bude:
neka nestanem dakle,
nek me odenu pokrovom samrtnim,
mene, pesnika, i nek tako bude.

Može li iko da postane gospodar srca mog?
Ja, jednostavno, nestaću,
srca prekrivena cvećem.

Tad će kecalova perja biti uništena,
kao i skupoceni žad
koji sa toliko pažnje bi rađen.

Načina da se On ispravno upozna
nigde na zemlji nema!
Jednostavno, neka bude tako,
ali bez nasilja.

NESAUALKOJOTL

I

Moje cveće neće nestati, pesme moje prestati neće:
ja, pesnik, uzdižem ih.
Šire se i rasipaju:
cveće se, čak žuto i svelo,
odnosi onde,
u Kuću perja i zlata.

II

Ko da sam pijan, bolan da jecam.
Znam to i ne mogu da zaboravim.
O, kad bih mogao da nikada ne umrem,
da nikada ne skončam, ja!

Onamo, gde smrti nema,
gde sama je pobeda, želim da idem.
O, kad bih mogao da nikada ne umrem,
da nikada ne skončam, ja!

III

Srce moje sluša pesme
od kojih zajeca naglo:
težak sam bonik.
Idemo međ cveće
i moraćemo da napustimo zemlju ovu!
Mi smo samo unajmljeni,
polazimo ka Kući sunca!

Neka me odenu vencem,
vencem od cveća dragocenog!
Uzimam ga u ruke svoje:
cveta u kolajne.
O, moraćemo da napustimo zemlju ovu!

Polazimo ka Kući sunca!

PESMA BEGUNCA

*(Spevana dok je Nesaualkojotl bežao
od gospodara Askaposalka)*

Uzalud se rodih,
uzalud, rođen u boli,
iz Božje kuće
na zemlju dođoh!

Bolje da nisam izlazio,
zaista, bolje bi bilo da na zemlju uopšte nisam dolazio!
Ne kunem, ali...
šta mi je činiti?
Knezovi, koji ste došli ovde!
Život je moj naočigled sviju vas,
kako bi uopšte moglo da bude drugačije?
Misli o tome!

Zar da se uspravim na zemlji?
Kakva li me sudba čeka?
Samo je bol,
samo patnja u srcu mom.
Sada si mi Ti prijatelj,
ovde, na zemlji.

Kako da se živi pored ljudi?
Da l On to bezrazložno
oživljava i uspravlja ljude na zemlji?

O, samo da se živi u miru!
Skrušen sam,
samo hodam pognute glave,
kraj ljudi.
zato plačem neutešan!
Napušten od ljudi,
ostadoh sam na zemlji.

Zašto dopusti tako nešto,
Darovatelju života?
Ukloni jarost svoju,
smiluj se na me.
Tebe se držim, Ti si Bog.
Da li je volja Tvoja da umrem?

Da li je istina da smo srećni,
živimo li na zemlji?
Nije sigurno da živimo
i da smo na zemlju došli kako bismo bili srećni.
Svi smo se rodili u boli,
ima li ikoga da ne živi u strepnji
i tugovanju, ovde, među ljudima?

Ne strahuj, srce moje,
ne muči se više!
Uistinu, jedva da i samog sebe
sažaljevam na zemlji.

Tuga se rađa
u Tvojoj blizini i pokraj Tebe, Darovatelju života.
Još samo ja tražim
i sećam se prijatelja naših.
Da li će još jednom doći,
da li će iznova živeti?
Samo jednom ginemo,
Samo jednom boravimo na zemlji.
Neka ne pate srca vaša,
pored njega smo, pored Darovatelja života!

KUDA TO ODLAZIMO?

Kuda to odlazimo?
Postoji li mesto gde smrti nema?
Moram li u plaču da živim
zato što ona postoji?
dušo, budi čvrsta!
Niko ovde večno živeti neće!
Čak i knezovi jednom umiru:
to je ono što srce moje para.
Dušo, budi čvrsta!
Niko ovde večno živeti neće!

***

Da li zaista postojiš?
Samo jedan vlada nad svim:
Ti, kroz koga sve stvari žive!
Da li zaista postojiš ili ništa nisi,
kao što neki tvrde?
Ipak, nek ne strepe
srca naša.
Koliko puta, iako postojiš,
Oni su rekli da Te nema?
On je samo prezir i proizvoljnost,
Onaj kroz koga sve stvari žive!
Ipak, nek ne strepe
srca naša.
On je Darovatelj života.

ČEŽNJA ZA VEČNOŠĆU

Osećam se van sebe,
plačem, jadam se, mučim,
zborim i ponavljam:
kada nikad ne bih umro,
kad ne bih nikada nestao...
Da odem tamo gde smrti više nema,
tamo, gde stiče se pobeda !
kada nikad ne bih umro,
kad ne bih nikada nestao...

DA LI ĆE SA MNOM IŠČEZNU TI BRATSTVO PRIJATELJA?

Cveće nam je
pokrov jedini,
jedino cveće
veseli starce,
ovde, na zemlji.
Hoće li sa mnom
nestati bratstvo?
Hoće li sa mnom iščeznuti
Društvo prijatelja?
Već sam otišao,
ja, Jojoncin,
ka Kući pesme
Darovateljja života.

O, ti, Nesaualkojotle!
Ti, Moteukcoma!
Još malo se zabavite,
još malo veselite
Darovateljja života!

Zar niko ne zna
da moramo poći?
Njemu, joj! Došli smo
da samo ovde, na zemlji, živimo!

Nek se plete cveće tirkiz-ptice,
ovde, ko što je kruna tvoja
od cveća plavog;
evo, od uveloga
cveća s pokrova tvog,
samo za te, za tebe, samodršče,
Nesaualkojotle!

Nek srca vaša to poznaju,
knezovi,
Orlovi i Jaguari!

Uistinu, mi nećemo zanavek bliski biti,
ovde smo na tren samo,
svi ćemo
ka Njemu poći!

Tužam sam, žalostan i sam,
ja, knez Nesaualkojotl!
S cvećem i pesmama
se prisećam minulih knezova,
njega, Tesosomokcina,
i njega, Kuakuaucina.
Ali, oni uistinu još uvek žive
u zemlji onostranoj.

Kad bih samo mogao da pođem za knezovima,
da im ponesem našega cveća!
Kad bih mogao da učinim svojima
lepe pesme Tesosomokcina!
Da, nikad se ugasiti neće slava tvoja,
kneže moj, Tesosomokcine!

Žalim za tvojim pesmama,
zato plačem,
zato sam tužan
i sebe razdirem.
Da, jecam i tužim
jer te više nema, tebe nema;
u zemlji si onostranoj!
Više se nećeš vratiti na zemlju,
zato se razdirem.

***

Čak i ovde, čak i ovde, ja, Nesaualkojotl,
plačem!

Da li moram poći, da li se moram izgubiti
u svetu mrtvih?

Prepuštam se Tebi, Tebi koji svaki život stvori:
ukoliko to narediš, ja ću poći, izgubiću se
u svetu mrtvih.

Šta će ostati od zemlje Akoluakanske?

Hoće li se jednom sluge tvoje rasuti?

Prepuštam se Tebi, Tebi koji svaki život stvori:
ukoliko to narediš, ja ću poći, izgubiću se
u svetu mrtvih.

VARLJIV JE ŽIVOT

Da li je istina, da li je istina da živimo na zemlji?
Daleko od života večnog, mi samo na tren bivamo na zemlji.
Da je žad, izdrobi se;
zlato da je, uništi se:
da je i perje kecalovo, iscepa se.
Daleko od života večnog, mi samo na tren bivamo na zemlji.

SA CVEĆEM PIŠEŠ

Sa cvećem pišeš,
Darovatelju života!
S pesamam bojadišeš
one koji će živeti na zemlji!
Potom ćeš slomit
srčanost Orlova,
junaštvo Jaguara.
živimo samo u tvojoj Knjižici slika,
ovde, na zemlji!

Potom ćeš mastilom crnim da brišeš
bratstvo, Društvo prijatelja,
sabor knezova!
Ti bojiš
one koji će živeti na zemlji!
Potom ćeš slomiti
srčanost Orlova,
junaštvo Jaguara.
Živimo samo u tvojoj Knjižici slika,
ovde, na zemlji!

Knezovi mogu
da se kriju
pod asure od perja kecalova,
u kovčege od žada!
Tako smo stvoreni,
mi smo smrtni.
Mi, ljudi,
čtetvorica za četvoricom,
svi ćemo poći,
svi ćemo izumreti,
na zemlji!

Al ja proniknuh u tajnu mu,
u ono što krije u kovčegu svom,
knezovi!

Tako smo stvoreni,
mi smo smrtni.
Mi, ljudi,
čtetvorica za četvoricom,
svi ćemo poći,
svi ćemo izumreti,
na zemlji!

Niko se u žad pretvoriti neće,
niko u zlato,
u nešto što bi se čuvalo na zemlji!
Svi ćemo tamo
na istovetan način poći.
Niko neće ostati,
svi će nestati,
svi će na isti način
ka Njemu poći.

Bledećemo malo po malo,
kao oslikana stranica.
Svenućemo kao cvet,
malo po malo,
ovde, na zemlji.
Ko odežda od perja kecalova,
od pozlaćenog sakuana,
ili od tirkiz-ptica,
bledećemo malo po malo,
i k Njemu poći.

Eto čemu vodi
tuga, koja tišti,
onog koji sa njom živi!
Ne plačite zalud,
Orlovi i Jaguari!
Nestaćemo sa ove zemlje,
niko ostati neće!

Mislite o tome,
Orlovi i Jaguari!
Da ste od žada,
od zlata da ste,
morali biste onamo poći,
ka onima koji tela više nemaju svoja.
Jednostavno, nestaćemo,
niko neće ostati!

DOŠAO SAM

Došao sam,
evo me, mene, Jojoncina!
Samo za cvećem čeznem,
dođoh samo da cveće berem,
na zemlji!
Evo, cvet kakaoa sečem,
sečem prijateljstva cvet.
Sad smo sjedinjeni, o, ti, kneže!
Ja sam Nesaualkojotl, vladar,
ja sam Jojoncin!

Ushićen, drugo i ne tražim,
doli vrlog peva tvog,
s njime tražim još i
mesto gde sastaju se oni, prijatelji naši,
onamo gde drugarstvo se slavi!
Samo ću nakratko uzveseljavati,
samo nakratko veseliti
srce svoje na zemlji.
Ali, dokle god ja, Jojoncin, budem bio živ,
žudeću za cvećem,
hitaću da cveće berem,
ovde, gde živimo!

Čeznem i žudim
za prijateljstvom, plemenitošću,
pobratimstvom.
Živim s pesmama i cvećem!
Da, kao zlato,
ko ogrlicu dragu,
ko odoru od kecala,
tako ovde poznajem
tvoj umilni napev,
kojim se naslađujem.

Ko je onaj, koji pleše
kraj bubnjeva,
u Kući proleća?
Da, to sam ja, Jojoncin!
O, srce moje to dobro zna!

PROLEĆNA PESMA

U Kući slika
počinje da peva,
pokušava pev.
Pesma razgaljuje i
cveće posipa!

Ori se pesma
i praporci zveče,
odgovor im šalju
klepke nam cvetne.
Pesma razgaljuje i
cveće posipa!

U cveću peva
ljupki fazan,
njegova se pesma širi
koritom potoka.

Odgovaraju mu
razne ptice boja crvenih,
divna plamen-ptica
koja krasno peva.

Knjiga slika: eto srca tvog!
Došao si da bi pevao,
razležu se zvuci tvojih bubnjeva,
ti si pevač.
Iz kleti Kuće proleća
razgaljuješ svet.

Samo ti posipaš
cveće opojno,
cveće čokoladno!
Ti si pevač.
Iz kleti Kuće proleća
razgaljuješ svet.

Ti poklanjaš cveće,
cveće raznoliko!
S njime ti veseliš svet,
ti, kneže, o, ti,
Nesaualkojotle!
O, to srce moje dobro zna,
da ono nastaje i traje!
Od njeg ti stvaraš kolajne,
od cveća prolećnog.

Al nam ono svo pristize
odonud, iz zemlje dvojstava,
iz nutrine neba!
O, s njime ti veseliš svet,
ti, kneže, o, ti,
Nesaualkojotle!
O, to srce moje dobro zna,
da ono nastaje i traje!
Od njeg ti stvaraš kolajne,
od cveća prolećnog.

NIKO NE MOŽE DA BUDE PRIJATELJ SA DAROVATELJEM ŽIVOTA

Dom samosazdatelja nigde ne može biti;
ali Njega prizivaju posvud,
posvud ga obožavaju,
posvud se na zemlji za slavom Njegovom traga,
za Imenom Njegovim.

On je Izumitelj,
Stvoritelj sebe samog; Bog.
Njega prizivaju posvud,
posvud ga obožavaju,
posvud se na zemlji za slavom Njegovom traga,
za Imenom Njegovim.

Ovde ne može niko,
niko ne može biti prijatelj
sa Tvorcem života.
On se tek priziva.
Pokraj Njega, sasvim blizu Njega,
moguće je živeti na zemlji.

Onaj koji ga sretne
to dobro zna.
On se tek priziva.
Pokraj Njega, sasvim blizu Njega,
moguće je živeti na zemlji.

Uistinu, niko tvoj prijatelj nije,
Darovatelju života!
Jednostavno, kao što tragamo
međ cvećem,
tako tebe tražimo na zemlji,
sve dok smo u tvojoj blizini.
Zasitiće se srce tvoje!
Mi smo samo nakratko
u tvojoj blizini,
sasvim blizu Tebe.

Darovatelj života
nam izluđuje srca!
Opija nas ovde!
Možda niko blizu Njega ne sme da prebiva,
niti da vlada nad zemljom!

Samo Ti si uzrok sviju mena
i srce naše to dobro zna.
Možda niko blizu Njega ne sme da prebiva,
niti da vlada nad zemljom!

TRAŽIM IH NEPRESTANO

Tražim ih neprestano, jednostavno,
prisećam se prijatelja naših;
da li će još jednom doći?
Da li će se u život vratiti?
Samo ćemo jednom biti uništeni.
Samo smo jednom, ovde, na zemlji.
Neka ne tuži moje srce,
blizu Njega, sasvim Njega blizu,
blizu Darovatelja života.
No upravo zato plačem,
zato sam utučen,
zato se osećam napušten,
a blizu sam drugih,
tu, na zemlji!
Šta to hoće srce tvoje,
Darovatelju života?

Da tuga prestane tvoja, da beda prestane,
da čast svoju pred Tobom očuvam,
pred tobom koji si Bog,
ali Ti želiš da me usmretiš.

Na zemlji možda
srećni nismo,
ali jesmo tvoji prijatelji,
i zato smo srećni, tu,
na zemlji.
I tako, svi mi patimo,
i tako, svi se mi mučimo,
blizu jedni drugih, ovde.
Iz unutrašnjosti neba,
sa one strane, stvar' Svoju reč.

Ti to možda tako želiš!
Jesi li nemaran,

Skrivaš li od nas
Svoju slavu, ime Svoje,
na zemlji, ovde?

Šta li to hoćeš?
niko prijatelj nije
Darovatelja života,
Vi, prijatelji, Orlovi i Jaguari!
Gde li to stvarno polazimo,
mi koji sad patimo, gospodari?
Neka ne bude mesta smunji niti zaludnog znanja,
od Njega bolujemo mi,
On nas usmrćuje!

Stog budite smeli,
jer ćemo svi tamo poći,
u predeo gde ja postoji nekako.
Ne smatrajte me beznačajnim,
ja samo u nesreći živim
ispred Darovatelja života,
On, jednostavno, oduzima, otim
Svoju slavu, Ime svoje,
Na zemlji, ovde!
Znajte to jednom za svagda:
moram da vas napustim,
vas, svoje prijatelje, vas, knezove!

Niko zaista postojan nije
pred Darovateljem života,
On, jednostavno, oduzima, otim
Svoju slavu, Ime svoje,
na zemlji, ovde!
Znajte to jednom za svagda.

Čuješ li, ti boluješ, srce moje,
dobro nas pogledaj,
dobro se o nama staraj!
eto, tako mi ovde živimo
ispred Darovatelja života!

Kada bih mogao da zarad toga ne umrem,
kada bih mogao da doveka živim, ovde,
na zemlji!

Ovde smo često, mislim,
nalik na klas kukuruzni.
Venemo na zemlji!
Prijatelji,
ovde smo došli da bismo uvenuli!
Neka beda jednom nestane za svagda,
nek tuga nestane vaša, ovde!

SAMO ON

Samo On,
Darovatelj života.
Ništavna je bila mudrost moja.
Možda to niko ne zna?
Niko možda?
Pored ljudi zadovoljan ne bejah.

Dragocenostima nas darova,
iz Tebe proishodi radost sva,
Darovatelju života!
Čeznuo sam strasno
za cvećem mirisnim, cvećem dragocenim;
o, ništavna je bila mudrost moja.

KUAKUAUCIN

PESMA SIROČETA

Samo za cvećem srce moje čezne,
o, neka ostane na rukama mojim!
Pesmama ožalošćen,
sam, beznadežno pokušavam da pevam,
na zemlji.

Ja, Kuakuauicin,
sa zebnjom čeznem za cvećem,
o, neka ostane na rukama mojim!
Ništavno je znanje moje!

Uistinu, kuda bismo mogli da pođemo,
kako nikad ne bismo umrli?
Kada bih, jednostavno, bio dragoceni žad,
kada bih zlato bio,
jednostavno bih bio stopljen,
bio bih u prah pretvoren.
Samo srce imam, ono mi život daje,
ja, Kuakuauicin,
ništavno je znanje moje!

Bubnjem od žada dragocenog
i tirkiz plamen-pticom,
od sada češ sam njima da sviraš,
o, ti, Jojoncine!
Prispeo je, uspravlja se,
pevač!
Veseli budite, ali samo na kratko.
Hodite, ukažite se,
svi vi srca bolnih.
Prispeo je, uspravlja se,
pevač!

Neka se otvori srce tvoje,
nek se visoko uzvine,

tebi, koji omrže na me,
tebi, koji me na smrt osudi.
Evo, već odlazim ka Kući Njegovoj,
i nestajem.
Možda ćeš za mnom, jednom sam, i plakati,
za mnom bolovati,
ti, prijatelju,
ali ja odlazim,
Njegovoj Kući odlazim.

Samo jedno veli moje srce:
vratiti se više neću,
pojaviti se više nikad neću, na zemlji!
Ja odlazim,
Njegovoj Kući odlazim.

Zaludnog li posla!
Veselite se, veselite,
prijatelji!
Hoćemo li ikad uživati u skladu,
hoćemo li ikada spoznati sreću,
prijatelji?
Poneću sa sobom ovo lepo cveće,
ove lepe pesme!

O, ne, nikada to ne učinih s proleća,
samo sam ja nesrećan,
Ja Kukuaucin, sâm sam!

Hoćemo li ikad uživati u skladu,
hoćemo li ikada spoznati sreću,
prijatelji?
Poneću sa sobom ovo lepo cveće,
ove lepe pesme!

NESAUALPILI

PESMA SPEVANA U TOKU RATA SA UEŠOCINKOM

Opijen sam,
pijano je srce moje:
zora rudi,
saukan ptica već poje
na ogradi od štitova,
na ogradi od strela.

Raduj se, Tlakauepane,
ti, susede naš, glave obrijane,
glave obrijane poput nekog Uašteke!
Opijen napitkom voda cvetnih,
tamo na obali ptičijih voda,
glave obrijane.

Žad i kecalova perja
behu kamenima izlomljeni,
gospodari opijeni smrću,
eno ih zasađenih nasred vode,
na obali,
Mešikasi u zemlji kaktusa.

Orlovi kriču,
Jaguari riču
sa tobom, kneže, Makuilmalinali,
ovde, u predelu magle,
u zemlji crvene boje.
Junački se Mešikasi bore.

Pijan sam, ja, Kuašteka,
ja, cvetne, obrijane glave,
opet i opet napitak pijem cvetni.

Nek tebi pruže dragoceni napitak cvetni,
sine moj,
tebi, snažnome i mladom,
jer ja već bledim.

Tamo, gde se božanske pružaju vode,
tamo su strašću uspaljeni,
Mešikasi opijeni
božanskim napitkom cvetnim.
Sećam se sad Čicimeka,
samo zato tužim, ja, Nesaualpili,
jer ga se setih.
Sad je tamo sam,
gde cvetovi rata otvaraju krunice svoje,
Setih ga se, zato tužim.

Sa zvončićima, Čailcin
se prepade na vodi.
Time steče ime Uštlilkuećauak,
kecalova perja prisvoji,
ote tirkiz Kuašteka.
Na površi vode, sred borbe,
opčinjen vodom i vatrom,
besno se uspravi Ištlilontonkoćocin,
i tako slavu zadobi,
kecalova perja prisvoji,
tirkiz prisvoji.

Leti ptica perja tananog,
Tlakauepacin, gospodar nad cvetovima;
tera ih ko zečeve,
taj snažni mladić,
Kuašteke u zemlji kaktusa.

Nasred voda pevaju,
prizivaju, božanski cveti.
Pijani su, viču,
knezovi slični pticama dragim,
Kuašteke u zemlji kaktusa.

Očevi su pijani naši,
snagom opijani.
Nek započne ples!
Otidoše u Dom Njegov oni s cvećem zgaženim,
oni što imađahu štitove od perja,
oni što čuvahu visine,
oni što žive hvatahu zarobljenike,
sad plešu.
Kad povraćajuć idu sad,
gospodari izgaženog cveća,
oni što imađahu štitove od perja.

Odlazi moj knez okrvavljen,
požute naš Kuaštek,
onaj crne-sapote suknje,
Tlakauepan je proslavljen
u predelu gde ja postoji nekako.
Cvećem napitka ratnog
opi se moj knez,
požuteli naš Kuašteka.
Matlakuiacin se okupa u napitku ratnom,
zajedno polaze tamo gde ja postoji nekako.

Sa božanskom vodom, onaj torza oslikanog,
veliki moj knez koji se nalik Nesaualpiliju ophodi,
onamo su Kuašteke opijani
štitnicima napitka cvetnog,
ples se izvodi u Atlišku.

Nek zaječi truba
Jaguara!
Orlovi kriču,
na kružnoj steni
gde se vode borbene veštine.
Napuštaju nas starci,
onamo su Kuašteke opijani
štitnicima napitka cvetnog,
ples se izvodi u Atlišku.

Nek zaječi bubanj, od tirkiza,
kaktusa opijan vodom od cveća,
tvoja kolajna cvetna,
perjanica tvoja od čapljinog perja,
ti, tela oslikanog.
Čuju ga sad,
ptice cvetnih glava,
prate mladića snažnog,
vlasnika juaguarevih štitova, koji se vratio.

Srce je moje tužno,
ja sam mladi Nesualpili.
Kapetane tražim,
nestao je gospodar,
cvetni kecal,
mladi, snažni ratnik je iščeznuo,
plavet nebesna sada mu je dom.
Možda će Tlatouecin i Akapipijol doći
da napitak piju cvetni
ovde, gde naričem?

KAKAMACIN

PRIJATELJI, ČUJTE

Prijatelji, čujte:
Neka se niko ne zavarava željom za moći.
Borbe i raspre,
Neka se zaborave,
Neka na vreme nestanu sa zemlje.

Nedavno mi rekoše,
Oni, koje na igralištu za loptanje sustretoh,
Rekoše, prošaputaše:
Da li je moguće milostivo delovati?
Da li je moguće da se ophodi sa obazrivošću?
Samo sebe poznajem.
To svako kaže,
Ali niko istinu ne zbori na zemlji.

Pritiska magla,
školjke zvone
nada mnom i nad zemljom celom!
cveće pada, svija se, vitla,
radost nam pruža na zemlji.

Možda doista Otac naš deluje
Kao u Domu svom,
Možda kao kecalovo perje, s proleća,
On cvetovima slika,
Na zemlji ovoj, Darovatelj života.
Na mestu gde dobuje bubanj dragocen,
Gde se čuje divne frule zvuk
Boga dragocenog, gospodara neba,
Po celom podu dršću
Kolajne od perja crvenog.

Magla skriva pesmu štitova,
Zemlju zasipa kiša strelica,

Potamni boja cvetova svih,
Zvuk se groma razleže s neba.
Onamo plešu
Sa zlatnim štitovima.

Samo velim da se, ja, Kakamacin,
Sam budući, prisećam,
Gospodara Nesaualpilija.
Možda sada razgovaraju tamo,
Nesaualkojotl i on,
U mestu bubnjeva?
Sad ih se setih.

Uistinu, ima li onoga koji tamo poći neće?
Da je od žada, od zlata da je,
Neće li morati tamo da ode?

Jesam li štit od tirkiza,
Da, poput mozaika, u život iznova utisnut budem?
Da li ću opet doći na zemlju?
Da li ću biti prekriven odorom finom?
Još uvek na zemlji, u blizini mesta za bubnje,
Sećam se njih.

II. PESNICI IZ MEKSIKO-TENOĆITLANA

1. *Toćiuicin Kojolćiuki*, kraj četrnaestog - sredina petanestog veka (sin gospodara Teotlalcinkoa)
2. *Ašajakatl*, 9-Kuća, 1449 - 2-Kuća, 1481. (Car)
3. *Makuilšošicin*, sredina petnaestog veka (kćer Tlakaelela)
4. *Temilocin*, kraj petnaestog veka - 7-Kuća, 1525. (Oficir, branitelj Meksika)

TOĆIUICIN

OVDE DOLAZIMO ZA SAN SAMO

Tako govoraše Toćiuicin,
Tako govoraše kojolćiuiki:

Ovde dolazimo za san samo,
Dolazimo samo da snevamo.
Nije istina, nije istina
Da smo došli na zemlju da živimo.
Priroda je naša
Kao trava prolećna:
Porode nam srca daruju,
Cveće iz telesa naših,
Neko otvori latice svoje,
Zatim i to uvene.

Tako govoraše Toćiuicin,
Tako govoraše Kojolćiuiki:

OSETISTE PESMU

Osetiste pesmu
I cvet otkriste, o, vi,
Knezovi;
Ja, Tućiuicin, tek grančice pletem,
Kolajne cvetne onamo
Sneže.

PESNICI I KNEZOVI

Knezovi, živeli ste međ cvećem,
I, poput cveća, otvaraste krunice svoje.
Dok ja, Toćiuicin, samo kukolje tkah:
A evo dođe litanija cveća.
Darovatelj života trese bubnje i praporce:
Postaviste pesme svoje u knjige oslikane
Koje otvarate u Mestu Velikih bubnjeva;
Monteneuacine, ko stablo zaneseno,
Užitak pruži bogu tom sa pesmama ratnim!

AŠAJAKATL

CVETNA SMRT

Cvetna smrt saže se nad zemljom,
Bliži se;
O tome raspredaju u predelu crvene boje,
Oni koji sa nama su bili.
Tužba se diže,
Onamo je sateran narod,
U unutrašnjosti neba tužne se pesme poje,
S njima se polazi onamo gde ja postoji nekako.

Slavljen si bio,
Božanske si izrekao reči,
Ali, umre i ti.
Onaj koji je prema ljudima samilostan, taj nam lica ruži!
On to tako postavi.
Možda dosad nijedan čovek ovakve ne izreče reči?
Ko bude istrajao, zgadiće mu se sve.
Darovatelj života nijednoga od nas iznova stvoriti neće.
Dan tuge, dan plača!
Srce je tvoje tužno.
Da li će gospodari po drugi puta doći?
Sećam se Ickoatla,
Za nj mi je srce puno tuge.
Bi li zgađen tada,
Možda zamor obuze Gospodara nad kućom,
Darovatelja života?
Nijednoga ne stvori večnim na zemlji.
Kuda to polazimo?
Zarad toga mi srce tuži.

I nestajanje se ljudi nastavlja,
Svi odlaze.
Knezovi, gospodari, velmože,
ko siročad nas ostaviše!
plačite, gospodari!

možda se jednom neko i vrati,
možda se ko od njih povrati
iz zemlje bestelesnih?
hoće li doći da nas pouče nečim,
Motekuzoma, Nesaualkojotl, Totokiuacin?
ko siročad nas ostaviše!
plačite, gospodari!

o gde zaluta, srce moje?
ja ih, Ašajakatl, tražim,
jer, Tesosomoktli nas napusti,
te sada sâm krčim pute kroz tegobu svoju.
Da li je grad ono, što zaslužuju,
Gospodari, koji zavladaše,
Oni, koji nas napustiše?
Hoće li jednom, možda, boli doći kraj?
Možda će se jednom vratiti?
Ko bi me u tome mogao da poduči?
Zbog ovoga ja, u osami, pokušavam
Da se nosim sa bolima svojim.

MAKUILŠOŠITL

PESMA

Uzvisujem pesmu svoju,
Ja, Makuilšošitl,
Da uzveselim Darovatelja života,
Nek započne ples!

Onamo, gde ja postoji nekako,
U Domu Njegovom,
Da li se pesme ove prinose?
Ili su cvetovi vaši
Ovozemni samo?
Nek započne ples!

Ti dobro zasluži taj narod,
Matlacinke, gospodare Ickoatle.
Ašajakacine, ti osvoji grad
Tlakotepek!
Onamo u pohod kretalo se
Cveće tvoje, tvoji leptiri.
Time se veselimo.
Matlacinke su u Toluki, u Tlakotepeku!

Cvećem i perjem
Prinosi žrtve
Darovatelju života.
U muške ruke
Orlovske štitove postavlja,
Onamo gde besni rat,
Sred magličaste udole.
Kao pesme naše,
Kao naše cveće,
Tako i ti, ratniče glave obrijane,
Uzveseli Darovatelja života!

Orlova cveti
U rukama ostaju tvojim,

Gospodaru Ašajakatle!
Cvetovima božanskim,
Cvetima ratnim
Obasut je
I opijan
Onaj, koji je na našoj strani.

Pred nama se
U Eekatepeku, u Meksiku,
Otvoraju cvetovi rata,
Njima je opijan
Onaj, koji je na našoj strani.

Akoluakanski
Se knezovi, Tepaneci,
Pokazaše neustrašivim.

Na sve strane Ašajakatl
pobeđivaše;
u Matlacinku, u Malinalku,
u Okuilanu, u Tekaloji i Šokotitlanu!
otuda dalje pođe.
Tad u Šikipilku Ašajakatla
U nogu rani jedan Otomi,
Zvani Tlilatl.

Taj otide u potragu za ženama svojim
I reče im:
„Spremte košulju jednu i jedan kaput
Te ih poklonite čoveku tom.”
Tad Ašajakatl uzviknu:
„Dovedite Otomija
Koji me u nogu rani!”
Otomi, prestravljen,
Izgovori:
„Uistinu, sad će me ubiti.”
Te prinese široko parče drveta
I jelenju kožu
I tako se pokloni pred Ašajakatlom.

Prepun straha bejaše Otomi,
No tad žene mu
Izmoliše za nj pred Ašajakatlom.

TEMILOCIN

PESMA PRIJATELJSTVA

Došao sam, prijatelji!
Đerdanima krasim,
na crno perje cinickana postavljam,
u crveno perje gvakamaje odevam
i bojama zlačanim slikam,
ja kecalovim perjem tkam
društvo pobratima!

Pesmama bratstvo obasipavam!

U dvore uvešću ga,
onde bićemo svi,
dok ne pođemo svi
u zemlju smrti.

I biće, da smo jedni drugima
Sebe darivali.

Evo, došao sam,
Uspravljam se,
Spevaću pesme,
Učiniću, da brznu pesme,
Za vas, prijatelje!
Izaslanik sam božji,
Cveća pun,
Ja sam Temilocin,
Došao sam, da ovde, steknem prijatelje!

III. PESNICI TLAŠKALANSKE POKRAJINE

1. *Tekajeuacin*; druga polovina XV veka - rani XVI vek (iz Uešocinka)
2. *Ajokuan Kuecpalcin*; druga polovina XV veka - rani XVI vek (Beli orao, sveštenik od Tekamašalka)
3. *Šajakamah* ; druga polovina XV veka (od Tizatlana)
4. *Glavar Šikotenkatl*; 11-Kuča, 1425. - 4-Zec, 1522. (gospodar Tizatlana)

TEKAJEUACIN

PEVAJMO SAD

Pevajmo sad,
Nastavimo sa pesmama našim
Usred cvetne svetlosti i topline,
Prijatelji!
Ko su oni?
Njima izlazim u susret.
Gde da ih potražim?
Uistinu, ovde,
U mestu bubnjeva
Ja samo stvaram pesme cvetne,
Ja, prijatelj vaš,
Ja sam samo knez Čićimečki,
Tekajeuacin.
Možda će neko od nas,
Možda svi mi,
Obradovati i
Razveseliti
Samosazdatelja?

Nek i moje sanovne pesme budu cvetne, tanušne, onamo,
U Tlaškali, u dobro vreme.
Nek zanosne pesme
Šikotenkatlove, Temilocinove,
i kneza Kuitliskatlove takođe budu onde.

Orlova Tamoančan,
Noćni dom tigrova nalaze se
U Uešocinku.
Onamo je mesto Tlakauepanskih mrtvih
Koji se smrću svojom proslaviše.
Onamo se veseli
Cveće, družba knezova,
Gospodara, u njihovim prolećnim domovima.
S cvećem se kakaoa

Zove i hitro stiže,
Onde se veseli s cvećem
Sred voda.
Hitro se stiže sa štitom od zlata.

Stoga, s lepezama,
Kitama cveća crvenog
I zastavama od kecalovog perja,
Radujmo se
U Kući proleća.
Bubnjevi boje žada zveče,
Miomirisna rosa
Zemlju svu natapa.
U domu žutog perja
Spusti se snažno.
Sin nam Njegov dođe.

S proleća dolazi nam,
Darovatelj života.
Njegove pesme sve oživotvore,
Mesto je bunjeva ukrašeno, urešeno
Cvećem.
Sada nam otuda pristiže
Opojno cveće.
Radujte se!

TAKMIČENJE PESNIKA NA DVORU KRALJA TEKAJEUACINA

- Kuda hitaš, pesniče?
Spremite kićeni bubanj,
Opasan kecalovim perjem, ukrašen zlatnim cvećem,
na radost plemstva i knezova,
na radost Orlova i Jaguara.

Sigurno ode do mesta bubnjeva,
Ode da razvija i pronese pesme svoje pred Darovateljem života.
Ptica-Praporac mu odgovara:
Peva, dariva ga cvećem i pesmama svojim.

Čujem, čujem ćurlikanje upućeno Darovatelju života:
ptica-praporac mu odgovara;
peva, dariva ga cvećem i pesmama svojim.

Sneže tvoje reči kao smaragd i tanko perje:
Tako peva Ajokuan Kuecpalcin,
Koji pozna Darovatelja života.

Tako i sa čuvenim knezom
Koji veseli Darovatelja života
S narukvicom od perja i miomirisima.
Nije li to ugodno Darovatelju života?
Nije li to jedino vredno, na zemlji?

Neka bar na tren, barem na tren
Uživam u prisustvu knezova
Ukrašenih dragim kamenjem, opasanih draguljima,
Neka ih kao cveće prigrlim.
Sve sam ih prikupio pesmama svojim
Kod mesta bubnjeva.
Sazvah ovaj sabor u Uešocinku!
Ja, knez Tekajeuacin,
Na jedan zbor knezove okupih:
Kamenje drago, perje kecalovo!

Lepo cveće, lepe pesme
Dohode nam iz nutrašnjosti neba;
Umeće i znanje naše ih nagrđuje,
Kako ne bi nikada bile poput
Tekajeuacina plemenitog: veselimo se!

Vaša družba kišu razveja
Beloga, mirisnog cveća,
I tka svetle pramenove perja čapljinog,
Crvene cvetove kaliandra
Za libacije knezova i velikaša!
Vaša je pesma zvonka ko zlačane ptice-praporac,
Vas, koji skupa pevate,
Okruženi cvećem, granama u cvatu,
Vas, koji pevate!

Dragocena ptico Darovatelja života,
što zapeva u zorin svit,
ti vide suton i zapeva,
i sada srce moje čezne samo
za cvećem sa štita Darovatelja života!
Šta će sada učiniti srce tvoje? kako zalud smo došli,
kako zalud cvetali na zemlji!

ja, dakle, moram poći, kao cvet što vene?
i moje ime će u zaborav pasti?
i ništa od mene ostati neće, na zemlji?
Barem cveće, pesme bar!
Šta će sada da čini srce tvoje? Kako zalud smo došli,
kako zalud cvetali na zemlji!

Pijatelji, radujmo se, ljubimo jedni druge
Jer smo na zemlji cvetnoj,
Niko neće stati nakraj pesmama cvetnim,
Koje zavek traju u Domu Darovatelja života.

Zemlja je mesto najkraćeg trena:
Da li biva drugačije, u mestu tajnom, gde stiču se svi?
Da li ćemo onde naći radost i drugarstvo?
Ili ćemo jedni za druge samo ovde znati?

Slušah i uho svoje priklanjah.
Kralj Ajokuan uzima cvetnu svoju frulu;
I kralj Ajapanka, Kiaucin, tebi odgovara,
Iz cveća odgovara:

Gde li prebivaš, o bože, koji život daruješ?
Pesnik sam, i u svako vreme tebe tražim,
I tužim, o, želim da te slavim!
Ovde, međ belim cvećem, u raskoši cveća mirisnog
Koje razveja prolet, međ bojama, slavim te!

O vi koji ste došli da pevate u Tlaškali,
U mestu babnjeva, uz veseli zvuk bubnja,
Mirisni cveti, mirisni cveti:
Pesmama svojim veselite Šikotlenkatla, kralja Tizatšana,
I Kamašocicina, koji, nalik brojanici cvetnoj,
iščekuje reč božju.

Oni koji prispeše u Dom tvoj, iz bilo koga kraja da su,
Pod cvetnim baldahinom postavljenim tebi u čast,
Svi knezovi Tebi kliču!

U mestu bubnjeva uzdižu se cvetna, raznobojna stabla,
Bogata tananim perjem,
Cveće posipajuć...

Hore se pesme ponajlepše,
Eto peva Tlpalteušicin: cveće naslade prostire svoje,
Cveće belo i sveže.

Prijatelji, tražim vas,
Obišao sam vascelo cvetno polje, a vi ste tu!
Vreme je za radost, razmenimo reči, stihove:
Prijatelji, naposletku, evo vašeg prijatelja!
Da li da prebivam međ cvećem,
Ja, najbedniji, najskromniji?
Da li biste pozvali sirotana poput mene?

Zaista, ko sam ja? živim na krilima svojim, opevam cveće,
Skladam pesme, leptiraste pesme
Koje duša moja rađa i kojima se srce raduje moje!

Prilazim u velikim krugovima, spuštam se na zemlju,
širim krila u mestu bubnjeva -
gle, pesma se moja se zemlje uznela!

Kada sam već tu, iznova cveće svoje sabiram:
neka cveta sa pesmama koje se hore!
ja, vaš prijatelj boni,
vezem krčag fini nitima zlaćanim!

Ja, bedni prijatelj vaš, vrebam širenje latica:
sazdah sebi kolibu od bistavih latica!
otuda bdijem nad poljem, u tome nalazim svoje zadovoljstvo.
I vi se radujete sa mnom!

Da te slašću ispunim, Tekajeuacine plemeniti!
Opasani kolajnom cvetnom! Živimo li možda po dva puta?
Srce tvoje to dobro zna: došli smo za jedan život samo!

Dopreh do procvalih, lisnatih grana,
Ko kolibri miris im isisavam žudan,
Usne se moje milno naslađuju njima.

Sa cvećem zazivamo Darovatelja života;
Ponizno te slavimo u mestu cvetnih bubnjeva,
Plemeniti Atekpnekate!

Ovde i tebe bubanj čeka: u Kući proleća
čekaju te druzi tvoji, Jaomanacin,
Mikoauacin i Ajokuacin,
Međ cvećem uzdišu velikaši!

SANJARIJA REČI

Prijatelji, čujte
šta sanjale su reči:

svako nam proleće nov život daruje,
i kukuruz nov,
taj meki, plavi klip, koji nam je kao sunce,
i crven klip, onako nežan, što nam kolajna biće:
i znamo da su verna
srca prijatelja naših.

AJOKUAN KUECPALCIN

NEKA ZEMLJA OSTANE DOVEKA

Neka zemlja ostane doveka!
Nek opstanu brda!
Tako je govorio Ajokuan Kuecpalcin,
U Tlaškali, u Uešocinku.
Razdelite cveće
Pečenog kukuruza,
Cveće čokoladnog stabla.
Neka zemlja ostane doveka!

UEŠOCINKO BI OMRAŽEN, OPSEDAN BIO

Opsedan, omražen
Bio bi grad Uešocinko
Kada bi bio strelama opkoljen,
Uešocinko opkoljen izoštrenim vrhuškama strela!

Bubanj i kornjačin oklop
Odzvanjaju u domu našem,
U Uešocinku ih uspostavismo.
Onde Tekajeuacin čuva stražu,
I knez Keseuatl
Na frulici svira, igra,
U domu tvom, u Uešocinku.
Čujte:
bog, Otac naš slazi ovde.
Ovde je dom Njegov,
Gde bubanj je Jaguara,
Gde se, uz zvuke bubnjeva,
Pesmice ore.

Kao da su od cveća,
Asure su od kecala razasute onde,
U Kući slika.
Tako je slavljen u doli i na brdu,
Tako je slavljen jedini Bog.

Kao cvetne i vatrene strele,
Uzdižu se Kuće tvoje!
Zlatna moja Kuće slika
Takođe je i Kuća tvoja, jedini bože!
IZ UNUTRAŠNJOSTI NEBA

Iz unutrašnjosti neba
Lepe nam pesme, lepo cveće slaze,
No čežnje ih naše kvare,
Od umešnosti naše sve one miomiris svoj gube,
Sve, sem Tekajeuacinove, kneza ćićimečkog!

Prijateljstvo je pljusak cveća retkog!
Beli pregršt perja čaplje
Spletено je s cvećem crvenim
Kroz grljenje stabala
Pod kojima šetaju
Velmože i gospari.

Tvoja lepa pesma
Zumbul je zlačani,
Retki, koga ti uzgaji.
U cvetnom polju si.
Pevaš među procvetalim krošnjama.
Jesi li možda retka ptica Darovatelja života?
Jesi li možda razgovarao sa bogom?
Čim si zoru osetio,
zapevao si.
Hoću li zadobiti ono, za čime srce moje čezne,
Cveće sa štitova,
Cveće Darovatelja života?

Šta može srce?
zalud smo došli,
zalud cvetali na zemlji.
Da li ću morati sam da odem,
Kao cvet što vene?
Neće li ništa od imena mog da ostane?
Ništa, na zemlji, od slave moje?
Makar cveće, makar moje pesme!
Šta srce može?
zalud smo došli,
zalud cvetali na zemlji.

Radujmo se, ovde već, prijatelji!
U zagrljajima jedni drugih.
Šetajmo sad poljanama!
niko se ovde odreći ne sme
pesama i cveća,
opstaju one u Domu Darovatelja života!

da li je iko srećan onde?
ima li druženja?
il to samo na ovoj zemlji,
mi, lica jednih drugih upoznasmo?

ŠAJAKAMAH

CVETNA PESMA

1.

Dolaze
Odakle cveta cveće,
Cveće od koga se sve u glavi okrene,
Cveće od koga se sve u srce okrene!
Dolaze da svet obaspu,
Da nas obdare pljuskom
Cvetnih venaca,
Opojnog cveća!

Ko se to rasonodi
Na odori cvetnoj?
Zaista, ovde je Dom Tvoj,
U srcu Knjiga oslikanih.
Šajakamah govori, peva,
opijen srcem kakaovog cveta!

2.

divan se ori zvuk,
Tlapalteućicin uzdiže svoj pev.
Cveće je retko,
Drhturi,
Cveće kakaovo!

Prijatelji! tražih vas posvud,
Obiđoh jedno po jedno polja sva
I napokon vas ovde nađoh.
Radujte se,
Kazujte nam svoje priče,
Prijatelji, vaš prijatelj je stigao do vas.

Da li sam međ cveće došao
kako bih uveo
čičak samo, blata cvet?
da li je stvarno tako, da li sam zaista
tužno siroče, prijatelji?

ko sam ja?
u letu živim,
pesmu pevam,
pevam cveće,
pesmu leptira.
Nek briznu iz mene, nek je spozna moje srce!
Drugima se bližim,
Sišao sam, ja, ptica proletna,
Dospoh do zemlje,
Svoja krila širim kod cvetnih bubnjeva.
Ori se pesma moja!

Ovde pesmu svoju ponavljam,
Ovde niknuh sred pesama,
Jer pesme se još uvek tvore.
Svoj krčag dragoceni
Zlatnim konopima vezem,
Ja, vaš tužni prijatelj.

Samo za cveće marim,
Ja, vaš prijatelj.
S cvećem raznobojnim
Prekrih kolibu svoju.
Sad se veselim,
Jer su mnogobrojne livade božje.
Nek zavlada sreća!

Veselimo se obilato,
Ukoliko si zaista srećan,
Ti, gospodare Tekajeuacine,
Ukrašen vencima cvetnim

Hoćemo li se ijednom vratiti u život?
Srce tvoje zna da sam jednom
Ovde dolazimo da živimo!

Napokon dohvatih
Granu cvetnog stabla,
Ja, cvetni kolibri,
Naslađujem se narima njegovim,
Kusam ih usnama svojim.
O, Darovatelju života,
Prizivaju te i mole s cvećem,
Ponizno pred tobom stojimo ovde,
Naslađujemo te,
Sred cvetnih bubnjeva!

Gospodaru Aktepanekatle!
Onde čuvamo bubanj,
U Kući proleća,
Onamo te iščekuju prijatelji tvoji,
Jaomanacin, Mikouacin,
Ajokuaucin!
S cvećem uzdišu vladari!

ŠIKOTENKATL

OVO KAZUJEM

Ovo kazujem, ja, knez šikotenkatl:
Ne idite tamo zalud.
Uzmite štitove svoje, i krčag vode cvetne!
šoljicu vašu sa držaljkom.
Krčazi vaši dragoceni, boje obsidijane, uspravno stoje,
U njima ćemo doneti vodu na ramenima našim,
Nosićemo je u Meksiko,
Iz Čapolka, sa obale jezera.

Ne idite zalud.
Sinovci moji, dečice, sinovci,
Vi, deco vode!
Učiniću da potekne voda,
O kneže kuautenkocli,
Pođimo!
Donećemo vodu na ramenima našim,
Uistinu ćemo je nositi!

Prajatelji,
Kapetan Motelciucin to želi da obznani!
Kaže da još zora ne sviće.
Uzimamo naš teret vode:
Prozračna je, dragocena, ko kristal
Se u valima njiše.
Zato se stecite onde, u odaju s posuđem,
Ne idite tamo zalud.

Možda će bog Nanauatl onamo bučan biti?
Sinčiću moj!
Ti, vojvodo, ti, biće retko,
Bojama zlatnim, u maniru Tolteka
Oslikavaš bolicu tanku, kneže Ašajakatle.
Zajedno učestvujemo.
Blizimo se vodama svetim.

Padaju, kaplje pljušte,
U blizini kanalića.

Onaj koji nosi vodu mi cvetnu, Uanicin,
Pružna mi je sad,
Stričevi moji, Tlaškalteci, Čićimeci!

Rat cvetni, cvet štitova svih
Otvorio je latice svoje.
Ječe
Miomirisni cveti, i pljušte,
On možda zato
Dođe da skrije srebro i zlato;
Zato sobom nosim Knjige oslikane.
Kanaliću, u krčagu mom se voda talasa!
O, moji stari!

IV. PESNICI IZ ČALKO-AMEKEMEKANA

1. *Čííkuepon*; Petnaesti vek (od Čalka)
2. *Akiaucin*; 1430-1500. (iz Čalka)

ĆÍĆIKUEPON

POSLUŠAJTE SADA REČI

Poslušajte sada reči
Koje nam ostavi Ćíćikuepon,
Onaj, koji pase u bici:

Da li će se u predeo mrtvih
Preneti
Dah i reči knezova?

Da li će žad uzdahnuti,
Da li se kecalovo perje plesti, i dalje,
U Predelu bestelesnih,
Onamo, gde ja postoji nekako?

Samo su tamo srećni gospodari i knezovi:
Tlaltekatl, Šokauacin, Tozmakecin, Nekamecin.
Posred njih zavek sja Darovatelj života!
Ti zasluži da bude' onde,
Kneže Kuatekotle,
Ti koji učini da stvari zasvetle!

Misli o tome, jecaj,
Seti se gospara Toteokija,
I on stupi na vode tajne,
Al iznuknu ko stablo vrbe.
Ni reči Tesosomoktlijeve
Nikad umreti neće.

Obazri se na mesto strelica:
Onamo Tekoneua nestade.
Kuapolokatl, Kuautekolotl nestadoše onde.
U Predelu bestelesnih
Sada su knezovi:
Uecin, Kakamatl, Cinkakaua onamo odoše!

Ne tuži zarad toga,
Kneže ćícimečki, Toteoči!

Vi, Šalka gospari,
Ne ridajte više.
Raduj se,
Darovatelju života!
Zalud u Atliški bejaste,
Kneže Toteoči, gosparu Kouatle,
Jer vam Darovatelj života
Srca pomuti.

Uništio si žad i ogrlice,
Iscepao raskošno, drago perje,
Prolama se naricanje,
Tak nam je dosuđeno,
O svešteniče Uicilački,
Kneže Tozanel!
Bi li uništen,
Svešteniče Kuateotle?
Da li umre srce tvoje?
Orao preleće
Vodene površi,
Biće promena na zemlji,
Na nebesima smušenost,
Onamo napušten bi
Šícimek Tlakamasatl.

Srušen je narod ćalkalanski,
mahnitaju ovi od Uešocinka,
Tlailotlaki,
Knez Kijeucin
Prodire sam kroz predele Amakemekana,
Dok se Šalkalanci brane,
Kneže Toteoči!

Ti sada veliš:
Niko nema strela,
Niko štitova!
Moliš, govoriš Mikalkatlu:

Tlailotlaki,
knez Kijeucin
Prodire sam kroz predele Amakemekana!

Sad plače knez Toteoči,
Gospodar kouacin.
Žaloste se Temilocin i Tocin.
Uništen je čalkalanski narod,
Uzdišu u Almoloji.
Neki su Jaguari, neki Orlovi,
Meksikanci, Akoluanci, Tepaneci
To Šalku učinili.

AKIAUCIN

PESMU ČUH

Iz daleka začu sam pesmu,
Sada je slušam,
To kralj Ajokuan svira
Na frulici okićenoj
Vencima cvetnim.

Sada mu, duboko skriven
Posred cveće, odgovara,
Otpozdravlja mu,
Akiaucin, knez Ajapanski.

Gde li prebivaš, bože,
Darovatelju života?
Tebe tražim,
Mada pesnik, kadikad sam
Zbog Tebe tužan,
Iako pokušavam da Te razveselim.

Ovde, gde se
Retki, beli cveti
Pečenog kukuruza rasipaju,
S proleća,
U Domu slika,
Samo težim tome da te razveselim.

O ti, koji iz daleka, da pevaš, dođe,
Iz Tlaškale,
Na zvuk blistavih timbala,
U mestu bunjeva,
Mirisavog cveća,
Gle kako knez Šikotenkatl od Tizatlane,
Kamasošicin, sreća,
Međ cvećem i pesmama,
čuva reč božju.

Tvoj je Dom posvuda,
Darovatelju života.
Na asuri tananoj,
Od cveća pletenaj,
Zazivaju Te knezovi.

Mnoga stabla cvetaju
U mestu bubnjeva.
Onamo si:
Vezeno sa perjem tanušnim,
Onamo je cveće razasuto.
Na asuri zmije svete,
Zvončića ptica zazvoni,
Zapeva,
Samo joj gospod odgovori,
Veseliši Orlove i Jaguare.

Sad, kada se posu cveće,
U mestu za bunje,
Zapodenite, zajedno, ples, prijatelji!

PESMA ŠALKALANSKIH ŽENA

Ustanite, sestre moje male,
Hajde, hajde da tražimo cveće,
Hajde, hajde cveće da beremo,
Ovde se nalazi, ovde,
Cveće vode i vatre, cveće sa štitova,
Poželjno i čarobno,
Cveće ratno!

To je lepo cveće!
Kad bih se odenula cvećem tim,
Kad bih se njime krunisala,
Sa cvećem svojim ja sam Šalka, žena sam!
Cveće to želim pohotno,
Požudno te pesme želim,
Na mestu gde tkamo,
Na mestu gde živimo!

Pesmu pevam
Suverena, slatka mala Ašajatla,
Njemu pletem venac cvetni,
Opasavam ga cvećem!

Njegova je pesma nalik lepo oslikanom crtežu,
Ko mirisni cvetić sreće,
S kojim se na zemlji srce moje naslađuje!
Šta dakle? Zato se tvojom reči sladim,
ljubavniče, mali Ašajatle,
što mi toliku nasladu pružaš!
samo uspravljam gusenicu koja će
nas da sjedini, samo je budim!
ona je po sebi već tolika dražest!

paže, mali paže,
ti, suverene, slatki mali Ašajatle!
ako je istina da si muško,
imaš ovde na čemu da radiš!
da možda nisi posustao?

visoko uzdigni moj izvor ljubavi
i smesta ga zažagni!
dođi, dođi da je zgrabiš, dođi da je zgrabiš,
evo je, ovde! Oh! dođi, pruži ga,
to maleno dete, taj stub kameni,
s kojim se udara u bubanj!
svršavaćeš nebrojeno puta,
svršavaćeš, svršavaćeš beskrajno,
a radiću ti to veoma, veoma polako, oh!

al ne sad, ne, nemoj
moj poziv da odbaciš,
maleni paže, ti, suverene,
slatki mali Ašajatle!
oh! Evo, zgrabio me je,
opiru se ručice moje, zbunjuju.
Oh, evo, opet želiš da
Dirneš i zgrabiš moje dojke,
Maleno srce moje!
Možda ćeš da povrediš, da pokvariš
Moje blago! smorićeš ga beskrajno
Sa cvećem ptica plamenih!
Nabiću te u svoj stomak,
Evo ga, na,
Pružam ga tvojim obrazima.

Dragocen cvet pečenog kukuruza,
Cvet crvenih ptičica, gavrana cvet,
Tvoje male procvetale latice, evo ih;
Na kopreni leži, onamo,
Nema ga ovde!
Na kopreni od zlata odmara se,
U Kući, u spilji od perja kecalova,
U kući šarenih crteža,
Nema ga ovde!

Kod njega tužim,
Majko draga,
Možda više ne mogu presti,
Možda više ne mogu tkati,

O, samo sam dete zaludno,
Samo devojka,
Zato se za mnom govori kako imam čoveka!
Mrzim druge,
Prezirem ih iz dna srca, na zemlji!
Ponekad, tugujem u mislima
I poželim da budem zlobnica, da unesrećujem,
Dođe dotle da sebi kažem; avaj, dete,
Zaista ćeš umreti.

Da mi od tuge premine majka,
Ja ovde imam svog čoveka,
Ne mogu više da zaigram vreteno,
Ne mogu više da iglama pletem,
A ti mi se, moj maleni, rugaš!

Šta sad da radim? ipak ću to da učinim.
Kako da se naoružam štitom nasred stepe?
Spustiću se na kolena i predaću se!
A ti mi se, moj maleni, rugaš!
Maleni paže, dete moje,
Ti, suverene, slatki mali Ašajatle,
Sad samo gubimo vreme,
Dođi, klekni kraj mene,
Nek tvoja muškost progovori!
Kao da ne znam gde su neprijatelji tvoji,
Kakvo je lice neprijatelja tvojih,
Drago dete?
A ti, pored mene gubiš vreme!
Iako smo samo žene,
Možda ništa uspeti nećeš,
Ko da se radi o pesmama i cveću
Nekog inoče,
Drago moje dete!

Ne bih rekla da si ti muškoga sin, gospodaru,
suverene, slatki mali Ašajatle,
nisi ni započeo,
a već se nešto duriš, paže maleni!

ako je tako, odoh kući,
drago dete!

možda si na me bacio čini,
lepe skovao reči,
i sad ovde pijanost vlada,
iako si pijan i sam.
Možda se za tako nešto i među nama znade!

Možda si me kupio,
Stekao me za vlastitu nasladu, dragi, maleni?
Hoćeš li mi sada oduzeti ovu radost,
To pijanstvo?
Šta ukoliko si ti samo prezir
i bes, paže maleni,
ako je tako, odoh kući,
drago dete!

A ti, prijateljice moja, sveštenice,
pogledaj koliko se oduži pevanje
u Kouatepeku, u Kauktenanpanu,
preplave nas, pa minu!
moja ženstvenost verovatno ludost čini,
srce mi je prazno!

Kako da se ponesem
prema onome koga smatram za svoga?
iako sam, u velikoj meri,
ja samo košulja, samo suknja!
naši muškarci, puteni sadruzi naši!

Kao testo od kukuruza, mesi me,
Ti, suverene, slatki mali Ašajatle!
Podajem ti se, tvoj sam predmet.
Evo me, dete!
Evo me, dete!
Raduj se, uzdigni našu gusenicu,
Za još jedan i još jedan krug!
Nisi li ti Jaguar, nisi li Orao,
Nije li to ime tvoje, drago dete?

Možda se sa neprijeteljem uvek ne zabavljaš,
Ali posle, dete, posle se moraš
Radovati!

Na sebi više nemam ni suknje ni košulje,
Ja sam malena žena koje dolazi
Da ovde preda svoje pesme lepe,
Svoj krasni cvet sa štitova!
Jesmo li dva tako različita bića?
Ja sam ćalkalanska žena,
Ja sam Ajokuanka!
Usrdno čeznem za ženama poput mene,
Akolkue!
Usrdno čeznem za ženama poput mene,
Tepanenke!
Jesmo li dva tako različita bića?
Ja sam ćalkalanska žena,
Ja sam Ajokuanka!

Sve su one sramežljive zato što su konkubine,
Drago moje dete!
Hoćeš li učiniti meni
Isto ono što učini
Jadnom Kautlatou?
Otkopčavajte suknje malo pomalo,
širite noge,
Tlatelolke vične u bacanju strela!
Hodite amo da vidite Šalko!

Majko,
Dopusti da se odenem perjem,
Da ukrasim lice!
Zar takvu da me ugleda ljubavnik?
Staćemo pred njim,
Možda će da se rasrdi
Šajakamašan u Uešocinku!
kako su odlapršale pesme
koje su pevali šumski plamenci!
Možda će da se rasrdi
Šajakamašan u Uešocinku!

Žena sam u Tecmolokanu,
istrljah ruke borovim uljem,
zgrabljena, obljubljena,
sa svojom suknjom od nopala, s košuljom
od nopala,
sve ću ih, strašljivce, da gledam, dok budu umirali!
hitno trebam, u Šaltepetlapanu,
Uešocinku,
Pogotovo njihove kožne pletenice,
Pogotovo njihove kožne perčine,
sve ću ih, strašljivce, da gledam, dok budu umirali! Da!

Kako se, dakle, doznalo za ovo?
ište me detence,
suveren, slatki mali Ašajatl,
da zadovolji i on, sa nekim,
svoj ljubavni hir!

Imaš sa mnom dve ženice za milovanje,
drago dete,
ali, u domu svom,
prodireš li drage volje u ljubaznicu,
milo dete?
to možda tvoje srce tako hoće,
istrošimo se onda, lagano veoma!

Šta mi to radiš, dete?
hajde da to radimo ovako, zajedno!
jesi li ti zaista muško?
Šta li to budiš, ovde?
Evo, srce moje vence plete
Od reči tvojih,
Pokazujem ti mesto gde predem,
Podsećam te na mesto gde tkam,
Maleni paže,
Šta li to budiš, ovde, srce maleno?

Ja sam stara kurtizana, majka vaša,
stara sam, zapostavljena žena,

stara devojčura,
eto šta činim ja, Šalkalanka!

Došla sam kako bi svršavala moja cvetna vulva,
moj mali modrikasti cvet!
i vladar moj to isto želi,
slatli mali Ašajat!
evo, dakle, moje slike cvetne,
evo cvetne slike mojih raskošnih grudi!
Ruši li se nizašta
Srce tvoje, slatki mali Ašajatle?
O, tvoje ručice malene!
Zgrabi me rukama tim!
Svršavajmo!
Na asuri posutoj laticama cveća,
Gde odmora tražiš,
Polagano zaspi,
Mirno se odmaraj, moje dete,
Ti, moj suverene, slatki mali Ašajatle!

VI

SUSRET, OSVAJANJE, GENOCID

Učili su nas strahu. Došli su da bi nagrdili cveće. Kako bi njihov cvet mogao da bude, povredili su i uništili tuđe cvetove.

Iz majanskog svetog spisa Knjiga Šilama Balama

KONKVISTADORI I ZLATO

Bogovima dadoše barjake zlačane,
Barjake od perja kecalovog,
Kolajne zlatne.
I kad ih dadoše *bogovima*,
Njihova se lica ozariše,
Silno se obradovaše,
Bejahu srećni.

Poput majmuna, *bogovi* se igraše zlatom,
Kao da im ono pružalo je zadovolstvo najveće,
Ko da im srce beše pomlađeno
I obasjano njime.

Cviljahu u žeđi svojom za zlatom,
Po celome telu pretovarahu se zlatom,
Pokazivaše divlju glad za zlatom,
Ko ogladnele svinje iskahu zlato.

Pohotno zgrabiše barjake zlačane
I mahaše njima.
Na sve strane trčашe,
Govoreći jezikom divljim,
Divlje beše sve što kazivahu.

POKOLJ U VELIKOM HRAMU

Dok se pesma za pesmom niže,
Bogovi najednom prilaze onima što plešu
I hrle k bubnjevima.
Udare bubnjara
I odseku mu obe ruke.
Zatim ga obezglave.
Njegova se odrubljena glava otkotrlja nadaleko.

I svi udaraju mačevima i kopljima svojim
Po ljudima,
Ranjavajući ih.
Neke spopadaju s leđa,
I takvi na pod padaju
Rasporenih utroba.
Drugima razbijaju glave,
Seku im grkljane,
Drobe glave.

Neke udaraju u leđa.
Kao prepolučena, rascepana,
Njihova su tela.
Druge opet ranjavaju u slabine,
Listove i trbuhe.
I njihove se utrobe rasipaju po zemlji.

I bilo je onih koji su još zaludno trčali
Gubeći utrobe svoje
Saplićući se o svoja creva,
Brižno tražeći zaklona,
Ne znajući kud da se upute.

KRAJ MEKSIKA-TENOŠTITLANA

I

A Španci
Po ulicama
Mobilišu ljude.
Traže zlato.
Ne mare za žadom,
Za perjem od kecala, tirkizom.

Mlade žene ga nose u šalovima
I suknjama svojim,
A mi, muškarci, nosimo ga u ustima
Ili u maštli.

I grabe ga,
Izabirući i međ ženama,
One bele puti i puti crne,
Udova smeđih.
I bi žena koje su sebi u trenucima pljačke
farbale lica glinom,
i odevale su u tralje,
oblačile se u krpe mesto u haljine
i u dronjke mesto u košulje,
odevale se u tralje.

Odvojivši isto tako nekoliko hrabrih,
Jakih mladića,
Kojima je srce muževno,
Da bi im nosioci bili.
Nekima smesta staviš žig kraj usta,
Drugima na obraz ili
poraj usana...

kada bi oboren štit,
kad besmo savladani,

u godini 3-Kuća,
u 1-Zmija, po kalendaru svetom.

II

Plaćite, prijatelji,
I znajte dobro da tako
Izgubismo naciju Mešikatl!
I voda postade gorka, kao i sva hrana!
Takvo je delo Darovatelja života,
Ovde, u Tlatelolku!

III

Tužnom jednom kobi besmo satrveni.
Po stazama, slomljene strele
i kose mrtvih razasute.
Razoreni, domovi; spaljene, zidine njine.
Vrvljene crva po ulicama i trgovima,
zidovi uprljani mozgovima mrtvih!
Tako crvenaste behu vode da se činjahu bojene.
I ono, što se pilo, beše samo voda od šalitre.
U strahu svome udarasma o gole zidove,
al za jedino nasledstvo mi primismo rane.
Štitovi, zaštita naša jedina,
nisu mogli ovu pustoš da spreče.
Morali smo jesti hlebove od čičaka,
da žvaćemo pirike,
drobljene opeke, guštere, pacove,
zemaljski prah pa čak i gusenice...

RAZGOVOR SA INDIJANSKIM MUDRACIMA

Gospodari naši, cenjeni gospodari,
Podneli ste stradanja mnoga kako biste dospeli do zemlje ove.
Ovde, pred vama,
Mi neznalice samo, posmatramo vas.

I šta bismo vam sada mogli reći?
Šta li moramo da uputimo ušima vašim?
da li mi išta predstavljamo?
Mi nismo drugo do obična stvorenja.

Pomoću tumača, odgovaramo,
prenosimo dah i reč
Gospodara bliskog i udaljenog.
Radi njega pokušaćemo,
Radi njega, stavićemo sebe u opasnost.

Možda samo na pogibelj i uništenje
Sebe vodimo?
Ali kuda bi još trebalo da idemo?
Drugo nismo do obična stvorenja,
Osuđena na pogibelj, mi smo smrtni,
Pustite nas dakle da umremo,
Pustite, da izginemo,
Jer su bogovi naši već mrtvi.

Neka se uspokoje tela vaša i srca vaša,
Gospodari!
Jer otkrićemo malo,
Razotrićemo sada malo tajnu,
Kovčeg Gospodnji, boga našeg.

Vi rekoste
Kako mi ne poznajemo
Gospodara bliskog i udaljenog.
Onoga koji vlada nebom i zemljom.
Rekoste da bogovi naši nisu istiniti.

To, što zborite,
Nova je reč,
Ona nas je pomela,
Zbunila nas je.
Jer, očevi naši,
Oni, koji bejahu, koji življahu na ovoj zemlji,
Ne običavahu da tako zbore.

Oni su nam dali
Pravila življenja,
Držali su za istinite bogove svoje,
Služili su im,
Slavili ih.

Oni su nas učili svojim oblicima služenja i
Slavljenja bogova.
Da, mi idemo k njima, sa zemljom na usnama,
Za njih krv dajemo svoju.
Držimo se zadatih obećanja,
Palimo kopal
I žrtve prinosimo.

To je bio nauk starih,
Da se za bogove živi,
Oni su nas zadužili (žrtvom svojom, podarili su nam
život)
Kako? kada? gde?
Kada noć još posvud bejaše.

To je bio nauk njihov,
sve nam oni daruju,
što se jede i pije,
što nas održava u životu, kukuruz, frižol,
bledos, žiju.
Od njih ištemo vodu, kišu,
Kroz koje sve biva na zemlji.

Oni sami bogati su,
Srećni,
U rukama svojim svaku drže tvar,

Oduvek i zavek,
Sve cveta i zeleni u domu njihovom.
Onamo gde se na neki način i dalje postoji,
Onamo gde je Tlalokan,
Nema nikada gladi,
Ni bolesti,
Ni bede.
Ljudima daju
Hrabrost i vladavinu.

I kada, kako, bogove zazivasmo?
Kako, kada, gde ih molismo, gde ih poštovasmo i slavismo
I videsmo onakve kakvi jesu uistinu?

Od davnina to je, onamo beše,
U Tuli,
u Uakapalku,
u Šašatlapalu,
u Tlamouanšanu,
u Jouališanu,
u Teotiuakanu.

Po vascelom svetu
Uspostaviše
Svoju vladavinu,
Odredivši zakone, vlast,
Slavu, veličinu.

Zar bi trebalo sada
Da uništimo
Nekadašnji način života
Ćićimeka,
Tolteka, Akoluasa,
Tekpaneka?

Čujte, gospodari,
ne činite ništa
narodu našem
što bi ga unesrećilo,
što bi ga uništilo!

Razmotrite,
smireno i uljudno, gospodari,
ono što bi najbolje bilo.
Mirni, mi ne možemo biti,
No zasigurno ne možemo ni verovati;
Ne prihvatamo vaša učenja za istinita,
Iako bi to moglo da vas uvredi.

Ovde su gospodari,
Oni, koji vladaju,
Koji održavaju, koji su dužni
Svetu celom.
Zar vam nije dosta što smo sve izgubili,
što nam je oduzet i uništen
naš način života?

Ukoliklo bismo ostali na ovom mestu
mogli bismo i zarobljeni biti.
Činite sa nama
što vam drago.

To je sve što imamo reći,
Sve što odgovaramo,
Dahu vašem,
Rečima vašim,
Gospodari!

BELEŠKE O PESNICIMA

Tlaltekacín se rodio u prvoj polovini četrnaestog veka i umro koncem istog. Porekom Číćimek, bio je vlastelin čuaućinkanskog gospodarstva. Njegov se grad nalazio u sastavu moćnog teskokanskog kraljevstva, gde su se, u toku trinaestog veka, događale bitne kulturološke promene. Mlade vladarske kuće ćíćimečkih doseljenika sklapale su brakove sa vlastelinskim lozama toltečkih starosedelaca i primale njihove oblike kulture: razvijeniju poljoprivredu, pismenost, jezik, retoriku, pravo, kult Kecalkoatla. U to vreme je Askaposalko bio vodeći grad u Anauaku, dok je grad Meksiko bio tek u povoju.

Biografski podaci o Tlaltekacínu su veoma šturi. Ostalo je predanje koje govori da je bio vedar čovek, odmeren, i da je imao srećnu vladavinu, što zasigurno podrazumeva da je u to vreme u Anauaku vladao relativan mir. Do nas je stigla samo jedna njegova pesma, ali zato prvorazredna, prisutna u više meksikanskih rukopisa, što svedoči o njenoj vrednosti. Motive koje ona obrađuje nagoveštaji su daljeg razvoja poezije u Teskoku koji će, pod Nesaualkojotlom i njegovim sinom Nesualpilijem, postati najznačajnije središte metafizičke misli i pevanja u Meksiku.

Nesaualkojotl se rodio u Teskoku, u sam osvit petnaestog veka, 1402. Bio je sin Teskokanskog vladara Istlilšoćitla i Matlalciuacine, kćeri Uiciuitla, drugog kralja Meksika. Školovao se u teskokanskom kalmekaku, tadanjom najčuvanijom akademijom srednje Amerike. Sačuvano je i ime njegovog preceptora, tlamatinija, koji se zvao Kojohua. 1418. godine Tepaneci iz Askaposalka su porazili Teskokance i ubili Nesaualkojotlovog oca. Izgnan, mladi knez nalazi utočište na dvoru astečkog kneza i pesnika Toćiuicina, sina kralja Ickoatla. Sasvim je izvesno da je stari pesnik i iskusni vladar, Toćiuicin, imao uticaja na dalji razvoj mladog Nesaualkojotla. Upravo je na dvoru astečkog kneza Nesaualkojotl spevao svoju prvu značajniju pesmu, *Pesmu begunca*.

Tek se 1431. vraća u Teskoko, kao pobednik nad Askaposalkom i saveznik Meksikanaca, Tlaškalanaca i Uešocinka. Tada se stvara trojni savez između Meksika, Teskoka i Tlakopana. Za razliku od Meksikanaca iz Tenocitlana, koji razvijaju mistično-militaristički kult Teskatlipoke-Uicilopoktlija, Teskoko se pod vladavinom Nesaualkojotla sve više okreće drevnom kultu Pernate zmije i razvija složenije oblike bogoslužnja Ometeotlu, bogu dvojnosti. Kao vladar, Nesaualkojotl pospešio je razvoj putne mreže, komunikacija, trgovine. Sam je bio urbanista, arhitekta i zakonodavac. Bio je, koliko i Tlakaelel, savetnik meksikanskih careva sa kojima je učestvovao

u cvetnim ratovima, što je podrazumevalo i stvaranje kompromisa između političke stvarnosti i njegovih vlastitih filozofskih shvatanja. Na filozofskom i kulturološkom polju, veoma je značajan podatak o izgradnji hrama posvećenom vrhovnom bogu, Gospodaru bliskog i prstenova sa kraja sveta, čiji je bio pokrovitelj. Taj hram, sagrađen naspram Uicilopoktlijevog, nije imao slika, kipova, niti drugih predstava meksikanskih božanstava. Na njemu je bilo oslikano zvezdano nebo, sve nebeske sfere, sa naglaskom na Omejokanu, prebivalištu Boga dvojnosti. Hram nije očuvan, ali su ostali podaci o njemu i njegovoj izgradnji. Do nas je stiglo tridesetak Nesaualkojotlovih pesama, što je više nego za bilo kojeg drugog pre-hispanskog meksičkog pesnika. Zaokupljenost pitanjima prolaznosti života, smrću, pitanjem Boga, pitanjem poimanja božansko i čovečijeg položaja naspram njega čine jezgro jednog metafizičkog pevanja ovijenog neprestanim menama strepnje, sumnje i čežnivosti.

Sve što znamo o životu *Kuakuacina*, i što je relevantno za razumevanje njegove pesme, dogodilo se sredinom petnaestog veka. Pesnik čuvene *Pesme siročeta* rodio se kao sin Tekojocina, gospodara Tepećpana, jednog od imućnijih urbanih centara Teskokanskog kneževstva. Posle prerane očeve smrti, Kuakuacin nasleđuje vlastelinstvo. Kao mladić, vodio je ratove protiv neprijatelja Asteka i Teskokanaca, pročuvši se kao kapetan carske vojske, te oženio mladom astečkom plemkinjom Askašoćilcin. Bio je dvorjanin Nesaualkojotlov. Svoje najčuvenije pesme spevao je, kako je već naglašeno, pošto je prozreo Nesaualkojotlov naum da ga pošalje u rat kako bi mu preoteo suprugu. Knežev dvorjanin je tada doista i poginuo.

Nesualpili je sin Nesaualkojotla i Askašoćilcine. Na presto je seo još kao dete, sa svega osam godina. Savremenik Montesume II, umro je četiri godine pre dolaska Španaca. Kao vladar Teskoka, u svemu je pratio ekspanzionističku politiku Asteka, i sudelovao u više ratnih pohoda protiv Tlaškale i Uešocinka, ili udaljenog kraljevstva Oašake. O njegovom životu postoje iscrpni podaci, kao i bezbroj legendi. U svojim postupcima kao vladar, možda nas više nego bilo koji drugi američki knez podseće na antičke i azijske samodršce. Poput svoga oca, održavao je krhku ravnotežu između vlastitih filozofsko-religijskih opredeljenja i militarističke prakse Mešikasa. U ljubavi je bio promenjive sreće. Svoju prvu suprugu, kćer astečkog cara Ašajakatla, Šalciunenecin, kao preljubočinicu, dao je pogubiti pošto je otkriveno da je svoje ljubavnike ubijala i od njihovih glava izrađivala portrete koje je redala oko svoje postelje. Za portrete je tvrdila da je reč o njenim bogovima. Dao je obesiti i svoga najstarijeg sina, pošto je otkriveno da se ovaj dopisivao s njegovom konkubinom Gospođom od Tule, pesnikinjom na gla-

su. Pozne pesme Nesualpiliya prožete su melanholijom i sumornom vizijom života. Pisma priložena ovom izboru govori o smrti ratnika i ratnom pijanstvu, odnosno o ratu kao najvišem obliku pijanstva, motivu koji će u srpskoj književnosti svoju konačnu obradu dobiti u delu Miloša Crnjanskog.

Kakamacin, sin Nesualpilijev i unuk Nesaualkojotlov, je poslednji vladar Teskoka i, zajedno s Montesumom Drugim i Tettlepankecalcinom, knezom Tlakopanskim, poslednji predstavnik astečkog trijumvirata koga će uništiti Hernan Kortes. Bio je dobar pesnik. Misaonog karaktera, osetljiv, povučen, takvu je poeziju i negovao : misaonu i intimističku. *Gorki talog iskustva* prožima stihove pesme koju za ovaj izbor prilažemo. Posle očeve smrti, kada se među braćom povelala borba za presto, astečki car je stao na stranu svoga sestrića. Utom se pojavljuju Španci, na čiju stranu staju Montesumini i Kakamacinovi neprijatelji. U borbi u kojoj su jedini pobednici bili Evropljani, astečki knezovi, jedan za drugim, gube život. Kakamacin je, pre nego što su se Španci povukli iz Meksika prilikom prve, bezuspešne opsade grada, ubijen, pošto je na smrt išiban. Tako je poginuo, u punoj mladosti i snazi, mudri, obazrivi vlastelin. Po temperamentu sličan Montesumi, i u njegovom slučaju se neodlučnost i snebivanje pokazalo kobnim pred Korteso-
vom beskompromisnom željom za zlatom.

Toćiuicin je bio jedan od sinova cara Ickoatla, prvog značajnog vladara Meksiko-Tenoćtitlana. Nešto stariji savremenik Nesaualkojotlov, oženio je jednu od kćeri Tlakaelela, carskog savetnika, državnika čija je politička vizija obeležila astečki svet petnaestog veka. Bio je administrator u regiji Uešocinka. Sudeći po njegovoj pesničkoj ostavštini (koja je svakako fragmentarna), Toćiuicin je, za razliku od drugih pesnika nauatl jezika, negovao jezgrovit iskaz i gradio pesme na jednoj, središnjoj metafori i/ili slici. Prolećno cveće i svele latice čine sažeti pesnički krug sa temom o prolaznosti života. Te pesme još plene svojom svežinom, izgrađenošću i zrelim pogledom na ljude i svet. Sudeći po pesmi *Osetiste pesmu*, možda je on prvi uočio kvalitete Nesaualkojotlove poezije, no pevajući, kritički samosvesno, gordo - i o dometima vlastite.

Ašajakatl je trinaest godina carevao nad Meksikom. Izabran je između svoje braće pošto je osvojio, kao mladi vojskovođa, grad Uešocinko. Za njega su glasali veoma uticajni, ranije pomenuti savetnici, Tlakaelel i Nesaualkojotl. Poput drugih astečkih pesnika, voleo je i umeo da peva o ratu, ratovanju, i ponosu pobedonosnih Asteka. Ipak, za ovaj izbor smo se opredelili za stihove potresne ljudske upitanosti pred smislom patnje i samog života, koje je spevao već shrvan bolešću, na samrti. Neposredni u iskazivanju čo-

većije osamljenosti i čežnje za Bogom, ovi stihovi sadrže i osobenu notu cinizma u obraćanju, kako bližnjem, tako i božanstvu. Pesnik gorke upitanosti, pesnik sumnje, uneo je sasvim odeliti ton u svojoj pesmi siročeta, koja kontrastira sa gordom nadmenušću vladara iz ratnih pesama. Umro je mlad.

Makuilšoćicin je, po astečom svetom kalendaru, rođena na dan poezije. Kćer carskog savetnika Tlakaelela, rođena u prestonom gradu, ova dvorska dama je veći deo života tamo i provela. Po pesmi za koju se smatra da je njen književni rad, mogao bi da se stekne utisak kako je više polagala na vojničke veštine i državničke vrline svojih sunarodnika nego što je negovala intimni, lirski izraz. Na osnovu samo jednog dokumenta, međutim, ne može se uspostaviti vrednosni sud o njenoj poeziji. Iz ove epsko-lirske pesme izbijaju snažna nacionalna i kulturna samosvest (spojeni sa isticanjem vlastite klasne pripadnosti): ovi elementi se daju objasniti poreklom i položajem pesnikinje. No, i u takvim stihovima, jasnije progovara biće žene, osobito kada peva o brižnosti i strahu supruga pobeđenih. Samilost, strana epskom kazivanju, no inherentna lirskom, nalazi mesta i u ovoj pesmi, makar to bilo u vidu prigušenog, ironijskog diskursa o njoj.

Temilocin je rođen krajem petnaestog veka a umro na dan 7-Kuća, 1525. godine, utopivši se u meksičkom zalivu, iskočivši iz broda na kome su ga, kao zarobljenika, vodili u Španiju.

Vojskovođa i pesnik Temilocin se školovao u kalmekaku rodnog Tlatelolka, potom je bio upravitelj varošice Cikatlana. Bio je kapetan carske vojke, sa činom tlakatekatla. Posle ubistva Montesume Drugog, mladi Kua-utemok preuzima vlast i započinje odlučnu borbu protiv inostranih zavojevača. U tome je potpomognut od strane mlađeg oficirskog kora, među kojima je jednu od najodlučujućih uloga imao Temilocin. Posle krvavih borbi (o kojima je Temilocin, kasnije, sa rezignacijom govorio: «borio sam se, ranjavao, ubivši mnoge i ne obazirući se na to») i niz peripetija, biva zarobljen. Bio je svedok razaranja astečkog carstva i trebalo bi imati na umu, kada se govori o kraju Meksika, da je prilikom uništenja carstva Asteka cela jedna generacija izginula u cvetu mladosti: ni jedan akter početka amerindijanske nesreće nije živeo duže od dvadeset i pet, trideset godina; oni su istinski simboli uništenih američkih civilizacija - upravo se, među njima, ističe figura Temilocinova, kao istinskog solarnog junaka.

Kao pesnik, Temilocin nije imao vremena da se razvije. No, već se u jedinoj njegovoj sačuvanoj pesmi jasno ogledaju svojstva pesama koje su slavile prijateljstvo. Njegova pesma je prožeta vedrinom, sunčanom snagom, ozarenošću. Pokazalo se da je u životu bio onakav kakvog ga otkriva pesma: odan prijatelj i saborac. Zajedno sa poslednjim astečkim carem i gru-

pom oficira opire se nadiranju Španaca. Kada je Meksiko osvojen i opustošen, zajedno sa carem predaje se Kastiljancima. Zatočeništvo provodi sa carem. Svedok je njegovog sramnog pogubljenja od strane Kortesa. Kao poslednji preživeli velikan uništenog carstva, ukrcao je na brod koji je plovio za Španiju, s namerom da bude predstavljen Karlu Petom. Predanje svedoči da se odlučio na utapanje u more meksičkog zaliva, zagledan u prcu svoje otaxbine.

Tekajeuacin je bio gospodar Uešocinka na početku šesnaestog veka, u doba vladavine Montesume Drugog. Njegove su pesme najznačajnije po tome što predstavljaju (poput duge pesme pod naslovom Nesaualkojotlov bal) izvor za upoznavanje dramskih oblika nauatl poezije. Osim toga, pesma navodi imena nekoliko stvaralaca koji su bili zvanice na danas čuvenom susretu pesnika u Uešocinku. Ajokuan, Šajakamah, Akiancin poznati su autori i o njima postoje književni i historiografski podaci na osnovu kojih se može izvesti njihov književni lik. To već nije slučaj sa pesnicima Motoneuacinom ili Monenkaucinom, za koje se ništa, izvan duge Tekajeuacinove poeme, ne zna. Značaj Tekajeuacina kao pesnika je prevashodno u tome što preispituje valjanost običajnih metafora i što pomera granice njihovih značenja. U ovoj praksi sučeljavanja srodnih i oprečnih poetika valja tražiti koren bogatstva i raznovrsnosti poetskih ostvarenja staroga Meksika.

Ajokuan Kuecpalcin, Beli Orao, bio je rodом iz varošice Tekamačalka. Školovao se u gradu Kimištlanu, pod očevim nadzorom. Saveznik Uešocinka i Tlaškale, družio se s vladarima i pesnicima tih gradova. Bio je sveštenik reda Beloga Orla, ali ne zna se pouzdano pri kojem hramu i gde. Ajokuan peva o prolaznosti i taštini života. Potresan bogotražitelj («da li je iko, bar jednom, razgovarao sa Bogom»), smireno i trezveno govori o čoveku i smrti. Simbole večnosti prepoznaje tek u dalekom brdu i planini.

Šajakamah je bio sin gospodara Tizatlana, kneza Astaue. Nasledio je oca na vladarskom tronu. Mudar i uviđavan knez, sa dobrim razumevanjem za realnu politiku, imao je mirnu vladavinu. Njegove pesme, spevane za vreme susreta pesnika na dvoru u Uešocinku, sačuvao je Tekajeuacin. To su ujedno i jedina sačuvana Šajakamahova književna ostvarenja. Jednostavne, pevljive, ove pesme plene svojom vedrinom i neposrednošću. Čuven je po stihu: «Sa cvećem uzdišu knezovi».

Šikotenkatl, brat Šajakamahov i njegov naslednik na prestolu Tizatlana jedna je od središnjih ličnosti istorije Anauaka. Rodio se 1425., umro je 1522. Isprva saveznik Nesaualkojotlov, potom, kao jedan od gospodara

Tlaškale, jedan od najljućih protivnika Asteka. Za života je doživeo vladavine careva Montesume II, Ašajakatla, Tizoka, Auicola i Montesume II kao i dolazak Španaca i propast Meksika. Protivnik Cvetnih ratova, doživotni neprijatelj astečke imperijalističke politike koja je u Tlaškalcima nalazila žrtve za svoje versko-militarističke ciljeve, proveo je svoj dugi život u odbrani Tlaškalske kraljevine. Po dolasku Španaca, Tlaškalcanci stupaju u savez sa njima, dok samo plemstvo prelazi u katolicizam. Šikotenkatl je, u toku osvajanja Meksika, bio najsigurniji Kortesov saveznik. Međutim, u toku samih borbi gubi je sina koji se, iako neprijatelj Asteka, protivio savezu sa Špancima u kojima je gledao, kao i njegovi astečki vršnjaci, opasnost po celokupan narod Anauaka i Meksikanske zaravni, kao i pretnju njihovoj autohtonoj kulturi - u čemu mu je vreme dalo za pravo.

Šikotenkatl bio je pesnik na glasu. Paradoksalno, njegov jedina sačuvana pesma govori o Cvetnom ratu koga je vodio za Asteke, ali i protivu njih. U ovakvom svojevrsnom protivurečju sadržana je i celokupna povest njegovog života, borbi i smrti.

Ćiċikuepon bio je rodом iz grada Amekemekana, iz ċalkalanske kraljevine. Amekemekan je ċuven po olmeċkom hramu podignutom u središtu jedne pećine na vrhu brda Ameke, koji je nosio ime «Oltar od žada». Na tom mestu se danas nalazi katoliċka bogomolja. Za Ćiċikueponovog života Asteci su pokorili ċalkalansku oblast. Usled političkih pomeranja, dolazi do oduzimanja imovine i titula domaćim nosiocima vlasti. Tom prilikom Ćiċikuepon gubi plemstvo, imovinu, na koncu i život, pošto se bezuspešno, u dva navrata, parniċi sa okupatorskim snagama (prvu je parnicu dobio, ali je drugu, iz političkih razloga, izgubio i bio pogubljen). U svojoj pesmi spominje nekadašnji sjaj i lepotu života u slobodnoj zemlji. Seta izbija iz svakog stiha pesme posvećene velikim ljudima ċalkalanske prošlosti kao i pustoši koja je ostala nakon rata. Ova je pesma strasno svedoċanstvo u odbrani ljudskog dostojanstva i lepote života u slobodi.

Akiaucin od Ajapanka jedan je od najvećih prehispanских pesnika Meksika. Rodom Ćalkalanac, pripadnik nižeg plemstva, radio je i stvarao kao pesnik i skladatelj. Za života je već stekao slavu. Viċan koliko metafiziċkoj, toliko i erotskoj poeziji, on danas najviše pleni ovom poslednjom, ċuvenom «Pesmom ċalkalanskih žena». Posvećeno asteċkom caru Ašajakatlu, ovo izvanredno pesniċko delo, protkano vedrinom i smelim, iznenađujućim slikama i usporedbama, već pri prvom izvođenju postaje slavno. Car je pesmu, za vlastitu nasladu, otkupio od pesnika i izvođaċke družine, a zatim ostavio u nasleđe svojim potomcima. Ratna igra se više ne odvija na bojnopolju, stoga i veštine koju ljubavnica išċekuje od cara drugaċije su vrste.

Provokativna, smeona (eksplicitna i sugestivna, ne i lascivna), ne samo jezički no i politički - jer ljubavnica izražava sumnju u seksualnu snagu lirskog junaka, cara koji je pokorio njezin narod, i poziva ga na ljubavni megdan - ovom je pesmom Akiaucin učinio da se položaj Čalka u carstvu Asteka znatno ublaži, i da njegovi žitelji postanu ljudi na glasu.

SELEKTIVNA BIBLIOGRAFIJA

- Pavlović-Samurović Ljiljana: *Leksikon hispanoameričke književnosti*, Savremena administracija, Beograd, 1993.
- Soustelle, Jacljues: *La vie quootidienne des Astèques à la veille de la Conquête espagnole*, Paris, 1955.
- : *La pensée cosmologique des anciens Mexicains*, Paris, 1940.
- Garibay K., Angel Maria: *Poesia Nahuatl I, II, III*, Mexico, 1964, 1965, 1967.
- : *Historia de la literatura nahuatl*, Editorial Porrúa, Mexico, 1953-1954.
- Vigil, Jose Maria: *Nezahualkoyotl, el rey poeta*, Mexico, Ediciones de Andrea, 1957.
- Leon-Portilla Miguel: *Aztec Thought and Culture, A Study of the Ancient Nahuatl Mind*, Norman: University of Oklahoma Press, 1963.
- : *Fifteen Poets of the Aztec Njorld*, Norman : University of Oklahoma Press, 1992.
- Lambert, Jean-Clarence: *Chants lyriques des Aztèques*, Paris, 1958.
- : *Les poésies mexicaines*, Editions Seghers, Paris, 1961.
- Diaz Del Castillo: *Histoire véridique de la conquête de la Nouvelle Espagne*, Paris, 1880.
- Paz, Oktavio: *Piedra del sol*, Mexico, 1957.
- : *Lavirint samoće*, Geopoetika, Beograd, 1995.
- : *Luk i lira*, Kultura, Beograd, 1979.
- Sahagun, Bernardino de: *Histoire générale des choses de la Nouvelle Espagne*, Paris, 1880.
- Chants de Nezahualkoyotl*: Traduction de Pascal Coumes et Jean-Claude Caër, Obsidiane-Unesco, Paris, 1985.
- Le Clézio, J.M.G.: *Le rêve mexicain*, Gallimard, Paris, 1988.
- Rabindranat Tagore: *Gitandali*, Prosvjeta, Zagreb, 1983.
- Paul Tillich, *Religion biblique et ontologie*, Presses Universitaires de France, Paris, 1970.

SADRŽAJ

Predgovor
Pogrebni ritual

I Himne i ritualne pesme

Himna majci našoj
Himna Atamalkualojana
Himna Šošikecalova
Himna Cintelotlova
Himna Šipe Topeku
Himna Tlaloku
Ometeotl
Himna vrhovnom biću
Ciklus o Kecalkoatlu
1. Kecalkoatl
2. Iskušenje
3. Beg
4. Preobraženje
Uicilopoktli
Dođoh iz sedam pećina
Mladi ratnik
Ubistvo Kopila
Žrtvovanje
Dom i dvor

II Anonimni pesnici

1. Cvetne pesme

Jednu po jednu
Novi cveti
Nek se otvori srce tvoje
Sad ostvarujemo prijateljstva
Bubanj svoj postavljam
Počni dakle, pevaču,
Uspravi se, nek bubanj zaječi
Kao procvetali leptir
Pesnički poziv
Pevač
Pesnikov poziv

2. Pesme siročadi

Tužna pesma

Život prolazi

Došli smo za spavanje samo

Pih vina od pečurke

Zakon smrti

A posle

Predeo tajni

Evo, krunice otvara svoje

Nek prijateljstvo vlada

3. ratne pesme

Večno žrtvovanje

Pesma bogu rata

O vrednosti žrtvovanja

Sveti rat

Mistični dijalog dvojice ratnika

4. Pesma kurtizanke

Već rasipam cveće razno

III Epigrami

1. Epigrami Otomija

2. Epigrami Asteka

IV Oblici dualnog građenja reči

1. Metafore

2. Polisintetični izrazi

V Stihovi poznatih autora

U mestu vladarske moći

1. Pesnici Teskokanske pokrajine

Tlaltekacin

Pesma jednoj auiani

Nesaualkojotl

Moje cveće neće nestati

Pesma begunca

Kuda to odlazimo

Da li zaista postojiš
Čežnja za večnošću
Da li će sa mnom iščeznuti bratstvo prijatelja
Čak i ovde, čak i ovde
Varljiv je život
Sa cvećem pišeš
Ja sam došao ovde
Prolećna pesma
Niko ne može da bude prijatelj sa Darovateljem života
Tražim ih neprestano
Samo On

Kuakuacin

Pesma siročeta

Nesualpili

Pesma spevana u toku rata sa Uešocinkom

Kakamacin

Prijatelji, čujte

2. Pesnici iz Meksiko-Tenoćitlana

Toćiuicin

Ovde dolazimo za san samo

Osetiste pesmu

Pesnici i knezovi

Ašajakatl

Cvetna smrt

Makuilšošitl

Pesma

Temilocin

Pesma prijateljstva

3. Pesnici tlaškalanske pokrajine

Tekajeuacin

Pevajmo sad

Takmičenje pesnika

Sanjarija reči

Ajokuan Kuepcalcin

Neka zemlja ostane dovek

Uešocinko bi omražen bio

Iz unutrašnjosti neba

Šajakamah

Cvetna pesma

Šikotenkatal

Ovo kazujem

4. Pesnici iz Čalko-Amekemekana

Čičíkuepon

Poslušajte sada reči

Akiaucin

Čuh pesmu

Pesma čalkalanskih žena

VI Susret, osvajanje, genocid

Konkvistadori i zlatlo

Pokolj u Velikom hramu

Kraj Meksiko-Tenočtitlana

Razgovor sa indijanskim mudracima

Beleške o pesnicima

Selektivna bibliografija

Balkansko književno društvo – Balkanski književni glasnik
www.glasnik.net

Edicija *Poezija*
Boris Lazić, Leptiri od obsidijana i žada

Glavni i odgovorni urednik Dušan Gojkov
Urednik Vesna Denčić

Copyright © by Boris Lazić & Balkanski književni glasnik – BKG, 2009.

CIP – Katalogizacija u publikaciji, Narodna biblioteka Srbije, Beograd 82

BALKANSKI KNJIŽEVNI GLASNIK, [Elektronski izvor] /
Elektronski časopis. Način dostupa (URL) www.glasnik.net
Glavni i odgovorni urednik Dušan Gojkov.
Urednica PDF izdanja Vesna Denčić.
PDF dodatak časopisu.

ISSN 1452-9254 = Balkanski književni glasnik (Online)
COBISS.SR-ID 141175564

BKG 1 / 2009. Sveska 20. PDF SEPARAT
EDICIJA „ČITAJ I DAJ DALJE“

